

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

BİRİNCİ ULUSAL MİMARLIK ÜSLUBUNUN
İSTANBUL'DAKİ ÇAĞDAŞ UYGULAMALARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Sena ÇOLAK

Mimarlık Anabilim Dalı
Mimarlık Programı

EYLÜL, 2021

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

BİRİNCİ ULUSAL MİMARLIK ÜSLUBUNUN
İSTANBUL'DAKİ ÇAĞDAŞ UYGULAMALARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Sena ÇOLAK
(Y1913.050011)

Mimarlık Anabilim Dalı
Mimarlık Programı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Alev ERARSLAN

EYLÜL, 2021

Sevgilerine ve güvenlerine minnettar olduđum Aileme ve Arkadaşlarıma,

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Birinci Ulusal Mimarlık Üslubunun İstanbul’daki Çağdaş Uygulamaları” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Bibliyografya’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim. (10/09/2020)

Sena ÇOLAK

ÖNSÖZ

Çalışma kapsamında engin bilgi ve tecrübesiyle bana ışık tutan, titiz ve özenli eleştirileri ile çalışmamı yönlendiren saygıdeğer danışman hocam Doç. Dr. Alev ERARSLAN'a tüm içtenliğimle teşekkür ederim.

Jüri üyesi olan sayın hocalarıma teşekkürlerimi sunuyorum.

Bu günlere gelmemde büyük pay sahibi olan, her koşulda yanımda olup hiçbir zaman desteğini ve sevgisini benden esirgemeyen başta babam Rüştü ÇOLAK, annem Havva ÇOLAK, kardeşim Beyda ÇOLAK olmak üzere tüm aileme ve arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunarım.

Eylül 2021

Sena ÇOLAK

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	ix
İÇİNDEKİLER	xi
ŞEKİL LİSTESİ.....	xiii
ÖZET.....	xvii
ABSTRACT	xix
1 GİRİŞ.....	1
1.1 Çalışmanın Amaç ve Kapsamı	3
1.2 Çalışmanın Yöntemi.....	3
2 BİRİNCİ ULUSAL MİMARLIK HAREKETİ'NİN DOĞUŞU.....	5
2.1 Birinci Ulusal Mimarlık Hareketi'ni Hazırlayan Ortam	5
2.1.1 Osmanlı İmparatorluğu'nda Batılılaşmanın Nedenleri ve Etkileri	5
2.1.2 Osmanlı İmparatorluğu Son Dönemi Mimarlık Özellikleri.....	7
2.1.3 20. Yüzyıl Mimari Özellikleri ve Birinci Ulusal Mimarlığına Geçiş Süreci	10
2.2 Birinci Ulusal Mimarlık Hareketi'nin Özellikleri	15
2.3 Birinci Ulusal Mimarlık Hareketi'nin Önemli Temsilcileri ve Yapıları.....	21
3 BİRİNCİ ULUSAL MİMARLIK STİLİNİN GÜNÜMÜZDEKİ YANSIMALARI.....	61
3.1 Albayrak Holding	61
3.2 MÜSİAD Genel Merkez Binası	68
3.3 Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi A Blok ve Dekanlık Binası.....	78
4 DEĞERLENDİRME	91
5 SONUÇ	99
KAYNAKLAR	101
EKLER.....	109
ÖZGEÇMİŞ.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2.1: İstanbul Üniversitesi Kitaplığı Zemin Kat Planı	16
Şekil 2.2: Eskişehir Hükümet Konağı	17
Şekil 2.3: Konya Kız Öğretmen Lisesi Zemin Kat Planı	18
Şekil 2.4: Konya Eski Sanayi Mektebi Ön Cephesi	18
Şekil 2.5: Konya Eski Sanayi Mektebi	19
Şekil 2.6: Kemalettin Bey	21
Şekil 2.7: Birinci Vakıf Han	25
Şekil 2.8: Dördüncü Vakıf Han	26
Şekil 2.9: Dördüncü Vakıf Han Plan	27
Şekil 2.10: Dördüncü Vakıf Han Kubbe Detayı	27
Şekil 2.11: Harikzedegan Apartmanları kısmi plan	28
Şekil 2.12: Harikzedegan Apartmanları	29
Şekil 2.13: İkinci Vakıf Apartmanı Zemin Kat Planı	30
Şekil 2.14: İkinci Vakıf Apartmanı Dördüncü Kat Planı	30
Şekil 2.15: İkinci Vakıf Apartmanı Tiyatro Salonu	31
Şekil 2.16: İkinci Vakıf Apartmanı	32
Şekil 2.17: Vedat Tek	32
Şekil 2.18: Posta ve Telgraf Binası	35
Şekil 2.19: Posta ve Telgraf Binası Kat Planı	36
Şekil 2.20: Posta ve Telgraf Nezareti Binası İç Hol	37
Şekil 2.21: Defter-i Hakani Binası	38
Şekil 2.22: II. TBMM Binası Zemin Kat Planı	38
Şekil 2.23: II. TBMM Binası	39
Şekil 2.24: Vedat Tek Evi Kat Planları	40
Şekil 2.25: Vedat Tek Evi	40
Şekil 2.26: Muzaffer Bey	41
Şekil 2.27: Abide-i Hürriyet Bodrum Kat Planı	44
Şekil 2.28: Abide-i Hürriyet Zemin Kat Planı	44

Şekil 2.29: Abide-i Hürriyet	45
Şekil 2.30: Arif Hikmet Koyunoğlu	45
Şekil 2.31: Etnografya Müzesi.....	48
Şekil 2.32: Etnografya Müzesi Yan Cephesi	48
Şekil 2.33: Etnografya Müzesi.....	49
Şekil 2.34: Hariciye Vekaleti Binası Zemin Kat Planı	50
Şekil 2.35: Hariciye Vekaleti Binası.....	50
Şekil 2.36: Ankara Türk Ocağı Binası Zemin Kat Planı	51
Şekil 2.37: Ankara Türk Ocağı Binası.....	51
Şekil 2.38: Ankara Türk Ocağı Binası Giriş Bölümü.....	52
Şekil 2.39: Ali Talat Bey	52
Şekil 2.40: Beşiktaş İskelesi	53
Şekil 2.41: Giulio Mongeri	54
Şekil 2.42: Ankara Ziraat Bankası İdare Binası Zemin Kat Planı	55
Şekil 2.43: Ankara Ziraat Bankası İdare Binası Birinci Kat Planı	55
Şekil 2.44: Ankara Ziraat Bankası İdare Binası	56
Şekil 2.45: Türkiye İş Bankası İdare Merkezi Zemin Kat Planı.....	57
Şekil 2.46: Türkiye İş Bankası İdare Binası	58
Şekil 2.47: Türkiye İş Bankası İdare Binası Giriş Bölümü	58
Şekil 2.48: Ankara İnhisarlar Başmüdürlüğü Zemin Kat Planı	59
Şekil 2.49: Ankara İnhisarlar Başmüdürlüğü Birinci Kat Planı	59
Şekil 2.50: Ankara İnhisarlar Başmüdürlüğü	60
Şekil 3.1: Albayrak Holding Binası ve Yakın Çevresi Konumu	61
Şekil 3.2: Albayrak Holding	62
Şekil 3.3: Albayrak Holding İç Avlu Galeri Boşluğu.....	62
Şekil 3.4: Albayrak Holding Çatı Işıklığı	63
Şekil 3.5: Albayrak Holding Zemin Kat Planı.....	64
Şekil 3.6: Albayrak Holding Birinci Kat Planı	65
Şekil 3.7: Albayrak Holding Giriş Cephesi	65
Şekil 3.8: Albayrak Holding Giriş Cephesi	66
Şekil 3.9: Albayrak Holding Yan Cephesi.....	67
Şekil 3.10: Albayrak Holding Çatı Çıkması	67
Şekil 3.11: MÜSİAD Genel Merkez Binası ve Yakın Çevresi Konumu.....	68
Şekil 3.12: MÜSİAD Genel Merkez Binası	69
Şekil 3.13: MÜSİAD Genel Merkez Binası Çatı Işıklığı	69

Şekil 3.14: MÜSİAD Genel Merkez Binası Galeri Boşluğu.....	70
Şekil 3.15: MÜSİAD Genel Merkez Binası Zemin Kat Planı.....	71
Şekil 3.16: MÜSİAD Genel Merkez Binası Birinci Kat Planı	72
Şekil 3.17: MÜSİAD Genel Merkez Binası Dördüncü Kat Planı	73
Şekil 3.18: MÜSİAD Genel Merkez Binası Giriş Cephesi	73
Şekil 3.19: MÜSİAD Genel Merkez Binası Ön Cephesi	74
Şekil 3.20: MÜSİAD Genel Merkez Binası Yan Cephesi.....	75
Şekil 3.21: MÜSİAD Genel Merkez Binası Arka Cephesi	76
Şekil 3.22: MÜSİAD Genel Merkez Binası Çatı Düzeni	77
Şekil 3.23: MÜSİAD Genel Merkez Binası Çatı Işıklığı	77
Şekil 3.24: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yakın Çevresi Konumu	78
Şekil 3.25: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kampüsü Vaziyet Planı	79
Şekil 3.26: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Camii	79
Şekil 3.27: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi A Blok ve Dekanlık Binası.....	80
Şekil 3.28: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi A Blok ve Dekanlık Binası Zemin Kat Planı	82
Şekil 3.29: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi A Blok ve Dekanlık Binası Birinci Kat Planı	83
Şekil 3.30: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi A Blok ve Dekanlık Binası Üçüncü Kat Planı	84
Şekil 3.31: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi A Blok ve Dekanlık Binası Dördüncü Kat Planı	86
Şekil 3.32: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi A Blok ve Dekanlık Binası Giriş Cephesi	87
Şekil 3.33: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi A Blok Arka Cephesi	88
Şekil 3.34: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi A Blok Yan Cephesi.....	88
Şekil 3.35: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanlık Binası Yan ve Arka Cephesi.....	89
Şekil 3.36: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi A Blok ve Dekanlık Binası Çatı Sistemi	90

BİRİNCİ ULUSAL MİMARLIK ÜSLUBUNUN İSTANBUL'DAKİ ÇAĞDAŞ UYGULAMALARI

ÖZET

II. Meşrutiyet'in ilan edilmesiyle birlikte Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde görülen batılılaşma etkisi, askeri, ekonomi, siyaset gibi alanların yanı sıra mimariyi de etkilemiş ve ulusal bir mimari oluşturmayı amaçlayan Birinci Ulusal Mimarlık üslubu ortaya çıkmıştır. 20. Yüzyılın başlarından itibaren mimari alandaki batılılaşma ve yabancı mimarların Sanayi-i Nefise Mektebi'ndeki mimarlık eğitimine olan etkisine duyulan tepkiler sonucunda ortaya çıkan ulusal bir mimari oluşturma çabası, 1927 yılına kadar devam etmiştir.

Bu tez çalışmasında, Birinci Ulusal Mimarlık üslubunun günümüz yapılarındaki mimari etkisi ortaya çıkarılmıştır. Bu amaçla İstanbul'da Birinci Ulusal Mimarlık üslubunun mimari özelliklerini taşıyan üç adet çağdaş yapı örneği üzerinden kütle, plan, cephe, süsleme, mekân organizasyonu, sirkülasyon, çatı, malzeme, yapım sistemi gibi mimari özellikler incelenerek değerlendirme yapılmıştır.

Çalışmanın giriş bölümünde ilk olarak Birinci Ulusal Mimarlık üslubunun oluşumuna sebep olan ortamdan kısaca bahsedilerek konunun amaç, kapsam ve yöntemi belirtilmiştir. İkinci bölüm, Birinci Ulusal Mimarlık üslubunu hazırlayan ortam, üslubun genel özellikleri ve en önemli temsilcileri olarak üç ayrı başlık altında incelenmiştir. Öncelikle Birinci Ulusal Mimarlık Akımı öncesi mevcut durum incelenerek yaşanan siyasi gelişmeler ve batılılaşmaya neden olan durumlar değerlendirilmiştir. Osmanlı Devleti'nin son döneminde batılılaşmaya doğan tepkiler, Türkçülük ve milliyetçilik etkisini arttırmıştır. Birinci Ulusal Mimarlık Akımına geçiş sürecinin başladığı bu dönem ve yaratılmaya çalışılan ulusal mimarlığın mimari özellikleri ele alınmıştır. Bölümde son olarak Birinci Ulusal Mimarlık üslubunun en önemli Türk ve yabancı temsilcileri tanıtılmış ve bu temsilcilerin en önemli yapıları mimari açıdan değerlendirilmiştir. Üçüncü bölümde, tez kapsamında seçilen Albayrak Holding, MÜSİAD Genel Merkez Binası ve Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi A Blok ve Dekanlık Binası, kütle, plan, cephe, süsleme, mekân organizasyonu, sirkülasyon, çatı, malzeme, yapım sistemi gibi farklı mimari özellikleri bakımından incelenmiştir. Son bölümde tez kapsamında incelenen yapıların öncelikle kendi içlerindeki mimari özellikleri karşılaştırılmış daha sonra Birinci Ulusal Mimarlık dönem yapılarıyla benzerlikleri tespit edilmiştir.

Sonuç olarak, 1908-1927 yılları arasında etkisini gösteren Birinci Ulusal Mimarlık üslubunun karakteristik özelliklerinin bazı günümüz yapılarında etkisini sürdürdüğü tespit edilmiştir. Tez çalışması kapsamında ele alınan yapıların tümünün, mimari özellikler bakımından bazı farklılıklar gösterse de genel olarak Birinci Ulusal Mimarlık üslubunun genel özelliklerini taşıdığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: *Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi, kütle ve cephe, plan kurgusu, İstanbul*

CONTEMPORARY APPLICATIONS OF THE FIRST NATIONAL ARCHITECTURAL STYLE IN ISTANBUL

ABSTRACT

After the proclamation of the 2nd Constitutional Era, the westernization effect in the late Ottoman Period dispersed also to architecture as well as military, economic and political fields, and gave birth to the First National Architectural Style which intended to distinguish a national architecture. Starting with the beginning of the 20th century, the attempts to create a national architecture, which was possible with the reactions towards the westernization in architecture and the effect of foreigner architects on the architecture education given in “*Sanayi-i Nefise Mektebi*,” a fine art school of the period, continued until 1927.

In this thesis, the effect of the First National Architectural Style on today’s buildings is revealed. In this sense, various architectural characteristic (such as mass, plan, facade, ornamentation, spatial organization, circulation, roof, material, construction system) were examined and evaluated on three exemplary modern buildings in Istanbul which followed the First National Architectural Style.

The introduction of the study provides a brief information about the reasons and the atmosphere that led to the emergence of the First National Architectural Style, and also lays down the purpose, scope and method. On the other hand, the second chapter analyses the environment that brought the First National Architectural Style, and the general characteristics and the most important representatives of it under three sections. Principally, the political developments and the conditions that conduced to westernization were evaluated by identifying the present situation before the First National Architectural Movement. The reactions that arose from the westernization during the late Ottoman period intensified the effect of Turkism and nationalist movements. In this study, the period that commenced the transition to the First National Architectural Movement and the architectural characteristics of an attempted national architecture were discussed. The chapter finally introduces the distinguished Turkish and foreigner representatives of the First National Architectural Style and makes an assessment as regards to their most significant works in terms of architecture. The third chapter examines the Head Office of Albayrak Holding, the Head Office of MUSIAD (Independent Industrialists and Businessmen’s Association) and the Block A and Deanship buildings of the Faculty of Theology of Marmara University with regard to various architectural characteristics such as mass, plan, facade, ornamentation, spatial organization, circulation, roof, material, construction system. The last chapter first compares the architectural characteristics of the foregoing buildings among each other and then reveals the similarities between them and the buildings from the period of the First National Architectural Movement.

As a result, it was discovered that the characteristics of the First National Architectural Style, which dominated the period between 1908 and 1927, are still visible in some of the buildings of today. It was also found out that all the buildings discussed in this

thesis bear the general characteristics of the First National Architectural Style although they may show certain differences.

Key Words: *First National Architectural Period, mass and facade, plan setup, Istanbul*

1 GİRİŞ

1895 yılında devlet eliyle mimarlık eğitimini ilerletmek için Berlin'e gönderilen ve burada Prof. Jachmund'un asistanlığını yapan mimar Kemalettin Bey (1870-1927) ve Vedat Tek (1873-1942) tarafından 18.yy'da başlayan ve 19.yy'da Alexandre Vallaury, Raimondo D'Aronco, Giulio Mongeri, Jachmund ve Gaspare Fossati gibi yabancı mimarlar başta olmak üzere yoğunlaşan batılı mimar, mimarlık stilleri ve bu mimarların akademisindeki (Sanayi-i Nefise Mektebi) mimarlık eğitimi üzerindeki etkilerine duyulan tepki sonucu ortaya çıkan Birinci Ulusal Mimarlık Hareketi 20.yy başında Türk mimarlığını etkisi altına alır.

Tanzimat sonrasında yabancı mimarlar tarafından Neo-Gotik, Neo-Rönesans, Neo-Barok, Neo-Klasizm, Ampir, Oryantalizm, Art Nouveau ve Eklektisizm (seçmecilik) gibi akımların mimarlık alanında etkili olduğu bu dönemin ardından II. Meşrutiyet'in ilanı ile siyasal ve toplumsal yapı değişir. 1908 yılında ilan edilen II. Meşrutiyet sonrasında İttihat ve Terakki Fırkası'nın siyasal, toplumsal, ekonomik ve kültürel alandaki girişimleri arasındaki yer alan alan da mimarlıktır. İttihat ve Terakki Fırkası'nın önemli düşünürlerinden Ziya Gökalp'in tüm alanlarda geliştirdiği düşünceler mimarlık alanında da uygun bir zeminin hazırlanmasını sağlamıştır (Sözen 1984, 27).

1910 yılında mimar Kemalettin Bey ve arkadaşları tarafından ilk örneklerini vermeye başlayan Birinci Ulusal Mimarlık akımı ile Türk mimarlar Selçuklu ve Osmanlı yapıları ile geleneksel Türk evinin biçim-kütle ve dekorasyonda egemen olduğu yeni bir stile yönelirler. Tarihsel mirasın yeniden canlandırılmaya çalışıldığı bu dönemde bu eğilimler ile eskiye göndermeler yapan bir Türk eklektisizmi ortaya çıkar.

Dönemin mimari sloganını Giulio Mongeri'nin *"planları değil fasatları görelim"* sözünün oluşturduğu bu dönem yapıları aksiyal simetrik kütleli, bakışım doğrultusunda bulunan taç kapı şeklindeki giriş kütleleri, dışa taşan aksiyal simetrik köşe kütleleri, geniş saçaklar, saçak altlarındaki eli böğründeler, çini, kabara, sivri kemer, Bursa kemeri, sepet kulplu kemer, mukarnas, Türk üçgeni, bazen girişte bazen

köşe kulelerinin üzerinde bulunan kubbeler, Türk evine hareket kazandıran konsollarla desteklenen çıkmalar (cumba düzeni), Osmanlı sütun başlıkları ve revaklar ile rumi-palmet dizileri gibi özellikleri ile tanınır. Dönemin ana ilkesi Mongeri'nin dediği gibi cephenin tüm ayrıntısına kadar düşünülerek çözülmesidir. Yan ve arka cepheler ise ön cepheye göre daha yalındır. Behçet Ünsal bu tavrı “*mimari fasad sanatçılığı olarak yorumlanıyordu*”, diyerek eleştirir (Sözen 1984, 31).

Türk mimari ve süsleme öğelerinden oluşan ve kendi döneminde “Yeni Osmanlı” (Neo-Osmanlı), “*Neo-Klasik Türk Üslubu*” veya “Osmanlı Canlandırıcılığı” olarak adlandırılan Birinci Ulusal Mimarlık dönemi mimarlarının yapılarında kullandıkları plan şemaları ise genelde bir koridorun iki yanındaki yer alan mekanların bulunduğu ortadan koridorlu veya koridorun tek yönünde mekanların bulunduğu koridoru plan ve revaklı-revaksız iç avlulu (galeri boşluklu) planlardır. Yapının ortasında (merkezinde) bulunan ve üzeri camla örtülü, yapı yüksekliğinde, dikdörtgen bir hol (avlu/atrium) ile bu holün çevresindeki koridorlar üzerine yerleştirilmiş mekanlardan oluşan plan şemasının sıklıkla kullanıldığı bu dönemde bu plan Türk mimarisindeki avlu, merkezi mekân, orta mekâna gönderme yapar. Tüm mekanlar bu hol (avlu) etrafında düzenlenmiştir. Hol, bir atrium gibi yükselerek tepeden doğal ışığı alır. Holün çevresinde ise revaklar bulunur. Geleneksel anlayıştaki içe dönük bu plan tipinde ana giriş holü simetri ekseninde bulunur. Yapının anıtsal giriş merdivenleri de yine simetri eksenini üzerindedir. Bu dönemin yapıları o günün çağdaş üretim teknolojisi olan çelik iskelet, betonarme iskelet veya volta döşemeli kagir sistem olarak düzenlenmiştir. Bazı yapılar ise karma sistemde olup döşemelerde ve kemerlerde betonarme kullanılmıştır. Yapıların çoğunda çağdaş donatı elemanları bulunur.

II. Meşrutiyet’le birlikte gelişen milliyetçilik ve Türkçülük eğilimleri ile ortaya çıkan ve ulusal bir mimari yaratılmaya çalışılan bu tarihselci mimarlık anlayışı 1927 yılına dek devam etmiştir. Milli Mimari Rönesansı olan bu dönem günümüz mimarlığında yeniden kullanılmaya başlamıştır. Birinci Ulusal Mimarlık stiline çağdaş şekilde yeniden yorumlandığı bu dönemde Birinci Mimarlık tarzı ulusal kimliğe bürünüyor. Geleneğe sahip çıkılarak geleneğin yeniden canlandırılmaya çalışıldığı bu bağlamsalci mimarlık bugün iktidarı elinde tutan egemen sınıfın mimarlık ideolojisi olarak özellikle temsili nitelikteki yapılarda tercih edilmektedir. Türk Postmodernizmi olan bu dönemde mimarlıktaki kimlik arayışları sonucunda ideolojinin mekânsallaşması sürecinde tarihselci seçmeci yaklaşımlar öne çıkmaktadır. Toplumsal bellekte yer alan

seçmeci tavır, ideolojik olarak anıtsal ölçekli temsil yapılarında sembolik işlerlik ve iktidarın sürekliliğini sağlayarak hâkim ideolojiye eklenen bir araç konumundadır. Osmanlı'nın zenginliğini ve ihtişamını canlandırma arzusunun açıkça ortaya koyulduğu bu dönemin önemli mimarı Şefik Birkiye bu dönemi “çağdaş-Osmanlı” mimarlığı olarak adlandırmaktadır. Bir “Osmanlı Canlanması”nın yaşandığı günümüz mimarlık atılımında muhafazakâr bakış açısının yansıması olarak ideolojik bir tutumla mimarlık bir “gösteri” mimarlığına dönüşmüş durumdadır.

Bu çalışmada Birinci Ulusal Mimarlık Akımı'nın günümüz uygulamalarının değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Bu amaçla belli başlı örnekler seçilerek bu örnekler plan, kütle kompozisyonu, cephe, süsleme ve iç mekân özellikleri açısından incelenmiştir.

1.1 Çalışmanın Amaç ve Kapsamı

Ulusal bilincin oluşturulma yansıması olan Birinci Ulusal Mimarlık Hareketi tarihselci bir mimarlık anlayışı ile Türk mimarlığının 20. yy. başlarındaki sürecini oluşturmaktadır. Türkçülük ve milliyetçilik hareketine uygun bir tutum sonucu biçimlenen bu mimarlık bu yıllarda toplumsal bir kimlik olarak öne çıkmaktadır. Aynı tutum ve bakış açısı bugün de devam etmekte ve Osmanlı dönemi mimari geleneği yeniden canlandırma amaçlanmaktadır. Bugün pek çok yapıda özellikle kütle biçimlenişi ve cephe düzeninde Birinci Ulusal Mimarlığın yansımaları göze çarpmaktadır.

Bu çalışmada Birinci Ulusal Mimarlık stilinin günümüzdeki uygulamalarından 3 örnek yapı seçilerek (Albayrak Holding, MÜSİAD Yeni Genel Merkez Binası, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi A Blok ve Dekanlık Binası) bu yapılar plan, kütle kompozisyonu, cephe, süsleme ve iç mekân özellikleri açısından Birinci Ulusal Mimarlık dönemi mimari özellikleri açısından değerlendirilmiştir.

1.2 Çalışmanın Yöntemi

Bu çalışmada Birinci Ulusal Mimarlık Akım'ının günümüz uygulamalarının değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Bu amaçla belli başlı örnekler seçilerek bu örnekler plan, kütle kompozisyonu, cephe, süsleme ve iç mekân özellikleri açısından incelenmiştir. Seçilen yapıların (Albayrak Holding, MÜSİAD Yeni Genel Merkez

Binası ve Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi A Blok ve Dekanlık Binası) planlarına ulaşılmış, yapılar fotoğraflanmış ve zengin bir literatür araştırması gerçekleştirilmiştir.

2 BİRİNCİ ULUSAL MİMARLIK HAREKETİ'NİN DOĞUŞU

2.1 Birinci Ulusal Mimarlık Hareketi'ni Hazırlayan Ortam

2.1.1 Osmanlı İmparatorluğu'nda Batılılaşmanın Nedenleri ve Etkileri

Osmanlı İmparatorluğunu son döneminde ‘‘Batılılaşma’’ çabaları görölmeye başlamıştır. 18. yüzyıl boyunca Hassa Mimarlar Ocağı ve Mimar Sinan etkisini gösterse de toplumda başta askeri olmak üzere birçok alanda değişim ve yenilenme çabası görüldüğü gibi aynı etki mimarlık alanında da görölmeye başlamıştır. Lale Devri'ne kadar ticaret ve siyasetle sınırlı olan ilişkiler Avrupa'nın askeri alanda oldukça ilerlediğinin fark edilmesinden sonra genişletilmeye çalışılmış ve ıslahat hareketleri yapılmaya başlanmıştır (Gençaydın 1996, 1). Oysa Avrupa'da askeri alan dışında da birçok gelişme yaşanmaktaydı. Voltaire bu konudaki fikirlerini şu şekilde açıklamıştır:

‘‘ Avrupalıların her zaman Türklerin ayağına gitmesine rağmen Türklerin hiçbir zaman Batıya gelmediğini ve Bab-ı Ali'de Batı ülkelerinin diplomatik elçileri olmasına rağmen Osmanlıların Batı ülkelerine elçi atamadıklarını dile getirmiştir. 18. yüzyıldan önce Türklerin kendinden oldukça emin olarak batıdan yararlanacakların herhangi bir şey olmadığını düşündüğünü bu nedenle Müslüman olarak kendilerini Hristiyanlardan üstün tuttıklarını belirtmiştir.’’

17. yüzyıl sonrasında Osmanlı Devleti'nin toprak kaybetmesiyle Avrupa'da gelişmeler yaşandığı anlaşılmış ve gelişmelerin tespit edilmesi amacıyla 1720 yılında Yirmisekiz Çelebi başkanlığında bir heyet Paris'e gitmiştir. Yirmisekiz Çelebi'nin Paris dönüşü Fransa'nın kültürü ve sosyal yaşantısıyla ilgili yazdığı yazılar Osmanlı İmparatorluğunun Batı kültüründen etkilemesine sebep olmuş ancak Osmanlı'nın gerilemesine engel olamamıştır (Turani 1983, 565).

Osmanlı İmparatorluğunda var olan din baskısı sebebiyle, başta ekonomi olmak üzere kültürel, bilimsel, siyasal her türlü gerileme yaşanmıştır. Karlofça ve Pasarofça Antlaşmasıyla birlikte, imparatorlukta yaşanan toprak kayıpları batılılaşmanın temelini atılmasına sebep olmuştur (Kongar 1981, 61). Osmanlı, askeri alanda

Avrupa'dan geride kaldıklarını kabul etmiş bu nedenle ıslahat çalışmaları ilk olarak bu alanda yapılmaya başlanmıştır. 18. Yüzyıl ise dönemin sosyal ve siyasal alanda Avrupai yaşam tarzını benimsemeye başladığı görülmüştür. 1798'te III. Selim'in başa gelmesiyle ordu başta olmak üzere tüm alanları kapsayacak reform hareketleri oluşturulmuş fakat bazı kesimlerin başkaldırması sebebiyle tahttan indirilmiştir.

18. yüzyılda Avrupa'da ise askeri alanın dışında da önemli gelişmeler yaşanmıştır. Sanayi devrimiyle birlikte İngiltere'de makineler geliştirilmeye başlanmıştır. Makineler üretimin artmasını sağlarken maliyeti iyice düşürmüştü bununla birlikte İngiltere dış ticarete önemli bir merkez haline gelmiştir. Diğer Avrupa ülkeleri kendi sanayilerini korumak adına ithalat yasakları ve himayecilik uygulamalarına başvurmuşlardır.

Osmanlı İmparatorluğu ise bu dönemde kendi sanayisini koruma politikasının tam aksine, kapılarını yabancı kapitalist uygulamalarına açmak için çalışmalar yapmıştır. Daha önce Fransa, İngiltere, Felemenklere tanınan ayrıcalıklar 1838'de İngiltere, Fransa, Rusya ve Avusturya gibi ülkelerle tekrarlanmıştır. Bu ayrıcalıklar 19. Yüzyılın ortalarından sonra daha çok etkisini göstermeye başlamış ve Osmanlı pazarında yabancılar söz sahibi olmaya başlamıştır. Yabancı esnaflarla yerli esnaflar arasında bir rekabet ortamı oluşmuş ve yerli esnaflar bu ortamdan kötü etkilenerek faaliyetlerini yavaş yavaş durdurmak zorunda kalmıştır (Sıkıçakar 1991, 5).

Osmanlı siyasal ve sosyal anlamda da Avrupa'ya ayak uydurmaya çalışmıştır. 8 Kasım 1839'da Abdülmecid padişahlığında ıslahat çalışmalarının sonucunda Tanzimat ilan edilmiştir. Tanzimat Fermanının ilan edilmesiyle birlikte gerçekleştirilen reformlarla başta Ermeni, Rum ve Yahudiler olmak üzere birçok gayrimüslim topluluğuna büyük ölçüde ayrıcalıklar tanınmıştır. Osmanlının büyük bir kısmını oluşturan Hristiyanlar, onlara tanınan haklar sebebiyle ekonomik ve siyasal yönden daha da güçlenmiş ve Osmanlı İmparatorluğunda üstünlük sağlamışlardır (Kongar 1981, 64).

Osmanlı İmparatorluğu'nun Avrupa'yı taklit etmeye başlaması, saray ve çevresinin masraflarının artması, vergilerin arttırılması ekonomik olarak zor duruma girilmesine sebep olmuştur. Bu nedenle 1878'de Osmanlı ekonomisinin uluslararası bir komisyon tarafından yürütülecek olan Duyun-u Umumiye sistemi kullanılmaya başlanmıştır.

Bu dönemde Avrupa'nın gelişimine ayak uydurma ve batılılaşma çabası, imparator liderlerinin yanlış stratejileri sebebiyle başarısız olmuştur. Avrupa'dan oldukça geride

olunmasına rağmen Batı toplumunun kültürel ve siyasi yaşamının Osmanlı toplumuna adapte edilmeden olduğu gibi alınmaya çalışılması imparatorluğun batma sürecinin hızlanmasına sebep olmuştur (Ünlüsoy 2010, 9).

2.1.2 Osmanlı İmparatorluğu Son Dönemi Mimarlık Özellikleri

Dönem içinde çeşitli alanlarda etkisini gösteren batılılaşma süreci, mimarlık dalında da değişimlerin yaşanmasına sebep olmuştur. Tanzimat Fermanı ile özgürleşen yabancı uyruklular, sanat ve mimarlık dallarında Batı üslubundan yararlanmış ve bu sebeple Türk sanatına yabancı öğeler eklenmiştir. Piyano, Türk müziğine, roman ise edebiyata Batıdan dahil olmuştur. Bir imparatorluk devleti olan Osmanlı'nın toplumsal yapısı, içinde bulundurduğu farklı milletlerden ötürü batılılaşma sürecinde bozulmaya ve parçalanmaya başlamıştır (Yavuz 1981, 10).

“18. Yüzyıl boyunca süren, 19. Yüzyılda Avrupa'daki değişimlerle birlikte yeni boyutlar kazanan bu etkiler, Osmanlı toplumunun kendine özgü yarattığı değerlerin, büyük bir oranda biçim değiştirmesine neden olmuştur. Özellikle Avrupa'da belirli kalıpların kırılmasına, yeni sonuçlara ulaşılmasına neden olan Endüstri ve Fransız Devrimleri, ister istemez yakın ilişkiler içinde olan Osmanlı toplumunu da, belirli ölçülerde etkilemiştir.” (Sözen,1984).

19. yüzyıl Batı dünyasında, Endüstri devrimi yaşandığı sırada, yaşanan ekonomik, kültürel, toplumsal gelişmelerle birlikte yeni bina tipolojileri oluşmaya başlamış ve tüm bu yeniliklerle birlikte farklı yapı teknolojileri kullanılmaya başlanmıştır fakat yapıların özellikle dış cephelerinde geçmiş mimari üslup kullanmayı sürdürmüşlerdir (Aslanoğlu 1980, 1). Neoklasizm olarak adlandırılan bu üslup, cephe süslemelerinde antik çağ mimarlığı elemanlarının kullanılmasıyla devam ettirilmiştir.

Batıda olduğu gibi Osmanlı İmparatorluğu'nda da birçok yabancı ve Avrupa'da eğitim almış mimarlar, klasik üslubun mimari elemanlarıyla, Gotik, Rönesans, Barok gibi mimari motifler birlikte kullanılmıştır (Sözen, Tapan 1973, 11). 18. Yüzyılın Barok ve Rokoko üslubu yerini önce Neo-Klasik Üsluba sonra Rönesans ve Barok üslubu tekrarına bırakmıştır. Bundan sonra ise mimarlar seçmece üslupla çalışmaya devam etmiştir.

19. Yüzyılın başında Osmanlı devletinde ilk olarak süsleme sanatında daha sonra mimari alanda büyük değişiklikler yaşanmıştır. Fransız eserlerinin ülkemize girip

incelenmesi, Avrupa'ya giden yabancı uyruklu sanatçıların çalışmaları sebebiyle Osmanlı sanatında yeni üsluplar kullanılmaya başlanmıştır. Antik Yunan, Roma mimari elemanlarının kullanılmasıyla Ampir ve Neo-klasik üslup Osmanlı mimarlığına girmiştir. Ampir üslubunda, estetik ve zarafetten çok büyüklük ve ihtişama önem verilmiştir. Zafer, hakimiyet, imparatorluk gibi kavramları vurgulamak amaçlı geliştirilen bir süsleme sanatı varlığını sürdürmüştür (Tanilli 1981, 433).

II. Mahmut zamanında yaygın olarak kullanılan ampir üslup, en çok cami, çeşme, türbe, sebil ve mezar taşlarında karşımıza çıkmıştır. Ampir Üslup Avrupa'daki özellikleriyle birebir kopyalanmamış, özgün mimari özelliklerle sentezlenerek 'Osmanlı Ampiri' ortaya çıkmıştır. İnsan ve hayvan motifleri yerini bitkisel motiflere bırakmıştır. Yivli ve düz gömülü sütunlar, yuvarlak kemer, kılıç ve bayrak demetleri, oklu sadak, çelenk, kemerlerde kilit taşı dönemin karakteristik özellikleridir. Bu üslupla yapılan, Topkapı Sarayı Alay Köşkü, Sultanahmet Cevri Kalfa Mektebi, Beyazıt Yangın Kulesi, Nusretiye Camii, II. Mahmut Türbesi ve Sebili başlıca yapılarıdır (Koçak 2019, 14).

Tanzimat Fermanı sonrasında Osmanlı mimarisinde yeni yapı türleri oluşmuştur. Askeri binalar, okul binaları, sağlık binaları, yönetim binaları, sanayi binaları ve tiyatrolar yeni türler olarak Osmanlı mimarisine katılmıştır.

Tanzimat'tan önce var olan cami, türbe, kasır, saray yapı tipleri Tanzimat'tan sonra da varlığını sürdürmüş ve planlarında herhangi bir değişiklik yapılmamıştır. Camilerdeki genellikle kare plan uygulanmış, üst örtü kubbeye kapatılmıştır. Planda farklılık olarak, hünkâr mahfili kuzeye konumlandırılmış ve son cemaat yerine hünkâr kasrı yapılmıştır. Türbelerde kare veya sekizgen plan şeması kullanılmıştır. Mustafa Reşit Paşa Türbesi ile Mahmut Nedim Paşa Türbesi kare planlı; Abdülmecid ve Fuat Paşa Türbesi sekizgen planlı türbelere örnektir. Camilerdeki en büyük değişiklik planlarının aksine cephe düzeninde olmuştur. Barok, Rokoko, Neo-klasik, ampir, Eklektik, Art Nouveau üsluplarıyla cephe düzenleri görülmüştür.

Saray ve kasırlarda dikdörtgen plan şeması uygulanmış ve çıkıntılarla hareketli bir cephe görünümü sağlanmıştır. Cephe süslemelerinde batı etkisi görülmüştür. Saraylardaki haremlik selamlık arasına mabeyn bölümü bu dönemin sonlarına doğru getirilmiştir.

19. yüzyıl ortalarında, batılılaşma hareketlerine bağlı olarak değişim ilk olarak askeri alanda yapıldığı için Neoklasik üsluptaki mimari uygulamalar da ilk olarak askeri yapılar üzerinde yapılmıştır. Bu dönemde tüm yapı çeşitleri Avrupa'nın kültürel ve sosyal yaşantısına göre etkilenmiş, Osmanlı Devleti'ndeki insan ölçeğinden farklı olarak endüstrileşme sonrası artan nüfus sebebiyle ihtiyaç duyulan yeni mekanlar geçmişteki üsluplar kullanılarak yapılmıştır. Osmanlı Devleti'nde ise batılılaşmanın etkisiyle Avrupa'daki mimari düzen kopyalanmış fakat bu dönemde Avrupa'yla paralel olarak aynı gelişmeler yaşanmadığı için şehir içinde düzeni bozacak aykırı boyutlarda yapılar inşa edilmiştir (Batur 1985, 1047).

Neoklasik üslup kaynağını Yunan ve Roma mimarisinden almaktadır. Barok ve Rokoko süslemelerine tepki olarak oluşmuş, klasik mimari elemanların uygulanıp sade eserler ortaya konarak klasik tarzın yeniden hatırlatılması amacını taşımaktadır. Dor veya İyon başlıklı uzun sütun, üçgen alınlık, katları birbirinden ayıran silmeler, düz atkılı veya basık kemer üslubun baskın mimari elemanlarıdır. Neoklasik üslupta anıtsal tarz önemlidir ve büyük binalar tercih edilir. Cephe görünümü klasik ve ciddi olduğu için dönemin kamusal yapıları bu şekilde yapılmıştır. Ortaköy Camii Hünkâr Kasrı, Arkeoloji Müzesi, Şark Eserleri Müzesi, Dolmabahçe Camii Hünkâr Kasrı, III. TBMM Binası, Darülfünun bu üslupla yapılmış yapılardır.

19. yüzyılda aynı zamanda Eklektik (Seçmeci) üslup kullanılmıştır. Bu dönemde, Antik dönemden beri ortaya çıkmış tüm üslup ve mimari elemanlar belirli bir kural olmadan karıştırılarak kullanılmıştır. Eklektik üslupla yapılmış en önemli yapılar, Nusretiye Camii, Dolmabahçe Sarayı, Konya Aziziye Camii, Dolmabahçe Camii ve Hünkâr Kasrı, Ortaköy Camii ve Hünkâr Kasrı'dır (Batur 1985, 1055).

Batılılaşma sürecinde, Avrupa'nın gelişen teknoloji, yeni yapım teknikleri ve bilgisine yetişemeyen Hassa Mimarlar Ocağı, dönem içinde yetersiz kaldığı için 1831'de kaldırılarak Ebniye-i Hassa Müdürlüğü getirilmiştir. Ebniye-i Hassa Müdürlüğü daha sonra Ebniye Muavinliği'ne; Ebniye Muavinliği Ebniye Meclisi'ne, Ebniye Meclisi ise Ebniye Müdürlüğü'ne dönüştürülmüştür (Can 2002, 17-18).

Bu dönemde mimari gelişmelerle orantılı olarak mimari eğitimde de değişiklikler yaşanmıştır. 18. Yüzyılda kurulan Mühendishane-i Berri-i Hümayun'da temel olarak mühendislik dersleri, verilmiştir. Mimarlık dersleri mühendislik derslerine ek olarak yapılmış, mimarlık eğitimi yan dal olarak kabul görmüştür. 1835'te mühendislik

derslerine, teknik resim ve fenn-i mimari dersleri de eklenmiştir. II. Mahmut döneminde açılan Harbiye Mektebi'nin müfredatında mimarlık ve resim dersleri eklenmiştir. 1882 yılında açılan Sanayi-i Nefise Mektebi mimarlık eğitimi verilmeye başlanmıştır. Aynı zaman resim, heykel, gravür gibi sanat eğitimleri verilen ilk okul olmuştur (Koçak 2019, 16).

19. yüzyıl ortalarından sonra Osmanlı'da oryantalist üslup görülmeye başlamıştır. Kendine özgü sütun başlığı olan moresk, üslubun bilinen en karakteristik mimari elemanıdır. At nalı kemer, soğan biçimli kemer, tepelikli köşe, giriş kuleleri, soğan kubbe üslubun diğer bilinen öğeleridir. Çırağan Sarayı, Beylerbeyi Sarayı, Sirkeci Garı, Aksaray Valide Camii, Keçecizade Fuat Paşa Külliyesi, bu üslupla yapılmış en önemli yapılarıdır.

19. yüzyılın sonlarına doğru ise, Art Nouveau üslup Osmanlı mimarisinde görülmeye başlamıştır. Yumuşak, kıvrımlı, yassı hatları diğer üsluplardan ayrılan en önemli özelliğidir. Tasarımda asimetri ve dalgalı çizgiler kullanılır. Süslemeler ön plana çıkan ve daha çok bitkisel motiflerin kullanıldığı bu üslup mimariden mobilyaya kadar birçok alanda görülmüştür. Taksim'deki Botter Apartmanı, Şeyh Zafir Türbesi, İtalyan Büyükelçiliği, Huber Köşkü, Ahmet Ratıp Paşa Köşkü, Mısır Apartmanı, Karaköy Mescidi bu üslupla yapılmış en önemli yapılarıdır (Koçak 2019, 16-17).

18. yüzyılda Avrupa'daki gelişimlerin fark edilmesiyle başlayan değişim, batılılaşma etkisi 19. Yüzyıl sonuna kadar devam etmiştir. 19. yüzyılda Barok, Rokoko, Ampir, Neoklasizm, Eklektik, Oryantalizm, Art Nouveau gibi üsluplar görülmüştür. Avrupa'da eğitim alan mimarlar ve yabancı uyruklu sanatçılarımızın çalışmalarıyla mimari alanda birçok değişimler yaşanmış, yeni bina tipolojisi oluşmuş ve mimari teşkilatla yeniden düzenlenmiştir. Mimari eğitimde değişikliğe giderek, mühendisliğin yanı sıra mimarlık ve sanat eğitimi adına adımlar atılmıştır. Tüm bu gelişmelerin ardından 20. Yüzyılda batı etkisi azalmaya başlamış, yerli mimarlar daha etkin hale gelerek Birinci Ulusal Mimarlığın temelleri atılmaya başlanmıştır.

2.1.3 20. Yüzyıl Mimari Özellikleri ve Birinci Ulusal Mimarlığın Geçiş Süreci

1908 yılında gerçekleşmeye başlayan Burjuva İnkılabı süreci ve II. Meşrutiyet'in ilan edilmesiyle toplum içinde ekonomik, sosyal, kültürel ve mimari değişimler yaşanmıştır. Bu dönemde Osmanlı devletinin parçalanması süreciyle etkili olarak ulusçuluk kavramı ortaya çıkmış ve Türk halkının toplum içindeki varlığı hissedilir

hale gelmiştir. 20. Yüzyılda daha önce dönemin mimari anlayışına bağılı olarak Eklektisist mimari üzerine Avrupa’da eğitim almış Jön Türkler, Avrupalı Türkologların çalışmaları ve İttihat ve Terakki’nin düşünürü Ziya Gökalp’in ulusçuluk kavramıyla tanışmasıyla ulusçuluk kavramına ilgi duymaya başlamışlardır. (Kızıldere, Sözen 2015, 25-27).

1908’de Meşrutiyetle birlikte iktidara gelen İttihat ve Terakki Cemiyeti I. Dünya Savaşı’na kadar ülkeyi yönetmiştir. İttihat ve Terakki Cemiyeti birçok alanı etkilediğı gibi mimarlık alanının da etkilenmesine sebep olmuş ve Birinci Ulusal Mimarlık Üslubunun geçmişı yansıtan bir ideolojiye sahip olmasını sağlamıştır. Bu nedenle milliyetçilik ideolojisi, Birinci Ulusal Mimarlık üslubunun temellerini oluşturmaktadır. Hükümet ideolojisinin mimarlık alanında Birinci Ulusal Mimarlık üslubunda kullanılmasından dolayı, ülkede kabul gören tek üslup olmuştur ve belediyeler tarafından yapılan tüm binalarda bu üslubun kullanılması istenmiştir (Ertuğrul 2007, 28). Ziya Gökalp, Tanzimatçıların birbirinden çok farklı iki kültürün birleştirilip yeni bir milli kültür oluşturma fikrini eleştirmiştir (Gençaydın 1996, 39). Bu konu hakkında şunları dile getirmiştir:

“Tanzimatçıların büyük bir hatası da bize şark medeniyeti ile garp medeniyetin terkiinden (bileşiminden) bir irfan (kültür), halitası (alaşımı) yapmak istemeleriydi. Sistemleri büsbütün ayrı umdelere (ilkelere) istinat (dayanan) eden iki makus (zıt) medeniyetin imtizaç (kaynaşma) edemeyeceğini düşünmemeleridir. Hala siyasi bünyemizde mevcut olan ikilikler, hep bu yanlış hareketin neticeleridir; iki türlü mahkeme, iki türlü darülmecris (okul), iki türlü vergi, iki türlü bütçe, iki türlü kanun.” (Küçük 1984, 325-326).

Bu ikili sistem nedeniyle dönemin aydın kesimiyle halk arasında farklılıklar artmaya başlamıştır. Bunun sonucu olarak da halkın içinden genç bir kesim Burjuvazi İnkılabı’nı gerçekleştirmiştir.

İttihat ve Terakki Cemiyeti 1913 yılından itibaren İstanbul’un imar planıyla alakalı değişiklikler yapmaya çalışmıştır. Şehremini Cemil Paşa tarafından imar planında kullanılması için bir harita hazırlanmıştır. Gülhane, Fatih, Sultanahmet ve Üsküdar’daki Doğancılar Parkı bu dönemde yapılmıştır.

1913’de kabul edilen Teşvik-i Sanayi Kanunu Muvakkatı ile sanayi alanında gelişmeler sağlanması hedeflenmiştir. Tuğla ve çimento üretimi için girişimlerde

bulunulmuştur ve bu yatırımların Türk müteahhitler tarafından yapılmasıyla Türk Burjuvazisinin oluşmasını sağlamak hedeflenmiştir. Sanayi alanında gelişmelerin sağlanması beklenmiş olsa da kanun istenilen oranda başarı gösterememiştir (Kasalak 2012, 78).

Türk Ulusçuluğu kavramı 1908-1918 yılları arasında II. Meşrutiyet zamanı tüm değişimlerde etkisini göstermiştir. Bu dönemde yapılmaya çalışılan ulusal ekonomi ve politikayla birlikte yazıda yalın bir dil, resimde yöresel motifler oluşturulmaya çalışılmıştır. Aynı zamanda uzun bir aradan sonra yeniden yetiştirilen Türk mimarlar sayesinde ulusal bir mimari üslubu ve mimari elemanlar oluşturulmaya başlanmıştır (Yavuz 1976, 12).

Şemseddin Sami ve Ali Suavi gibi uzmanlar dili sadeleştirmek için önerilerde bulunmuşlardır. Şemseddin Sami dilin Türkçeleşmesi ve sadeleşmesi gerektiği; Ali Suavi ise dilin Arapça ve Farsça kelimelerden arındırılması gerektiğini öne sürmüştür. II. Abdülhamit döneminde farklı fikir akımları ortaya çıkmaya başlamıştır. Türkmenistan, Rusya, Azerbaycan gibi diğer ülkelerden ülkemize gizlice gelen Türkler Türkçülük akımını arttıran faktörlerden biri olmuştur.

1897 yılında Osmanlı Devleti'yle Yunanistan arasında yaşanan savaşta ülke içinde bulunan azınlıkların taraflı ve ayrılıkçı tutumu ulusçuluk kavramı önem kazanmasına sebep olmuştur (Koçak 2019, 5).

Türkçülüğün yayılmasında Türk dergi ve yayınlarının da büyük etkisi vardır. Bunlardan ilk Türk kavimlerin geçmişini araştırıp bunu öğretmeyi amaçlayan Türk Derneği'dir. Dönem içinde yaşana toprak kayıpları ve azınlıkların ayrılıkçı tavrını önlemek amacıyla kurulan Türk Ocağı, Türk Derneği Dergisi, Türk Ocağı Dergisi, Genç Kalemler Dergisi ve kurucularında Ziya Gökalp'in bulunduğu Türk Yurdu Cemiyeti akımın yayılmasında oldukça etkili olmuştur. Bu cemiyetler, Türklerin geçmişte inşa ettiği mimari eserleri incelemek amacıyla ortak bir amaçla kurulmuştur. Aynı zaman ulusçuluk kavramının sıradan insanların da anlayabilmesi ve tecrübe edebilmesi için mimarlık alanından faydalanmak cemiyetlerin ortak görevi olmuştur. Bu konuda en başarılı çalışmayı Türk Ocağı yürütmüştür. Türk Ocağı bağımsız bir şekilde, Sanayi-i Nefise Tarihi, Osmanlı Mimarlığı Tarihi, İslam Sanayi-i Nefisesi Tarihi dersleri vermiştir. Bunların yanında Bursa, Edirne ve Konya'ya ücretsiz geziler

düzenleyerek, geçmiş Türk eserlerinin ve mimari elemanların yerinde görülmesine imkân sağlanmıştır (Cephanecigil, Akın, 2010, 32-33).

Akımın öncüsü olan Ziya Gökalp, her zaman Türk kültürünün ve Türklere ait her bir değerın yaşatılması gerektiğini savunmuştur. Aynı zamanda dönemin sanatçıları da ulusçuluk akımından etkilenmiştir. Dönemin ressamaları ulusçuluk kavramını vurgulamak için eserlerinde Anadolu'yu ve geçirilen savaşları resmetmişlerdir. Yazarlar ise, vatan sevgisi konulu eserler vermiştir (Koçak 2019, 21).

1908'den sonra ülke ekonomisinin kapitalist ülkelere geçmesiyle birlikte kültür, sanat, toplum ve mimaride siyasal gelişmelerle benzerlik gösteren gelişimler yaşanmış ve tüm bu alanlarda milliyetçi duygulara göre değişiklikler görülmüştür. Mimaride gerçekleştirilen yapı inşaları dönemin siyasal durumuna göre şekillenmiştir. Toplum ihtiyaçlarına göre, banka, hastane, apartman, iş hanı gibi yeni yapı türleri inşa edilmiştir. Bu yeni yapı türleri batının yapım sisteminin üzerine Osmanlı mimari elemanları eklenerek oluşturulmuştur. Oluşturulan bu düzene "Milli Mimarlık Rönesansı" adı verilmiştir. Bu konuda Ahmet Haşım şu sözleri dile getirmiştir:

"İttihat ve Terakki, yalnız bir siyasi partinin adı değildir, yarım yamalak tarihi bilgilerin ve ham bir zevkin kaynaklarından akıp gelen ilmi ve estetik bir akımının da ismiydi. Bu siyasetin mimarisi, türbe ve medreseyi taklit eder. İşte o tarihten beridir ki İstanbul'un her tarafında, o biçim binalar inşa etmek ve bu mimariye de "Milli Mimarlık Rönesansı" ismini vermek adet oldu..." (Ural 1974, 16-18).

Cumhuriyetin ilk yıllarında Ziya Gökalp'in öncülük ettiği "Türkçülük" anlayışı, özellikle mimaride olmak üzere tüm sanat dallarında etkili olmaya başlamıştır. Türkçülük ideolojisiyle birlikte Klasik Osmanlı mimarlığına bir dönüş yaşanmaya başlanmıştır ancak dönemin kurucularının Osmanlı ve İslam imajından kurtulma isteklerinden dolayı bu durum çok uzun sürmemiştir (Gençaydın 1996, 27).

Dönemin mimarları, batılılaşmaya tepki olarak, klasik milli mimariyi yeniden canlandırmak için eserler ortaya koymuşlardır. Ancak Avrupa'ya yetişme çabasıyla uzun bir süre çaba gösterildiği ve dönem mimarlarımız Batı kültürüne yönelik eğitim aldığı için oluşturulmaya çalışılan milli mimaride batı kültürü etkisi de görülmüştür.

Mimari alandaki batı etkisinden kurtulmak, eserlerde Türk mimari elemanlar kullanarak milli mimariyi canlandırmak amacıyla başlatılan Birinci Ulusal Mimarlığın öncüleri Vedat Tek ve Mimar Kemalettin'dir. Batıda eğitim görmüş olmalarına

rağmen Osmanlı İmparatorluğu'nun içinde bulunduğu karmaşa ortamını sebebiyle etkilenmiş mimari alanının yabancı etkiden kurtularak Türk tarihine yönelik çalışmalar yapmayı ve evrenselleşmeyi amaçlamışlardır (Ünlüsoy 2010, 10). Avrupa'da seçmecî mimarlık üslubunda eğitim almış olmalarına rağmen Türk tarihine yönelik bir üslup oluşturmuşlardır. Binaların kütle ve plan düzenlemesi Batıdan örnek alınarak düzenlenirken, cephe süslemeleri Osmanlı Devleti'nin mimari elemanları olan kemer, sütun, silme, saçak kullanılarak tasarlanmıştır. Mimari alanda yaşanan bu ikileme, Ziya Gökalp'in 'Hars' ve 'Medeniyet' ikilemi denmiştir. Bu akımın etkisinde olan dönemin diğer mimarları, Mimar Muzaffer, Arif Hikmet Koyunoğlu, Ahmet Kemal, Tahsin Sermet, Ali Talat, Fatih Ülkü, Necmettin Emre ve Sanayi-i Nefise Mektebi'nde ders veren İtalyan Giulio Mongeri olmuştur (Tekeli 1983, 19).

Bu dönemde yaşanan en büyük kent problemi Ankara'nın başkent seçilmesiyle gerçekleşmiştir. Tüm resmi kurum ve kuruluş binaları İstanbul'da bulunduğu için bu yapılar Ankara'da tekrar inşa edilmesi gerekmiştir. Bu yapıların eksikliğinin yanı sıra bu kurumlarda çalışacak kişilerin konut ihtiyacını giderilmesi için de çalışmalar yapılmıştır (Gençaydın 1996, 31).

Mimar Kemalettin, bu dönemde Sanayi-i Nefise Mektebi'nde Nazariyât-ı Mimariye derslerini vermeye başlamıştır. Ayrıca, Mühendis Mektebi ve Evkaf Nezareti İnşaat ve Tamirat Heyet-i Fenniyesi'nde hocalık yaparak fikirlerine uygun öğrenci yetiştirmiştir. Yıldırım Yavuz'a göre Mimar Kemalettin'in en verimli yıllarını 1909-1919 olarak kabul etmesi, dönem içinde İttihat ve Terakki Cemiyeti ve üyeleriyle ilişkilerinin iyi olmasından kaynaklanmıştır. 1914 yılında İstanbul Şehremaneti Heyet-i Fenniye Müşavirliği'ne Mimar Kemalettin, kent için çalışmalar yapmıştır (Yavuz 1981, 62). Yazdığı birçok makaleyle Türk mimarisiyle alakalı düşüncelerini dile getirmiştir. Eserlerinde Osmanlı ve Anadolu Selçuklu mimarisi hakkındaki düşüncelerine bakıldığında, bu dönemlerin mimarlığına ilgi duyduğunu anlamak mümkün olmaktadır. Ayrıca imparatorluğun yıkılmasından dolayı yaşanan üzüntüsü ve ülkenin güçlü zamanlarına duyduğu özlem eserlerinde anlaşılmaktadır.

Dönemin bir öncü mimarlarından olan Vedat Tek, dönemin ulusalcılık akımından ve Ziya Gökalp'in başlatmış olduğu Türkçülük ideolojisinden etkilenerek bu üslupla eserler vermiştir. Mimar Kemalettin gibi kendisi de Sanayi-i Nefise Mektebi'nde öğrenci yetiştirerek fikirlerini öğrencilerine aktarmıştır. Saray baş mimarlığı, Şehremaneti Heyet-i Fenniye Reisliği, Harbiye Nezareti baş mimarlığı, Posta ve

Telgraf Nezareti baş mimarlığı gibi kamuda birçok görevde görevlendirilmiştir. Bunun yanında her iki mimar da özel sektörde serbest olarak mimarlık çalışmalarını sürdürmüşlerdir (Koçak 2019, 22).

Osmanlı ve Cumhuriyet döneminde bu üslup desteklenmiştir. Özellikle Kurtuluş Savaşı sonrası yıkılan kentlerde binaların yeniden inşa edilme gereksinimi duyulmuştur. Bütün bu yapıların hızlı bir şekilde ve sınırlı ekonomik şartlarla yapılması gerekmiştir. Celal Esat Arseven bu konu hakkında şunları dile getirmiştir:

“ ... Hemen hemen bütün mimarlar Mimar Kemalettin ve Vedat Bey’in açtıkları çığırdan yürüdüler. Hükümette bu hareketi teşvik etti. Okul, kışla, tren istasyonu vb. tüm binaların milli üslupta yapılmasını ısrarla istedi. Hatta özel kişileri milli üslupta binalar yapmaya zorlayacak bir kanun çıkarılması bile istendi” (Ertuğrul 2007, 12).

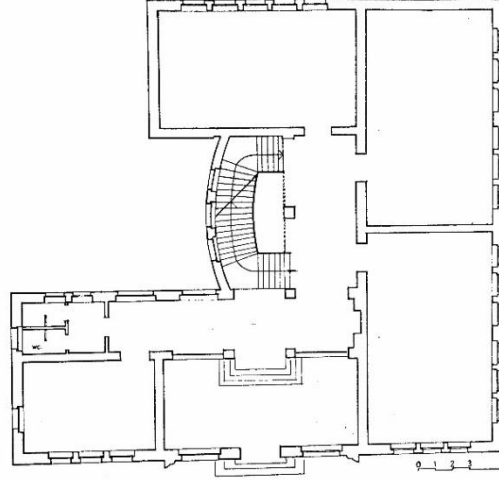
Sonuçta, Batı etkisine tepki olarak ortaya çıkan Türkçülük ideolojisi, devlet yöneticilerinin milliyetçi fikirleri desteklemesi ve ülkenin aydınlarını bu alanda yönlendirmesi Birinci Ulusal Mimarlık üslubunun benimsenmesinin zeminini oluşturmuştur. Dönemin iktidarlığını yapan İttihat ve Terakki Cemiyeti bu üslubu desteklemiştir. Sanatçılar ve yazarlar dönemin şartlarından etkilenerek vatanseverlik gibi milli konularda eserler vermeye başlamışlardır. Dönemin mimarları da Osmanlı ve Selçuklu mimarisinden etkilenerek, yapılarında onlara ait mimari elemanları kullanmaya başlamıştır. Mimari alandaki yabancı etkileri yok etmeyi amaçlayan mimarlar, Birinci Ulusal Mimarlık üslubunun başlamasında etkili olmuş ve bu üslup, 1908 ile 1930 yılları arasında hükümet tarafından desteklenerek etkisini sürdürmüştür.

2.2 Birinci Ulusal Mimarlık Hareketi’nin Özellikleri

Birinci Ulusal Mimarlık üslubu mimarlık alanındaki yabancı etkisine tepki olarak doğmuştur. Bu dönemdeki eserlerde Osmanlı ve Selçuklu dönemlerinin mimari elemanları kullanılarak milli bir üslup oluşturulmaya çalışılmıştır (Gençaydın 1996, 34).

Dönem yapılarında genel olarak yatay hatlı aksiyal simetrik kütle kurgusu kullanılmaktadır. Bazı yapılarda kütlelerin bir kısmının ovalleştirilerek kullanıldığı görülmüştür. Bu kısımlar, merdivenlerde kullanıldığı gibi bazen de bina fonksiyonlarına göre hizmet ve yönetim binalarının köşe giriş bölümlerinde yer almaktadır (Şekil 2.1). Köşe arsalarda inşa edilen yapıların ya tüm köşeleri ya da

balkonların köşeleri ovalleştirilerek tasarlanmıştır (Sözen 1984, 31). Kent bütünlüğü içinde genelde büyük boyutlu yapılar yapılmaya başlanmıştır. Bu yüzden yapılar anıtsal olma özelliği göstermiştir (Parlak 2018, 4931). Bu üslupta inşa edilen yapılar, fonksiyonlarına bakılmaksızın orta aks ve giriş ekseni referans alınarak simetrik olarak tasarlanmıştır (Yavuz 1981, 59).

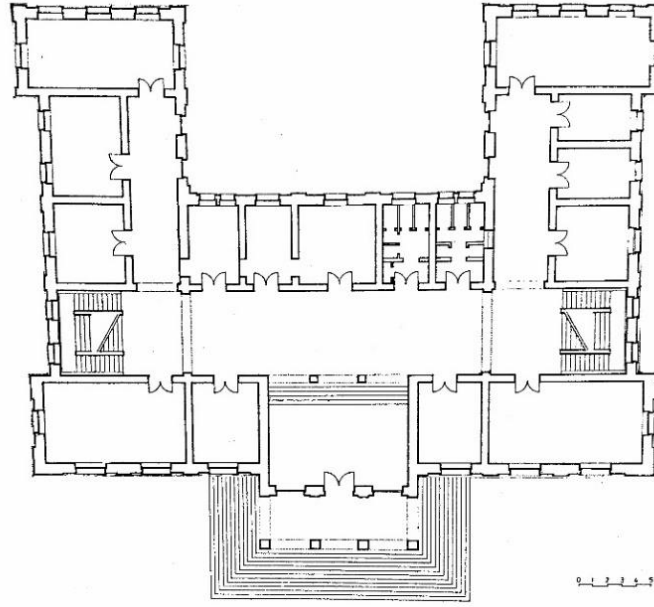

Şekil 2.1: İstanbul Üniversitesi Kitaplığı Zemin Kat Planı (Sözen 1984)

Dönem içinde inşa edilen anıtsal yapıların mekânsal düzenlemelerinde Osmanlı mimarisinden etkilenilmemiştir. İnşa edilen yapıların plan düzenlemeleri batıdan alınmış, yeni bir çalışma yapılmamıştır (Ertuğrul 2007, 13-14).

Birinci Ulusal Mimarlık döneminde inşa edilen yapılar incelendiğinde, birçoğunun tek bir dil olarak tasarlandığı görülmüştür. Planlar Türkçülük ideolojisine göre düzenlenmemiştir. Üslubun plan yapısındaki en temel özellik simetri ve eksensellik olmasıdır. Yapıların merkezinde orta hol kullanımı üslubun karakteristik özelliklerindendir. Çoğunlukla ana giriş doğrudan orta hole açılmaktadır. Yapılarda giriş holü olarak kullanılan bu alan çoğunlukla birinci kattan itibaren galeri boşluğuna dönüştürülmüştür. Dönemin bazı yapıları incelendiğinde galeri boşluğu üzerinde tasarlanan ışıklık sayesinde tüm yapının ışık alması sağlanmıştır. İnşa edilen yapıların planları genelde sade ve fonksiyonlara cevap verecek şekilde tasarlanmıştır. Planlardaki yatay sirkülasyon bölümü giriş aksına dik olarak I, U ve O formlarıyla düzenlenmiştir (Şekil 2.2). Mekanlara geçiş giriş holü veya galeri boşluğunu çevreleyen koridorlar üzerinden yapılmaktadır. Düşey sirkülasyon ise giriş aksının karşısında veya yatay sirkülasyon bitişlerinde simetrik olarak yerleştirilmektedir (Parlak 2018, 4943).

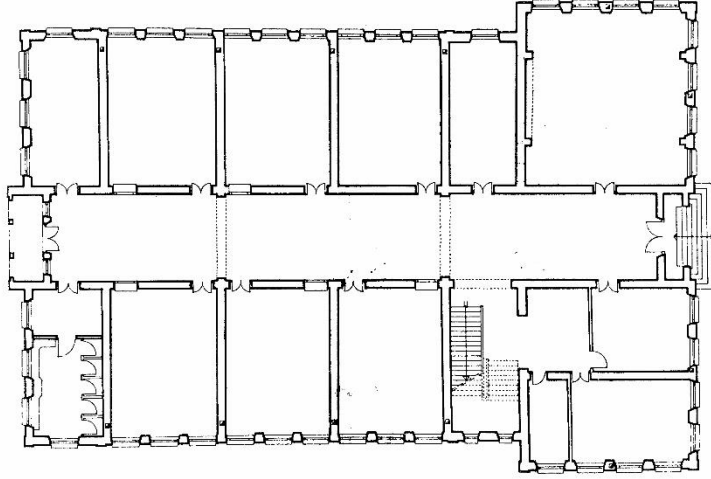
Yapılar, Fransız Güzel Sanatlar Akademisi'nde (Beaux Arts) öğretilen mimari tasarım uygulamalarına göre tasarlanmıştır. Üslup özelliklerine bakıldığında, cephe düzenlemelerine daha çok önem verildiği için plan ve vaziyet planı arka planda kalmıştır. Vedat Tek bu konuda ‘‘ Siz iyi bir proje yapmaya bakın, iyi bir proje nereye olsa uyar.’’ yorumunu yapmıştır (Ünsal 1973, 35).

Şekil 2.2: Eskişehir Hükümet Konağı (Sözen, 1984)

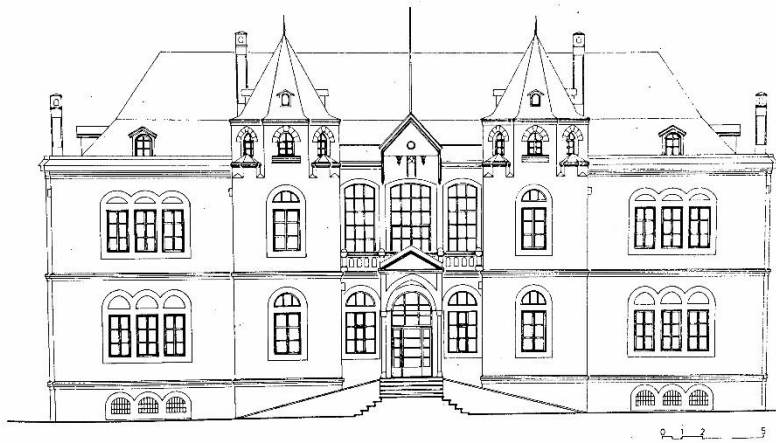
Birinci Ulusal Mimarlık üslubu dönem içerisinde ağırlıklı olarak kamu yapılarında etkisini göstermiştir. Okul, postane, gar binası, otel, banka gibi kamu binaları genelde kare, dikdörtgen, U, L veya ters T plan tipine uygun olarak inşa edilmiştir (Koçak 2019, 25-26), (Şekil 2.3).

Dönem içinde yapılan dini yapılar için yeni bir plan tipi uygulanmamıştır. Camilerin çoğunluğu kare planlı yapılmış, üst olarak kubbe tercih edilmiştir. Türbeler de de plan üzerinde bir değişiklik yapılmamış, Klasik Osmanlı plan tipi kullanılmıştır. Genellikle kare plan kullanılmıştır.

Şekil 2.3: Konya Kız Öğretmen Lisesi Zemin Kat Planı (Sözen, 1984)

Birinci Ulusal Mimarlık üslubunun genel özellikleri incelendiğinde, plan ve kütle özelliklerinden çok cephe mimarisinde önem verildiği görülmüştür. Giulio Mongeri'nin "*planları değil fasatları görelim*" sözü dönemin sloganı olmuştur. Bu dönemin eğitim kurumlarında özellikle cephe mimarisine yönelik dersler verildiği için yapıların cephe tasarımına ağırlık verilmiştir (Sözen 1984, 30). Yapılar giriş aksına göre simetrik tasarlanmıştır (Ertuğrul 2007, 14). Cephe tasarımında giriş bölümlerine önem verilmiş ve bazı mimari elemanlar kullanılarak vurgulanması sağlanmıştır (Şekil 2.4). Eğer revaklı bir giriş tercih edildiyse revaklar sivri veya yuvarlak kemerli olarak yapılmıştır (Şekil 2.5). Bina girişleri, Osmanlı taç kapı veya portik biçimleme şeklinde düzenlenmektedir (Yavuz 1981, 61).

Şekil 2.4: Konya Eski Sanayi Mektebi Ön Cephesi (Sözen, 1984)

Şekil 2.5: Konya Eski Sanayi Mektebi (Url-1)

Osmanlı ve Selçuklu Dönemi mimari elemanlar cephe tasarımında sıkça kullanılmıştır. Düz, basık veya sivri kemer yeni bir düzen içinde cephelerde görülmüştür. Kemer aralarında taş rozetler, katlar arasındaki farkı göstermek için silmeler, desenli çini panolar, baklavalı ya da mukarnaslı sütun başlıkları, mermer sütunlar, çini panolar ve madeni bezemeler kullanılarak giriş vurgulu bir hale getirilmektedir. Süslemede kullanılan çini motifler Kütahya atölyelerinde yaptırılmıştır. İznik çinilerinin yanı sıra kufi yazılı şeritler de cephelerde bağlayıcı olarak kullanılmıştır. Bu çiniler sıraltı tekniğiyle yapılmıştır. Desenli ya da desensiz olarak kullanılabilir. Desensiz olan çiniler, açık mavi, koyu mavi veya yeşil çeşitleriyle kullanılmıştır. Desenliler ise, rumi, çarkıfelek, kıvrık dal gibi bitkisel motiflerle tercih edilmiştir (Ünlüsoy 2010, 12).

Cephelerde girişin yanı sıra bazen de köşeler kubbeler kullanılarak vurgulanmıştır. Kubbeler bazı yapılarda planla ilişkili olarak tasarlanmış bazen ise sadece anıtsal görünüm sağlamak amacıyla yerleştirilmiştir. Yapıların en gösterişli ve nitelikli bölümü genelde ön cephe olmuştur. Bu durum, yapının önemine ve konumuna bağlı olarak değişmektedir. Diğer cephelerin sokaktan görünümüne bağlı olarak daha sade tasarlanmıştır (Sözen 1984, 31).

Birinci Ulusal Mimarlık üslubunun karakteristik özelliği olarak yapıların katları arasında farklı pencere modülleri kullanılmaktadır. Kullanılan pencerelerin üzerindeki açıklıklar, düz, basık, sivri kemerlerle geçilebilmektedir. Yapıların üst katlarında ikiz veya üçüz pencereler yer almaktadır.

Üslubun bir diğer özelliği ise çıkma kullanılarak cephe hattının belirginleştirilmesidir. Bu nedenle cephe köşeleri ve merkezde bulunan giriş bölümü dışarı çıkarılarak çıkmlar oluşturulmuştur. Çıkmlar bazen konsollarla desteklenen cumbalar şeklinde tasarlanmıştır. Kamu ya da konut binalarının balkonlarında genelde dikey yerleştirilmiş kargir veya geometrik biçimlerle oluşturulmuş Osmanlı mermer şebekeli korkuluk kullanılmıştır. Birden fazla katlı yapılarda katlar arasındaki fark, döşeme hizasına yatay silmeler yapılarak vurgulanmıştır (Sözen 1984, 30).

Bu dönem mimari alanda dünyada kullanılan gelişmiş yapım teknikleri ve malzemeler kullanılmamıştır. Bunun yerine sadece kemer ve kubbeler tasarlamışlardır. Yapılarda volta döşemeli yığma veya betonarme yapım tarzıyla inşa edilmiştir.

Açıklıklar düz, sivri, sepet kulplu ve Bursa tipi kemerle geçilmiştir. Bina yapımında tuğla, kaba taş veya kesme küfeki taşı kullanılmıştır. Harç olarak ise çimento tercih edilmiştir. Eğer yapılarda betonarme yapım sistemi gibi çağdaş yapım sistemleri kullanıldıysa, yapım sisteminin dışarı yansımaları engellemek için kemer ve cephe kaplama malzemeleriyle kaplanmıştır (Ertuğrul 2007, 14-15).

Birinci Ulusal Mimarlık dönem yapılarında geniş saçaklı kırma çatı sistemi kullanılmaktadır. Dönemin gelişen inşaat teknikleri ile birlikte kullanılmaya başlayan kırma çatı çatı sistemi üslubun karakteristik özelliklerinden biri haline gelmiştir. Yapılarda geniş saçakları taşıyan eli böğründe adı verilen yapı elemanları görülebilmektedir. Aynı zamanda saçak altı süslemesi olarak kullanılan çiniler dönemin bir diğer özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır.

Birinci Ulusal Mimarlık üslubunda iç süslemeler, banka holleri, otel girişi ya da istasyon bekleme alanı gibi yoğun kullanıma sahip yapılarda daha fazla görülmüştür. Geniş saçaklar destek elemanlarıyla taşınarak kullanılmıştır. Saçakların alt kısmı ve tavanlar farklı geometrik desenlerle bezenmiştir. Bu öğeler bazı konut yapılarında da kullanılmıştır (Aslanoğlu 1980, 15).

Yapıların içlerindeki süpürgelik ve tavanlar genelde karosiman kaplama ve dökme mozaik kaplamalarla süslenmiştir. Karosiman kaplamanın yüzeyinde yaprak ve dal gibi bitkisel motifler olabileceği gibi baklava dilimi, Türk üçgeni gibi motifler de bulunmaktadır. Dökme mozaikler ise desensiz olmaktadır (Koçak 2019, 26).

Dönemin mimarları, hükümetin etkisinde kalarak o yıllarda inşa edilen ve olumlu eleştiriler alan yapılara benzer binalar inşa etmişlerdir. Hükümet binaları, PTT

konakları ve diğer kamu yapılarını, üç akslı, merkezde iki sütunu olan klasikleşmiş giriş düzeniyle tasarlanmıştır. Diğer hizmet yapıları ve kamu binalarının ön cephesi ise karakteristik olarak revaklı düzenlenmiştir (Ünlüsoy 2010, 13).

İlk zamanlarda hükümetin desteğini alan bu üslup Atatürk'ün gerçekleştirmeyi hedeflediği devrimlerine engeller yaratabileceği ve düşünce yapısına zıt düştüğü için desteğini kaybetmiştir. 1927 yılında üslubun öncülerinden Mimar Kemalettin'in ölümü ve Teşvik-i Sanayi Kanunu'nun çıkarılmasıyla Birinci Ulusal Mimarlık Üslubu etkisini kaybetmiştir. Teşvik-i Sanayi Kanunuyla birlikte yabancılar ülkemizde çalışma fırsatı elde etmiştir. Bu sebeple Türkçülük ideolojisiyle başlayan Birinci Ulusal Mimarlık Üslubu yerini akılcı işlevci üsluba bırakmıştır (Özcan 2002, 3).

2.3 Birinci Ulusal Mimarlık Hareketi'nin Önemli Temsilcileri ve Yapıları

Birinci Ulusal Mimarlık üslubunun en önemli temsilcilerinden olan Kemalettin Bey, 1870 yılında İstanbul Acıbadem'de dünyaya gelmiştir (Şekil 2.6). Çocukluk ve gençlik yıllarının çoğu 19. Yüzyılın son çeyreğinde bağımsızlık mücadelesinin yoğun olarak yaşandığı dönemde geçmiştir. Aynı zamanda Avrupa'da yaşanan milliyetçilik hareketleri ve ülkemizin de birçok alanda bunun yansımalarının görülmeye başlamıştır. Bu nedenle Mimar Kemalettin Bey'in çocukluğundan itibaren milliyetçi bir ortamda büyüdüğü ve fikirlerinin bu dönemde oluşmaya başladığı söylenebilmektedir (Yavuz 1981, 54).

Şekil 2.6: Kemalettin Bey (Url-2)

İlk eğitimine 1876 yılında evinin yakınlarındaki İbrahim Ağa İbtidai Mektebi'nde başlamıştır. Daha sonra deniz yarbayı olarak görev yapan babası Ali Bey'in Giritli Ferik Hüseyin Paşa'nın yanında kâtip olarak atanmasıyla birlikte 1880 yılında yerleşmiş, 1881 yılında ise ortaöğretimine burada başlamıştır. 1882 yılında Girit'ten dönükten sonra Şehzadebaşı'nda yeni açılan Şems-ül Maarif'te rüştiye eğitimi almıştır. İdadi eğitimini ise Numune-Terakki'de tamamlamış ve 1887'de Hendese-i Mülkiye'ye girmiştir (Sözen 1984, 34).

1884 yılında kurulan Hendese-i Mülkiye, Türk mühendisler yetiştirmek amacıyla kurulmuştur. Bu tip teknik eğitimlerin yabancılar tarafından yönetiliyor olması, Hendese-i Mülkiye'nin tercih edilmesine sebep olmuştur (Yavuz 1981, 12). 1891 yılında okuldan mezun olan Mimar Kemalettin, hocası olan Alman Prof. Jachmund'un asistanı olarak atanmıştır. Mezun olduktan sonra kendisine büro açarak çalışmalarına başlamış ve İstanbul'da ahşap konutlar yapmıştır (Mimar Nihat 1933, 19). 1895 yılında devlet tarafından mimarlık eğitimi geliştirmesi amacıyla Almanya'ya gönderilmiştir. Berlin Harlottenburg Technische Hochschule'de iki yıl mimarlık eğitimi almıştır. Eğitimin bitmesinin ardından iki buçuk yıl Almanya'nın birçok mimarlık ofisinde çalışmıştır (Kızıldere 2005, 29). Bu sırada kendisine Osmanlı Mimarı unvanı verilmiştir (Ertuğrul 2007, 17).

1900'de ülkeye dönen Mimar Kemalettin, Hendese-i Mülkiye'deki eski görevinde tekrar çalışmaya başlamıştır. Aynı zamanda eş zamanlı olarak Harbiye Nezareti Ebniye-i Askeriye mimarlığına atanarak çalışmalarını yürütmüştür. Bu yıllarda Mimar Kemalettin'in ulusal mimarlık hakkındaki düşünceleri oluşmaya başlamış ve hatta ilk yapılarını tasarlamaya başlamıştır. Ahmet Cevad Paşa ve Gazi Osman Paşa türbelerinin düzenlemesinde kullandığı Osmanlı klasik mimari elemanları buna örnek olmuştur (Yavuz 1981, 59-60). Jachmund'un okuldan ayrılmasıyla birlikte onun derslerine hocalık yapmaya başlamıştır. Bunun yanında Sanayi-i Nefise Mektebi'nde Nazariyat-ı Mimariye dersinin de hoca olmuştur. Bu sayede kendi fikirlerini başkalarına aktarma fırsatını bulmuştur (Kızıldere 2005, 30).

1908 yılında kurduğu Osmanlı Mimar ve Mühendis Cemiyeti'nde tarihi yapıların restorasyonu ve yapıların tasarımlarıyla ilgili çalışmalar yapılmıştır. Klasik Osmanlı mimari elemanlarını inceleyerek kendine ait bir üslup oluşturma çalışmaları yapmıştır. Mimar Kemalettin'in dışında Birinci Ulusal Mimarlık üslubunun önemli

temsilcilerinden Vedat Tek, Mimar Terziyan, Halil Ethem Bey, Ali Talat gibi birçok kişi cemiyete üye olmuştur.

Mimar Kemalettin, II. Meşrutiyet'in ilan edilmesi sonrasında 1909 yılında, Evkaf Nezareti'nin İnşaat ve Tamirat Müdürlüğü'ne atanmıştır. İlk olarak tarihi yapıların küçük veya büyük onarım işleriyle ilgilenmiştir. Ayasofya, Fatih, Sultanahmet ve Yeni Camii gibi birçok önemli tarihi yapının onarım çalışmalarında bulunmuştur. 1910 yılında Ürgüplü Hayri Efendi'nin Evkaf Nazırlığı'na gelmesiyle birlikte yeni yapılar üretilerek gelir arttırılmaya çalışılmıştır (Sözen 1984, 35).

Bu dönemde İnşaat ve Tamirat Heyet-i Fenniyesi kadrosu genişletilmiştir. Ülkenin birçok yerinde Birinci Ulusal Mimarlık üslubuna uygun yapılar inşa edilmeye başlamıştır. Örgüt, çeşitli uzman insanlarla birlikte çalışarak mimarlık ve mühendislik bürosu olarak hizmet vermiştir. Bir okul gibi çalışan bu örgüt, ülkede birçok mimar, mühendis ve yapı ustasının kendini geliştirmesine fırsat tanımış ve Birinci Ulusal Mimarlık üslubunun yayılmasında bir odak noktası haline gelmiştir. Bu büro aynı zaman 'Kemalettin Okulu' olarak anılmıştır. (Yavuz 1981, 63).

1910-1911 yılları arasında vakıflarda çalıştığı sırada tasarladığı binalar incelendiğinde, yaşamı boyunca geçirdiği en verimli çalışma zamanları olduğu anlaşılmaktadır. Bostancı, Bebek, Bakırköy camileri, Ayazma, Reşadiye, Bostancı Okulları ve vakıf adına inşa edilen yedi iş hanı bu binalara örnek olarak gösterilebilmektedir (Ünalın 2002, 17-18).

1914 yılında İstanbul Şehremaneti Heyet-i Fenniye Müşavirliğine atanmış aynı zamanda vakıflardaki görevine de devam etmiştir. Bu dönemde Şehremaneti Heyet-i Fenniye müdürü olan Vedat Tek ile birlikte kent mimarisiyle konusu üzerinde birlikte çalışmaya başlamışlardır. Aynı zamanda Mühendis Mektebi'nde Fenn-i Mimari, Demir İnşaat; Kondüktör Mekteb-i Alisi'nde Fenn-i Mimari dersleri vermiştir. 1919 yılında Evkaf Nazırı Vasfi Hoca tarafından Evkaf Nezareti'ndeki işine son verilmiştir (Sözen 1984, 35). İşten ayrıldıktan sonra zamanlar geçiren Mimar Kemalettin, aynı dönemde Fatih'teki yangında evlerini kaybeden aileler için Laleli'deki Harikzedegan katevlerini tasarlamıştır (Kızıldere 2005, 31).

1922 yılında Kudüs'teki Mescid-i Aksa'nın onarım çalışmalarında görevlendirilmiştir. Mescid-i Aksa ve Ömer Camii onarım çalışmalarındaki başarılarından dolayı ödüllendirilerek İngiliz Kraliyet Mimarlar Akademisi'ne üye olarak seçilmiştir.

1923'te yeniden Evkaf Nezareti'ne atanmıştır. Bu neden Kudüs'teki görevini Mimar Nihat, Hüsnü Bey ve Şükrü Bey'e bırakarak Ankara'ya dönmüştür. 1925 yılında Evkat Müdüriyet-i Umumiyesi İnşaat ve Tamirat Müdürlüğü'ne atanmıştır. Bu sırada Ankara Palas'ın inşa edilmesiyle ilgilenen Mimar Kemalettin, diğer yandan birçok farklı işlevli yapının tasarlanması üzerine de çalışmıştır (Yavuz 1981, 68-69).

Bu sırada Maarif Vekaleti tarafından kurulan Sanayi-i Nefise Encümeni üyeliğine atanan Mimar Kemalettin daha sonra bu kurumun başkanı olarak görev yapmıştır. 1927 yılında Maarif Vekaleti'nin isteği üzerine Gazi İlk ve Orta Muallim Mektebi'ni inşa etmiştir. İnşaatı mimarın ölümünden sonra tamamlanan bu yapı oldukça eleştiri almış ve Birinci Ulusal Mimarlık üslubunun bitişini sembolize etmiştir. Mimar Kemalettin, 1927 yılında beyin kanaması sonucu Ankara'da vefat etmiştir.

İnşa ettiği dini yapılara örnek olarak Bostancı Kuloğlu Camii (1913), Bebek Camii (1913), Bakırköy Kartaltepe Camii (1913-1924), Ahmet Cevad Paşa Türbesi (1901), Gazi Osman Paşa Türbesi (1901-1902), Mahmut Şevket Paşa Türbesi (1913) verilmektedir.

Sultanhamam Birinci Vakıf Han (1918), İkinci Vakıf Han, Beyoğlu Üçüncü Vakıf Han, Bahçekapı Dördüncü Vakıf Hanı, Şehzadebaşı Beşinci Vakıf Hanı ise büyük boyutta yapılan yapılara örnek gösterilmektedir.

Eyüp Reşadiye Mektebi (1911), Bostancı İbrahim Paşa Mekteb-i İbtidaisi (1917), Üsküdar Ayazma İbtidaisi, Göztepe Mekteb-i İbtidaisi, Çarşamba Fethiye Medresesi, Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü, Abdülhamid-i Evvel Medresesi, Beyazıt Medreset-ül Kuzat (1913) ise inşa ettiği eğitim yapılarına örnek gösterilmektedir.

Edirne Garı, İstanbul Guraba Hastanesi, Laleli Harikzedegan Apartmanları (1922), Ankara Devlet Demir Yolları Genel Müdürlüğü (1928), Ankara Palas (1927), II. Vakıf Apartmanı inşa ettiği diğer yapılardır.

Mimar Kemalettin'in tasarladığı yapılara örnek ilk olarak Birinci Vakıf Han, Fatih Sultanhamam bölgesinde Şeyhülislam Hayri Efendi ve Vakıf Hanı caddelerinin kesiştiği arazide inşa edilmiştir. Konumlandırıldığı arsanın karşısında Deutsch Orient Bank bulunmaktadır. Yapı çelik sistem uygulanarak inşa edilmiştir. Arsanın iki önemli köşesinin kesiştiği noktada bulunan cephesi yuvarlatılarak tasarlanmıştır (Yavuz 1976, 15).

Kare formulu arsa üzerine oturtulan yapı, eş düzenli katlarında doğrultu boyunca simetrik olarak tasarlanmıştır. Yapının girişi zemin katının kuzeybatı yönünde bulunmaktadır (Şekil 2.7).

Şekil 2.7: Birinci Vakıf Han (Url-3)

Giriş holünden çatısı camla kaplı ışıklık bölümüne geçilmektedir. Katlar arasında bağlantı ışıklığa doğru açılan merdiven ve asansörle sağlanmıştır. Kat planlarında sirkülasyon U formulu koridorlarla sağlanmıştır (Yavuz 1976, 16).

Bodrumla birlikte toplam yedi kat inşa edilen yapı, on dört birim dilime bölünerek tasarlanmıştır. Bu modüllerde sistematik olarak pencere düzenleri uygulanmıştır. Yapının dış cephesinin orta bölümüne denk gelen odaları birinci kattan başlayarak kapalı cumba halinde 85 cm çıkmalar oluşturarak dışarı taşırılmış böylece Osmanlı geleneği devam ettirilmiştir.

Çıkmaları taşıyan konsollar mukarnaslı oymalar, saçak kornişinin altı ise kalemişi bezemelerle süslenmiştir. Köşesi ovalleştiren cephe farklılaştırılarak iki adet mermer sütun eklenmiştir. Ayrıca bu alandan ticari alanlara geçiş üç adet kemerli kapıyla sağlanmıştır. Cephe düzeni dökme demir payandalar üzerinde duran alt bölümü nakışlı geniş saçaklarla bitirilmiştir. Cephe süslemelerinde, mavi- yeşil renkli çiniler, kabartma taş rozetler, süslemeli taş payandalar, sütun üzerinde sarkıtlı başlıklar, Türk üçgenleriyle süslü silmeler, yağlı boya nakışları kullanılmış ve batılı üslupla Birinci Ulusal Mimarlık üslubu bağdaştırarak kullanmıştır (Kızıldere 2005, 62).

1911 yılında tasarlanan yapı 1918 yılında inşa edilmiştir. İçinde bulunan elli adet büro sebebiyle Büro Han olarak da adlandırılmaktadır.

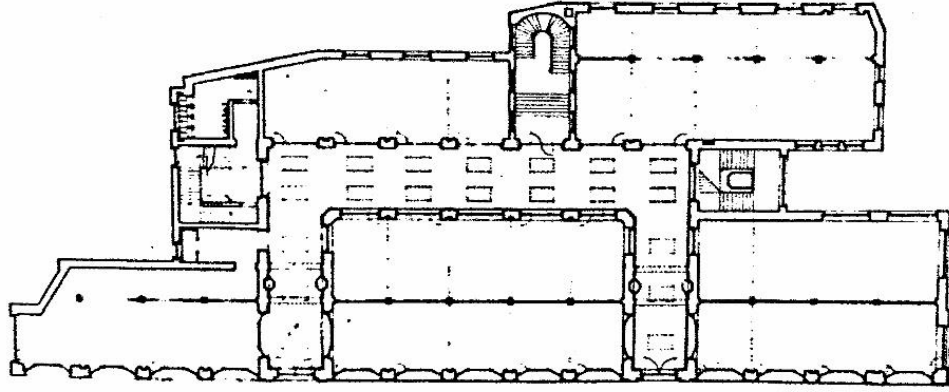
İstanbul Sirkeci’de artan büro ihtiyacının karşılanması amacıyla tasarlanan Mimar Kemalettin’in bir diğer yapısı Dördüncü Vakıf Han, 1912’te inşa edilmeye başlanmış 1924 yılında yapımı tamamlanmıştır (Sıkıçakar 1991, 57). Yapı birçok mimarlık tarihçisi ve kaynaklar tarafından Mimar Kemalettin’in başyapıtı olarak kabul edilmiştir. Yapıldığı döneme göre büyük boyutlu bir proje olması sebebiyle çok fazla eleştiri almıştır. Bölgenin dar ve sıkışık olması binaların yerleşiminde etkili olmuştur (Kızıldere 2005, 63).

Hanın ön ve yan cepheleri caddeden görülebilirken arka cephesi binalar tarafından kapatılmıştır. Bu sebeple ön ve yan cepheleri Klasik Osmanlı mimari süslemeleriyle tasarlanmışken arka cephe sade bırakılmıştır. Binanın dönem içinde eleştiri almasının diğer sebebi de bundan ötürü olmuştur (Şekil 2.8).

Şekil 2.8: Dördüncü Vakıf Han (Url-4)

Yapı bodrumla birlikte toplam yedi katlıdır. Yapının sisteminde çelik iskelet kullanılmıştır. Hanın içerisinde yirmi dört adet dükkân bulunmaktadır. Arsanın elverişsizliği sebebiyle simetrik bir plan düzeni uygulanamamıştır (Gençaydın 1996, 44), (Şekil 2.9). Bunların on üç tanesi cadde tarafına bakarken diğerleri U formu bir iç pasaja açılmaktadır. Planın iki ucunda bulunan merdiven ve asansörler katlar arasındaki iletişimi sağlamaktadır (Yavuz 1976, 25).

Şekil 2.9: Dördüncü Vakıf Han Plan (Hasol, 2017)

Han on beş birime ayrılarak tasarlanmıştır. Yapının orta doğrultusuna göre bakışık olarak iki adet giriş tasarlanmıştır. İki uç bölümde çatının üzerine bir bölüm daha eklenerek sivri kubbelerle örtülmüş ve kule görüntüsü elde edilmiştir (Şekil 2.10).

Cephe hattında Birinci Ulusal Mimarlık üslubuna göre pencere düzenlemesi yapılmıştır. Alt ara kat pencereleri giriş katından dördüncü kata kadar sepet kulbu kemerler kullanılarak yapılmıştır. Dört, beş ve altıncı katlarda ise sivri kemerler kullanılmıştır. Üstteki iki katta kullanılan üçlü pencereler cephenin etkileyici bir şekilde vurgulanmasını sağlamıştır. Cephenin yüzeyinde Klasik Osmanlı mimari bezemeleri kullanılmıştır. Giriş bölümü mimari üslup kurgusuna uygun olarak cumba gibi dışarı taşırılmıştır. Dışarı taşırılan bu çıkma üst katta balkona dönüştürülmüştür. Girişi taşıyan konsollar mukarnas, madalyon, gülce ve rumilerle süslenmiştir (Yavuz 1976, 26).

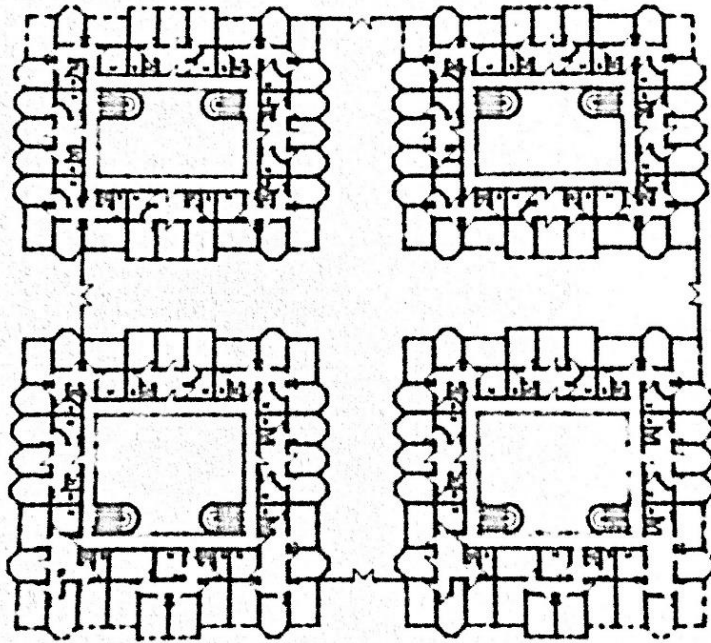

Şekil 2.10: Dördüncü Vakıf Han Kubbe Detayı (İrgin Uzun, Abidin, 2017)

1918’te tasarlanan yapı Cumhuriyet’in ilanından sonra tamamlanarak açılmıştır. 2006 yılından itibaren otel olarak kullanılmaktadır (Hasol 2017,43).

1918 yılında inşa edilen Harikgezedan Apartmanları mimar Kemalettin Bey’in ve dönemin en önemli eserlerinden biri olmuştur Cibali- Fatih- Altınmermer’de yaşanan yangın sonucu evlerini kaybeden dar gelirli aileler için tasarlanmıştır. 1919 yılında tasarlanmaya başlanan yapı, 1922 yılında inşa edilmiştir (Yavuz 1976, 29). Betonarme yapım sistemiyle yapılan yapı, bu sistemle yapılmış ilk yüksek katlı sosyal konutlara örnek olmuştur. Yapı 124 konut, 25 dükkân, 4 bloktan meydana gelmektedir (Dengiz 2005, 56).

Bloklar iç avlulu ve kare planlı olarak tasarlanmıştır. Yaklaşık U formuna sahip olan yapının merkezinde tonozlu bir geçit bulunmaktadır. Bloklar orta koridorlu olarak tasarlanmıştır (Şekil 2.11). Birbirine bakan konutlar arası geçiş avluyu çevreleyen balkonlarla, katlar arası sirkülasyon ise balkonun iki köşesine yerleştirilmiş açık merdivenlerle sağlanmaktadır. Konutların mutfak, banyo, giriş holü gibi servis alanları avlu çevresine yerleştirilmiş, odalar ise dış yüzeye denk gelecek şekilde konumlandırılmıştır. Planlarda ikinci derecede önemli olan ve ortak kullanım gerektiren mekanlar çatı ve bodrum katlarına yerleştirilmiştir (Gençaydın 1996, 45).

Şekil 2.11: Harikzedegan Apartmanları kısmi plan (Hasol, 2017)

Blokların dış cephelerinde dikdörtgen ve yarım altıgen şeklinde cumbalar bulunmaktadır. Zemin katta bulunan dükkân açıklıkları basık kemerle, ikinci katta bulunan pencerelerin yarım daire kemerle geçilmiştir. Birinci ve üçüncü katta ise dikdörtgen formlu pencereler kullanılmıştır. Birinci katta cumba şeklinde dışarı çıkarılan bölümlerin üstüne ek olarak yeni pencereler eklenmiş ve bu bölümlerin çatısı kıvrımlı saçak olarak tasarlanmıştır (Şekil 2.12). Çatının diğer bölümleri ise kırma çatı olarak yapılmıştır (Yavuz 1981, 272).

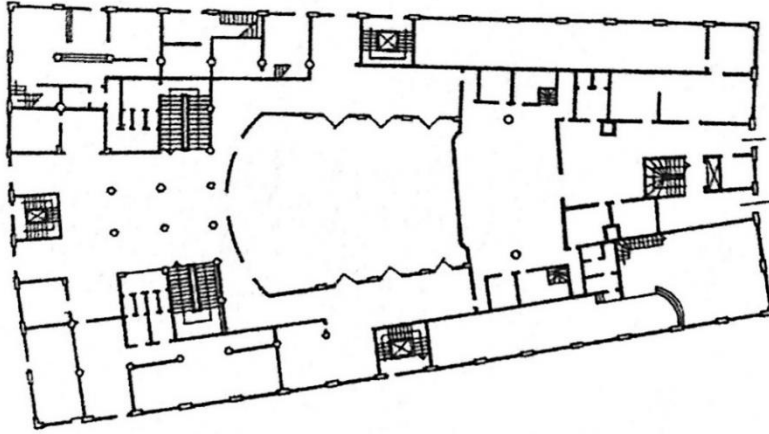

Şekil 2.12: Harikzedegan Apartmanları (Url-5)

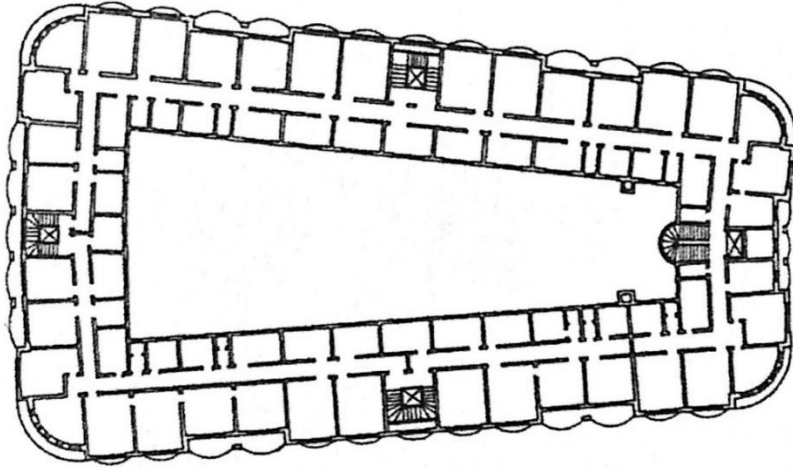
Harikzedegan Katevleri olarak bilinen yapı, 1926 yılında Türk Hava Yolları'na devredildikten sonra Tayyare Apartmanları olarak anılmaya başlanmıştır ve Birinci Ulusal Mimarlık üslubunda yapılmış konut yapılarına örnek olmuştur. Aynı zamanda Türk toplumunun sosyal alandaki dışa açılmasını simgeleyen bir toplu konut projesi haline gelmiştir. 1985 yılında mimar Ertem Ertunga tarafından restorasyonu yapılarak otele dönüştürülmüştür (Hasol 2017,42).

Konut yapılarına örnek teşkil edecek bir diğer yapı olan II. Vakıf Apartmanları da başkentte yaşanan konut yetersizliği sorununu gidermek ve gelen memurların konut ihtiyacını sağlamak amacıyla Evkaf Müdürlüğü tarafından Mimar Kemalettin Bey'e yaptırılmıştır. İlk olarak kiralık konut ve tiyatro salonu olarak tasarlanan yapı daha sonra tiyatro salonu hariç diğer mekanlar devlet kurumları tarafından kullanılmaya başlanmıştır (Gençaydın 1996, 116). Yapı, başkentte Ulus Meydanı yakınlarında, Ankara Palas, Ziraat Bankası gibi yapıların bulunduğu bölgede inşa edilmiştir (Yavuz 1984, 239).

Betonarme yapım sistemiyle inşa edilen yapı, bu dönem bu sistemle inşa edilen en iyi yapı olma özelliğini taşımaktadır. Kütle olarak arsanın yapısına uygun olarak dikdörtgen formuna benzer yarım bir daire dilimi şeklinde planlanmış, yapının merkezinde bir hava boşluğu tasarlanmıştır (Şekil 2.13), (Şekil 2.14). Plan özelliklerine bakıldığında Harikzedegan Apartmanları projesine benzerlik göstermektedir. Bu dönem yapılarında kullanılan avlu ortak kullanılırken bu yapıda farklı bir işlev kazandırılarak kentin sosyal ve kültürel ihtiyaçlarının giderilmesi için tiyatro salonu olarak planlanmıştır (Gençaydın 1996, 117-118).

Şekil 2.13: İkinci Vakıf Apartmanı Zemin Kat Planı (Hasol, 2017)

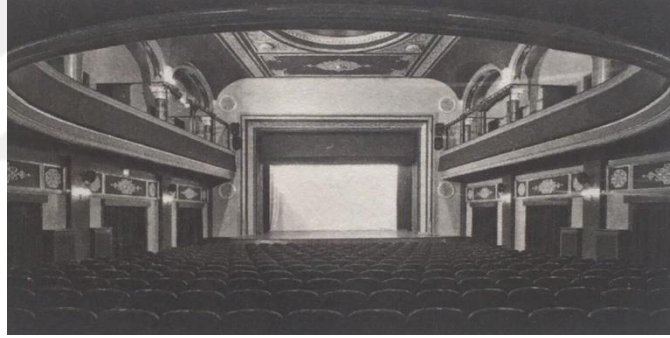
Şekil 2.14: İkinci Vakıf Apartmanı Dördüncü Kat Planı (Hasol, 2017)

Mekanların içindeki servis alanları gibi ortak kullanım alanları iç avlunun olduğu yöne yerleştirilirken odalar dış cepheye bakacak şekilde dizilmiştir. Bina içindeki düşey bağlantı her katta yalnızca iki binanın birbiriyle bağlantı kurabileceği birbirinden

bağımsız kapalı merdiven boşluklarıyla sağlanmıştır. Aynı zamanda genel sirkülasyonun orta avludan yapılması mümkün olmadığından dolayı, merdiven girişleri yapının dış cephesinin orta doğrultularına yerleştirilmiş ve her bir sokak için ayrı bir giriş açılmıştır (Yavuz 1984, 239).

Yapı, bodrum ve çatı katıyla birlikte toplam yedi katlıdır. Üstteki dört katının avlu etrafında yerleştirilmiş toplam otuz iki tane konut bulunmaktadır. Alt katta bulunan orta avlu tiyatro salonu bölümüne ayrılmıştır. Salonun içi görkemli bir şekilde tasarlanmıştır. Salonun üstü ise, içyüzü bezemelerle süslenmiş oval bir kubbe ile örtülmüştür (Şekil 2.15), (Bozdoğan 2002, 68).

Diğer yapılarının aksine burada sivri kemerli pencereler kullanılmamıştır. Geniş dikdörtgen pencereler kullanılarak mekân içerisine daha fazla ışık alımı sağlanmıştır. Merkeze göre simetrik düzenlenmiş cephe yapısı görülmektedir. Zemin kata yerleştirilen dükkanların açıklıkları üç merkezli sepet kubbe kemerle geçilmiştir (Yavuz 1984, 191-192).

Şekil 2.15: İkinci Vakıf Apartmanı Tiyatro Salonu (Hasol, 2017)

Yapının üst katlarda dört köşesi yuvarlatılmış aynı zamanda dairesel yüzeyde tasarlanan balkonlar dışarı taşırılmıştır. Binada simetriyi sağlamak amacıyla birinci kattan itibaren çeşitli yerler saçak düzeyinin üzerinde çıkmalar yapılmıştır (Hasol 2017,53).

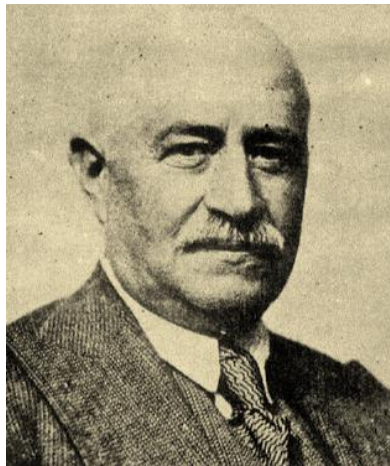
Binanın çatısı iki yöne eğimli kırma çatıdır. Çatıda geniş saçaklar oluşturulmuş altları sıvayla kapatılmıştır. Cephede kesme taş görüntüsü vermek için sıva kullanılmıştır. Cephe yüzeyinde az da olsa bezemeler kullanılmıştır. Bunlara örnek olarak en üst kattaki pencere kemer köşelerinde Türk üçgenli silmeler, balkon açıklıklarındaki sütunlar ve üst kat pencerelerindeki turkuaz rengi çini kaplamalar verilebilmektedir (Güçlü 1990,45) (Şekil 2.16).

Şekil 2.16: İkinci Vakıf Apartmanı (Url-7)

İkinci Vakıf Apartmanı, 27 Aralık 1947'ten itibaren Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü ile Küçük Tiyatro ve Oda Tiyatrosu olarak hizmet vermektedir (Hasol 2017,53).

Birinci Ulusal Mimarlık üslubunun bir diğer önemli temsilcisi olan Vedat Tek, 1873'te İstanbul'da doğmuştur (Şekil 2.17). Osmanlı bürokratlarından olan babası Giritli Sırrı Paşa, dönemin çeşitli idari işlerinde görev yapmıştır. Annesi Leyla Hanım ise, şair ve bestekardır. Leyla Hanım aynı zamanda sarayın özel doktorluğunu yapan Hekimbaşı İsmail Bey'in kızıdır. Bu sayede küçük yaşlarında şehzadelere ve küçük sultanlara arkadaşlık etmiş, çocukluk döneminin büyük bir bölümünü sarayda geçirmiştir (Batur 2003, 49-50).

Şekil 2.17: Vedat Tek (Url-8)

Eğitim hayatında annesi Leyla Hanım'ın etkisi altında kalan Vedat Tek, babasının tüm itirazlarına rağmen, annesinin desteğiyle sanata yönelmiştir. Lise eğitimine Mekteb-i

Sultani’de (Galatasaray Lisesi) başlamıştır. Galatasaray Lisesi’nin ikinci sınıfında eğitim için Paris’e gönderilen Tek, Ecole Monge’de iki yıl okumuştur. Buradaki eğitimini bitirdikten sonra Academie Julien’de resim ve heykel, Ecole Centrale’da mühendislik eğitimi almıştır (Sözen 1984, 36).

Bu dönemde Ecole National des Beaux Arts’ta eğitim almak istemesine rağmen mimarlığın ailelerine yakışacak bir meslek olmadığını düşünen babası Sırrı Paşa, bu fikre karşı çıkmıştır. Dönemin bürokrat ailelerine göre saygın bir meslek olmadığı düşünülen ve kafalık, ustalık gibi bir statüde görülen mimarlık mesleğini tercih etmesini istememiştir (Batur 2003, 55-57). Tüm bunlara rağmen Vedat Tek’in ısrarları ve annesinin desteğinin sayesinde 1894’te Ecole National des Beaux Arts’da mimarlık eğitimi almış ve bu okulda eğitim alan ilk Türk olmuştur (Bozdoğan 2002, 42). Okul, yarışma düzenleyerek öğrencilerini seçip onlara burs imkânı sağlamıştır. Vedat Tek de bu yarışmaya katılmak istemesine rağmen Fransız olmadığı için kabul edilmemiştir. Bu nedenle yarışmaya Fransız devlet başkanının izniyle katılabilmış ve Legion d’Honneur nişanını kazanmıştır (Ertuğrul 2007, 18).

Ailesinin sarayla ilişkili olması ve ülke genelinde tanınması sebebiyle, Paris’ten ülkeye dönmeden önce gazetelerde kendisiyle alakalı haberler yapılmaya başlamıştır (Batur 2003, 15).

1897 yılında ülkeye dönen Vedat Tek, kendine bir mimarlık bürosu açmıştır. Döndükten sonra yurtdışında gördüğü eğitime bağlı kalmayarak Türkiye’ye ait özgün bir mimari oluşturmaya çalışmıştır. Yurtdışının mimarisini taklit etmek yerine, Osmanlı, Selçuklu, Arabesk mimarisini örnek almıştır (Özkan 1972, 47). Bu dönemde mimarlık yabancıların hakimiyetinde olduğu için Türklerin bu konuda başarılı olamayacağı düşünülmüştür.

1899 yılında Sanayi-i Nefise Mektebi’nde sanat tarihi hocalığı yapmaya başlamıştır. Daha sonra Şehremaneti Heyet-i Fenniye mimarlığına atanmıştır. Cemil Topuzlu’nun şehremini olarak çalıştığı sırada Heyet-i Fenniye Reisi olarak görev yapmıştır. Buradaki görevi yaklaşık on yıl sürmüştür. Sirkeci Postanesi bu yıllarda inşa edilmiştir (Sözen 1984, 36).

Mesleğinde tanınmasını sağlayan en büyük projesi Posta ve Telgraf Nezareti Binası olmuştur. Haberleşme alanında çalışmalar yapan ve etkili olmak isteyen II. Abdülhamit, bu binanın yapılmasını özellikle istemiş ve bu görev Vedat Tek’e

verilmiştir. Yapının büyüklüğü ve taşıdığı anlam göz önüne alındığında Vedat Tek'in genç yaşta kendisini göstermesi ve mesleğinde bir adım öne geçmesi için büyük bir fırsat olmuştur. 1909 yılında inşaatı biten Posta ve Telgraf Nezareti binasıyla aynı dönemde Sultanahmet'te Defter-i Hakani binasını da inşa etmiştir.

1909 yılında yaşanan 31 Mart olayı sonrası yönetimin başına geçen Mehmet Reşat, Vedat Bey'i baş mimar olarak atamıştır. Dolmabahçe Sarayı'nda yeniden başa gelen padişah adına yapılacak değişiklikler ve onarımlar Vedat Bey tarafından gerçekleştirilmiştir (Batur 2003, 112).

Birinci Dünya Savaşı sırasında Enver Paşa tarafından Harbiye Nezareti Levazımat-ı Umumiye Dairesi İnşaat şubesi baş mimarlığına atanmış ve burada üç sene görev yapmıştır. Bu sırada Enver Paşa Köşkü ve Veli Efendi Hipodrom gibi projelerini gerçekleştirmiştir. Cumhuriyetin ilk zamanlarında Ankara'da çalışan Vedat Tek, Ankara Gazi Köşkü'ne ekler, Halk Fırkası Mahfeli, Ankara Palas üzerine çalışmalar yapmıştır (Kızıldere 2005, 36).

1899 yılında Mimarlık Tarihi dersleri vermeye başlayan Vedat Tek, 1909 yılında bu görevinden istifa etmiştir. 1911 yılında ülkesine dönen Guilio Mongeri'nin yerine görevine tekrar çağrılmış fakat 1913 yılında Mongeri'nin tekrar dönmesi sebebiyle işine son verilmiştir. Daha sonra Sanayi-i Nefise Mektebi'nde 1930 yıllarının sonlarına kadar atölye dersi vermiştir (Demirbel 1941, 231). Aynı zamanda Mühendis Mektebi Alisi'nde de ders vererek öğrenci yetiştirmiştir (Karakaya 2006, 36).

Sermimarlık ünvanıyla birlikte birçok saray yapısının yapım ve onarım işleriyle ilgilenmiştir. Bu görevinden 1915 yılında istifa ederek saray mimarlığı işine son vermiştir (Batur 2003, 147).

Birinci Ulusal Mimarlık akımının önemli temsilcilerinden olan Vedat Tek, 1942 yılında İstanbul'da hayatını kaybetmiştir (Sözen 1984, 37).

İnşa edilen önemli kamu yapılarına, İstanbul Defter-i Hakani Binası (1908), Sirkeci Büyük Postane (1909), Dolmabahçe Sarayı Ekleri, Haydarpaşa Vapur İskelesi, Moda Vapur İskelesi, Karaköy Deniz Hamamları, Ankara Halk Fırkası Mahfeli, Nişantası Macar Konsoloslugu, Veliefendi Hipodromu ve Silah Müzesi örnek olarak gösterilmektedir.

Ticaret yapılarına, Sirkeci Liman Hanı (1907), İstanbul Sirkeci Mesadet Hanı, Karaköy Sabit Bey Hanı, Karaköy Muradiye Han (1915), Beşiktaş Milli Emlak Dükkanları, Üsküdar Nemlizade Tütün Deposu, Topkapı Çiftlik Binası, Bursa Kazım Emin Tütün Deposu örnek verilebilmektedir.

Fatih Tayyare Abidesi, İzmir Saat Kulesi Vedat Bey'in inşa ettiği diğer yapı türlerine örnek verilebilmektedir.

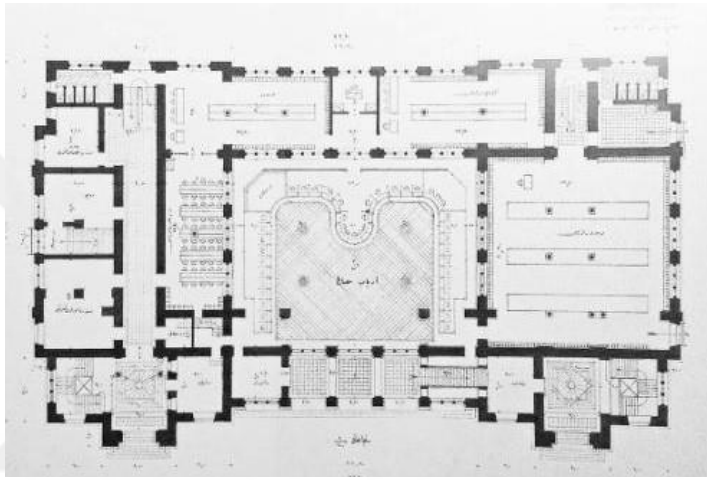
Konut yapılarına ise, Nişantaşı Yayla Apartmanı, Nişantaşı Şadiye Sultan Apartmanı, Maçka Güne Apartmanı, Vedat Birinci ve İkinci Evi, Çemberlitaş Halit Bey Apartmanı, Çiftehavuzlar Topuzlu Köşkü, Bostancı Leyla Hanım Villası örnek gösterilebilir. Aynı zamanda Kuruçeşme Enver Paşa Köşkü, Halit Ziya Uşaklıgil Villası, Leyla Saz Hanım Villası ve Ankara Çankaya Gazi Köşkü (1924) diğer kamu yapılarına örnektir (Sözen 1984, 37).

Vedat Tek'in tasarladığı yapılarık örnek ilk olarak Posta Nezareti Binası verilebilmektedir. Büyük Postane veya Yeni postane olarak da anılan yapı 1903 yılında İstanbul Sirkeci'de yapılmaya başlanmıştır (Şekil 2.18). II. Abdülhamit döneminde haberleşme ağındaki kontrolü sağlamak ve İstanbul'daki diğer yabancı haberleşme binalarına karşı güçlü bir konumda olmak amacıyla tasarlanmak istenen yapı için Mimar Vedat görevlendirilmiştir. Vedat Tek'in ilk yapısı olan postanenin yapımı toplam beş yıl sürmüştür. Yapı yaklaşık olarak 90 metre 40 metre boyutunda olup anıtsal özellik taşımaktadır (Batur 2003, 80).

Şekil 2.18: Posta ve Telgraf Binası (Url-10)

Dört katlı olarak inşa edilmiş ve ulusal mimari özelliklerine uygun olarak simetrik bir plan tasarlanmıştır (Şekil 2.19). Yapının merkezinde 13 metre 19 metre bir orta hol bulunmaktadır. Binanın içindeki tüm mekanlar bu hol etrafında sıralanarak yerleştirilmiştir (Şekil 2.20). Orta holün üstü metal strüktür ile örtülmüştür. Bu da yapıda gelişmiş mimari uygulamaların kullanıldığını göstermektedir. Üç kat yüksekliğinde olan hol, çatıdaki renkli cam örtü sayesinde ışık alması sağlanmıştır. Geniş bir sirkülasyon alanına sahip olan yapıda aynı zamanda giriş aksını kesen koridorun iki ucuna yerleştirilmiş anıtsal merdivenler bulunmaktadır (Erdoğan, Eynallı 2015, 53).

Şekil 2.19: Posta ve Telgraf Binası Kat Planı (Url-10)

Cephenin iki köşesi basamaklarla yükseltilerek çatısı kubbeye örtülmüş ve kuleler oluşturulmuştur. Kuleler çıkma olacak şekilde yerleştirilerek cephede vurgu oluşturmak amaçlanmıştır. Bu kulelerden biri Sultan diğeri ise Posta ve Telgraf Nazırı'na ayrılmıştır. Kulelerin girişi ana girişten farklı yerde çözülmüş fakat yine de ana girişte bulunan merdivenlerin daha küçüğü bu alanda da kullanılmıştır. Girişte büyük bir merdiven tasarlanmıştır. Ön cephenin ikinci kata denk gelen bölümünde üçlü düz pencereler üçüncü katta ise sivri kemerli üçlü pencereler kullanılmıştır (Batur 2003, 87). Bu bölümler iki kat boyunca kolonlar dizisi tarafından bölünerek devam ettirilmiştir. Kolonların tabanları, üçgen formlu stilize mukarnas ve damla motifleriyle süslenmiştir. Postanenin cephesinde sivri kemerler, çini bezemeler, köşe kuleleri üzerinde kubbeler, korent başlıklı sütunlar ve yontma taş kullanılarak Birinci Mimarlık Üslubuna uygun olarak tasarlanmıştır (Kızıldere 2005, 46-47).

Şekil 2.20: Posta ve Telgraf Nezareti Binası İç Hol (Kerimoğlu, 2018)

1927-1936 yılları arasında İstanbul Radyosu tarafından kullanılan yapı günümüzde PTT Başmüdürlüğü ve postane olarak kullanılmaktadır. Aynı zamanda içinde iletişim tarihine yönelik bir müze yapılmıştır (Hasol 2017, 37).

Vedat Tek'in tasarlandığı bir diğer yapı olan Defter-i Hakani Binası dönemin en önemli yapılarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Sultanahmet Tapu Müdürlüğü Binası (Büyük Postane) olarak bilinen yapı 1871 yılına kadar Defterhane olarak kullanılmıştır (Batur 2003, 101). Osmanlı'nın tapu ve kadastro belgeleri bu yapıda arşivlenmektedir. Sultanahmet Meydanı'nda Posta ve Nezareti Binası'nın yapıldığı zamanlarda Vedat Tek tarafından tasarlanmıştır. Yapı aynı zamanda Sultanahmet Camisi'nin karşısında İbrahim Paşa Sarayı'nın yanında inşa edilmiştir (Hasol 2017, 36).

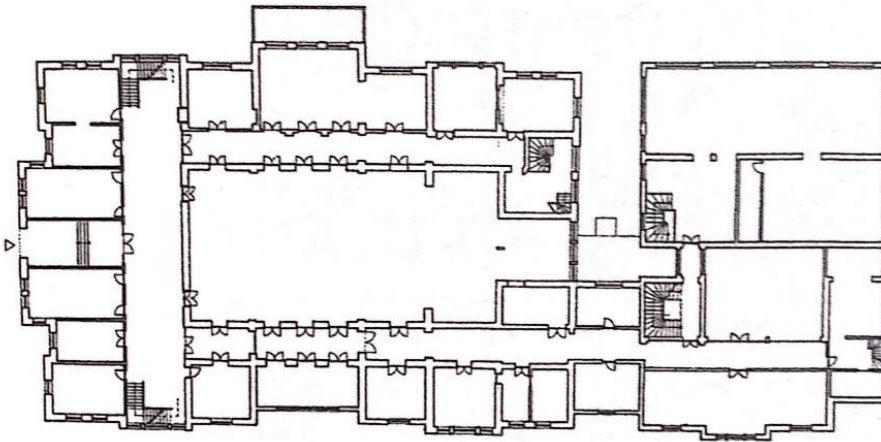
Betonarme yapıım sistemi kullanılan yapı, simetrik olarak tasarlanmış, neoklasik özellikleriyle ön plana çıkmıştır. Dört katlı olarak inşa edilmiş, kornişlerle üçe bölünmüştür. İlk katta basık kemerli pencere dizisi kullanılırken, ikinci ve üçüncü katta düz ve sivri kemerleri pencereler kullanılmıştır. Cephe düzeninde ikinci ve üçüncü kat tek bir kat gibi görülmektedir. Yapının girişi çıkma şeklinde ve bakışık olarak düzenlenmiştir. Sadece giriş bölümünde üstte sivri altta basık kemerler kullanılarak giriş aksı ve köşeler vurgulanmıştır. Cephede, köşelerdeki pencereleri çevreleyen sivri kemerler ve üst kattaki sivri kemer pencere çiftleriyle birlikte merkezdeki giriş bölümünün kullanımı simetrinin vurgulanmasını sağlamıştır (Şekil 2.21). Geniş saçakları ve süslemeli kat silmeleriyle Birinci Ulusal Mimarlık üslubunun özelliklerini yansıtmıştır (Kızıldere 2005, 47).

Şekil 2.21: Deftter-i Hakani Binası (Url-10)

Vedat Bey'in bir diğeri eseri olan II. TBMM Binası, 1923 yılında Ankara'nın Altındağ ilçesinde inşa edilmiştir. İlk olarak Cumhuriyet Halk Partisi'nin toplantı yeri olarak tasarlanırsa da daha sonra meclisin yeterli gelmemesi sebebiyle 1924'te meclis binası olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Yapı bodrum katıyla birlikte iki kat olarak tasarlanmıştır. Yapı inşaatında malzeme olarak kaba yonu kesme taş kullanılmıştır. Dikdörtgen formlu plan şeması uygulanmıştır (Şekil 2.22). Binanın merkezinde bir iç avlu tasarlanmış ve mekanlar da bu avlu etrafında sıralanmıştır (Yaldız, Parlak 2018, 4933). Binanın merkezinde iki katlı olarak bir toplantı salonu, salonun etrafındaki koridorlar boyunca ise bürolar konumlandırılmıştır (Hasol 2017, 41).

Şekil 2.22: II. TBMM Binası Zemin Kat Planı (Hasol, 2017)

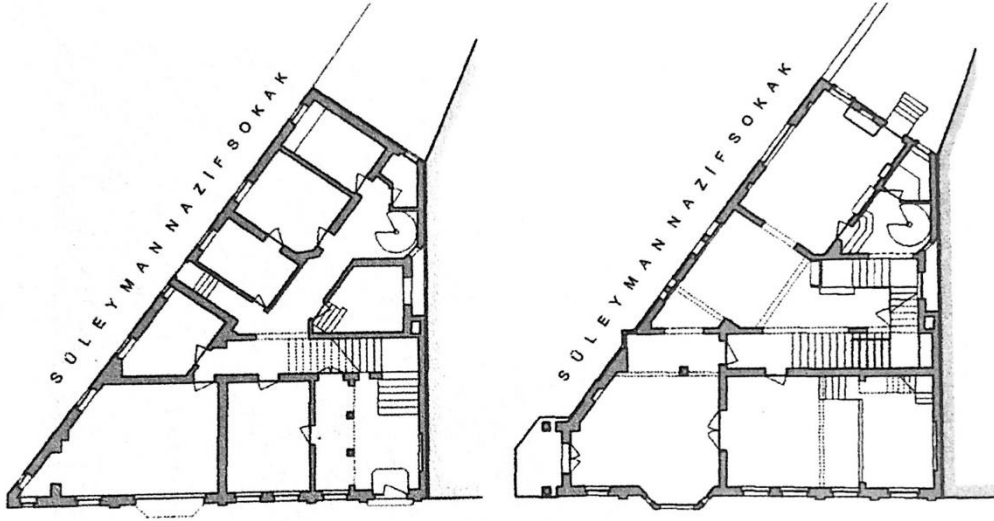
Cephe düzeni incelediğinde ulusal mimariye uygun olarak simetrik düzenlenmiştir. Alt ve üst kat pencereleri birbirinden farklı tasarlanmıştır. Yan cephede ise ön cepheye göre daha büyük ve kademelenmiş pencereler kullanılmıştır. Pencerelerde renkli taş kullanılarak dikkat çekici olması sağlanmıştır. Ön cephede Selçuklu mimarisinde görülen dışarı taşırılmış taç kapı kullanılarak giriş vurgulanmıştır. Aynı zamanda giriş cephesi çinilerle süslenmiş ve pencereler sivri kemerlerle geçilmiştir. Taç kapı üzerine Osmanlı mimarisinde sıkça görülen palmet taç kullanılmıştır. Basık kemerli giriş açıklığı bölümü siyah-beyaz mermer malzeme kullanılarak yapılmıştır. Cephede renkli taşlar, genellikle sivri kemer açıklıklarında ve pencere üstlerindeki basık kemerlerde görülmüştür (Şekil 2.23). Merdiven yapının doğu ve batı olarak iki ucunda tasarlanmıştır. Servis merdivenleri ise yapının arka bölümüne yerleştirilmiştir. Binanın içindeki mekanlar genelde dikdörtgen formunda tasarlanmış, pencereler de dikdörtgen formunda tercih edilmiştir. Geniş saçaklar tasarlanmış ve iç yüzeyleri ahşap malzemeye işlenerek kapatılmıştır (Bağbaşı 2019, 110-112).

Şekil 2.23: II. TBMM Binası (Url-11)

Binanın caddeye bakan tarafı Cumhuriyet Müzesi, arka bölümü ise Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü olarak kullanılmaya devam etmektedir. Yapı aynı zamanda Ankara Palas'ın karşısında yer almaktadır (Hasol 2017, 41).

Vedat Tek Evi, Mimar Vedat Tek tarafından 1913-1914 yıllarında kendisi için tasarlanmıştır. Yapı, Nişantaşı Vali Konağı Caddesi ile Süleyman Nazif Sokağı'nın kesiştiği bölümdeki eğimli üçgen arazide bulunmaktadır (Şekil 2.24). Arsanın durumu ve kot farkları hesaplanarak tasarım yapılmıştır (Hasol 2017, 38). Zemin ve teras katıyla birlikte dört katlı olarak inşa edilmiştir.

Şekil 2.24: Vedat Tek Evi Kat Planları (Hasol, 2017)

Yapının ön cephesi üç tane sivri kemer dikkat çekmektedir. Girişin hemen üzerinde bir adet rozet pencere bulunmaktadır. Rozet pencerenin üzerinde ise korkuluklu küçük bir pencere yer almaktadır. Vali Konağı Caddesi ile Süleyman Nazif Sokağı'nın kesiştiği bölüme bakan cephede balkon tasarlanmıştır. Tasarlanan balkonların mermer korkuluklarında baklava dilimi motifler kullanılmıştır (Erdoğan, Eynallı 2015, 54). Yapının pencerelerinin kemer alınlıklarında ve giriş holünde turkuaz çinilerle süsleme yapılmıştır (Şekil 2.25). Planın asimetrik oluşu ve birinci katta yapılan çıkmayla mimar kendi karakterini eserine yansıtmıştır (Sıkıçakar 1991, 137).

Şekil 2.25: Vedat Tek Evi (Kerimoğlu, 2018)

Birinci Ulusal Mimarlık üslubu temsilcilerinden olan Muzaffer Bey, 1881 yılında İstanbul'da dünyaya gelmiştir (Şekil 2.26). Babası Posta Telgraf Müdürlüğü baş kâtibi Ramiz Bey, annesi ise Saime Hanım'dır. İlk olarak İstanbul'da ibtidai ve rüştiye eğitimini tamamlayan Muzaffer Bey, daha sonra Mühendishane-i Berri Hümayun ile Hendese-i Mülkiye Mektebi'nde eğitimine devam etmiştir. Hendese-i Mülkiye'de, resim ve desen derslerindeki başarısı kısa süre içinde hocası, aynı zamanda Vedat Bey'in kardeşi Yusuf Razi Demirbel tarafından fark edilmiştir.

17 yaşında okulu bırakmak zorunda kalan Muzaffer Bey, Yusuf Rıza Bey'in aracı olmasıyla birlikte bir resimhanede işe başlamıştır. Bu sayede bir projenin hem planlama hem de inşaat aşamalarını öğrenme fırsatı bulmuştur (Erdem 1971, 6).

Vedat Bey'in Avrupa'dan döndükten sonra, Yusuf Bey'in kendisini tavsiye etmesi üzerine bürosunda çalışmaya başlamıştır. Büroda resim ve projenin yapım işlerine yardım eden Muzaffer Bey, aynı zamanda o dönem yapılan Sirkeci Büyük Postane, Hoca Hubyar Mescidi, Sultanahmet Tapu ve Kadastro binalarının proje ve yapım aşamasına destek olmuştur. II. Meşrutiyet ilan edildikten sonra Kadastro Fen Heyeti'nde çalışmıştır. Aynı zamanda Hendese-i Mülkiye Mektebi mimarlık bölümünde öğretmen yardımcısı olarak görev yapmıştır (Sözen 1984, 38).

Şekil 2.26: Muzaffer Bey (Url-12)

1909 yılında Posta Telgraf Müdüriyet-i Umumiyesi memurluğuna atanmıştır. 1911'de terfi ettirilerek Efkaî Hümayun Nezareti Celilesi Heyet-i Fenniyesi'de çalışmaya

başlamıştır. 1912 yılında buradaki işine son verilerek Nezaret-i Levazım-ı Mabeyn Dairesi memurluğuna terfi ettirilmiştir. Aynı zamanda Mühendis Mektebi'nde mimarlık derslerine girerek öğretmenliğini devam ettirmiştir. 1912 yılında mimarlık derslerine ek olarak kara kalem derslerine de girmeye başlamıştır. Daha sonra Posta ve Telgraf ve Telefon Nezareti Baş Müdürlüğü'ne vekalet etmiştir (Ertuğrul 2007, 21).

Bu dönemde Sultan Mehmet Reşat Bey, Vedat Bey'i sarayın baş mimarlığına atamıştır. Bu sebeple Posta ve Telgraf Nezareti Mimarlığı görevine Muzaffer Bey getirtilmiştir. İlk olarak, Posta ve Telgraf Nazırı Oskan Efendi tarafından Londra'da basılacak olan posta pullarının resim işleri kendisine verilmiştir. Resimlerde ulusal öğelere ve ilginç detaylara yer veren Muzaffer Bey, İngilizler tarafından gerçek bir sanatçı işi olarak nitelendirip çalışmaları takdir toplamıştır. Posta ve Telgraf Nezareti Mimarlığı görevi esnasında İtalya, Fransa, Almanya ve İngiltere'den getirttiği posta binaları projelerini incelemiş ve bu çalışmalarla birlikte yeni binalar tasarlayarak çalışmalarını sürdürmüştür. Birçok yeni proje geliştirse de binaların uygulama aşamasını görme fırsatı bulamamıştır (Sözen 1984, 38).

31 Mart Olayı sonrasında şehit düşenlerin anısına bir anıt yapılması planlanmış, bu anıtın tasarımı için bir yarışma düzenlenmiştir. 1909 yılının nisan ayında düzenlenen bu yarışmaya dönemin en ünlü mimarlarından, Mimar Kemalettin, Vedat Tek, Konstantin Kiryakidi, ve Alexandre Vallaury katılmıştır. Birincilik ödülünü alan Muzaffer Bey, bu sayede mesleğinde kendini kanıtlamış ve Abide-i Hürriyet mimarı olarak anılmaya başlamıştır (Kızıldere 2005, 39). Abide-i Hürriyet'in yapımıyla birlikte kendisine sanayi madalyası verilmiştir (Ertuğrul 2007, 22).

1914 yılında Konya Valisi Hüsnü Bey tarafından Konya'ya çağrılmış ve Vilayet Baş Mimarı olarak görevlendirilmiştir. Buradaki görevinde, Konya'da yapılması planlanan Darülmualimin (Erkek Lisesi) günümüzde Konya Lisesi, Darülmualimat (Kız Öğretmen Okulu) günümüzde Konya Selçuklu Üniversitesi Rektörlüğü, Ziraat Abidesi, Umumi Meclis, Konya Harası binalarının yapımında görevlendirilmiştir. Ayrıca bu dönemde Selimiye Camisi'nin onarımı üzerinde çalışmıştır (Sözen, Dülgerler 1978, 121).

Muzaffer Bey bu süreç içerisinde, Konya'nın inşaat alanında yeterli koşulların var olmadığını fark etmiştir. Bu nedenle yerli işçilerin yetiştirilmesi ve eğitilmesiyle ilgili önemli çalışmalar yapmıştır. Çalışmaya başladıktan belirli bir süre sonra sağlığının

bozulması sebebiyle bitiremediği işleriyle Fatih Ülkü ilgilenmiştir (Bozdoğan 2002, 54). Bundan sonraki süreçte eski sağlığına kavuşamayan Muzaffer Bey, 37 yaşında 26 Mart 1920'de Konya'da vefat etmiştir (Kızıldere 2005, 39).

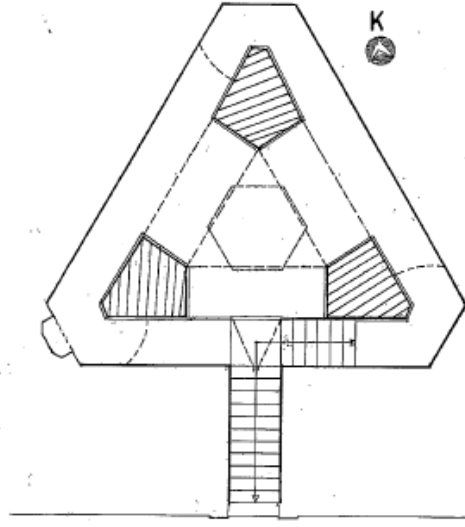
Alexandre Vallaury, Muzaffer Bey'i şu sözleriyle takdir etmiştir: *“Türklerden Muzaffer gibi büyük bir sanatçının yetişmesini görmekten gurur duyuyorum. Onun güzel sanatlara karşı üstün yeteneği, Türk mimarlığının gelişimi açısından bize çok büyük umutlar vermektedir.”* (Sözen 1984, 39).

Mimar Muzaffer Bey, ulusçuluk ilkesini benimseyerek Ziya Gökalp'in başlatmış olduğu akımın önemli temsilcilerinden biri olmuştur. Mimarimizin yabancı etkilerden kurtularak özgün öğeler içermesi için çalışmalar yapmıştır. Köklü bir eğitim geçmişi olmamasına rağmen ilginç işler denemeye çalışması dönem içinde isminin ses getirmesine sebep olmuştur (Sözen, Dülgerler 1978, 121).

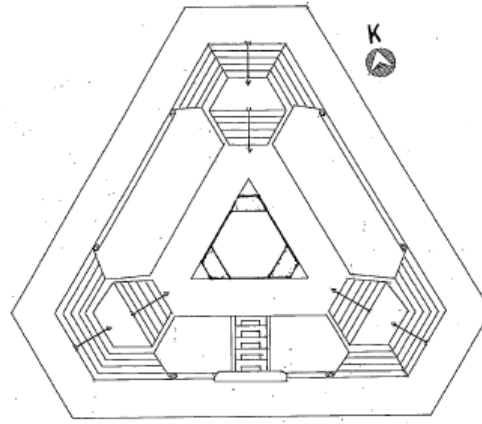
Hürriyet Abidesi, Darülmuallimin (Erkek Öğretmen Okulu), Darülmuallimat (Kız Öğretmen Okulu) ve Ziraat Abidesi mimarın inşa edilen en önemli yapılarına örnek gösterilmektedir.

Dönemin önemli örneklerinden olan Abide-i Hürriyet Mimar Muzaffer Bey'in en ünlü eseri olarak kabul edilmektedir. 31 Mart olaylarından sonra şehit düşenlerin anısına yaptırılmak istenen anıt, 1909 yılında dönemin ünlü mimarlarının da katıldığı bir yarışmayla belirlenmiş ve Muzaffer Bey birinci olmuştur (Kızıldere 2005, 78).

Anıt, 1911 yılında İstanbul Şişli'de etrafı demir parmaklıklarla çevrili altıgen formlu üç girişi olan bir arsada inşa edilmiştir. Yapı, toprak altında türbe olarak adlandırılan kapalı bir mekân ile toprak üstündeki platformun üstüne yerleştirilmiş bir gövdeden oluşmaktadır (Şekil 2.27). Yapının toprak altında veya üstünde kalan tüm mekanları üçgen veya altıgen form şemasıyla tasarlanmıştır (Ertuğrul 2007, 26-30), (Şekil 2.28). İçinde şehitlerin lahitlerinin ve bir mihrabın bulunduğu türbe bölümüne üst bölümde tasarlanan gövdenin ön cephesine konumlandırılan bir mermer kapı ve tonoz örtülü bir merdiven yardımıyla ulaşılmaktadır. Bodrum katında bulunan bu türbe vitray bir kubbeye oluşturulmuş üçgen planlı bir mekân olarak tasarlanmıştır. Aynı zamanda mescit, türbe, namazgah gibi işlevleri aynı anda yürütebilmektedir (Kızıldere 2005, 78).

Şekil 2.27: Abide-i Hürriyet Bodrum Kat Planı (Ertuğrul, 2007)

Şekil 2.28: Abide-i Hürriyet Zemin Kat Planı (Ertuğrul, 2007)

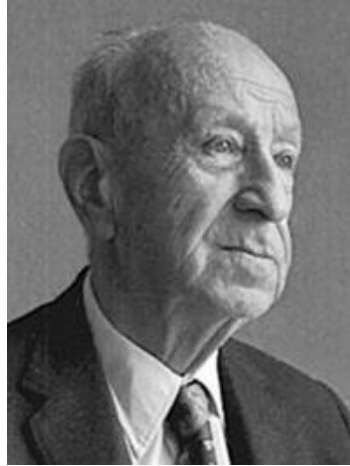
Toprak üstündeki altıgen platformda dairesel planlı asıl gövdeler üst üste oturtulmuştur. Aynı zamanda altıgen üst platformda bir top namlusu, can simidi, gemi çıpası, süngülü tüfekler ve bayraktan oluşan bronz bir tabaka bulunmaktadır. Anıtın üzerinde üçgen ve altıgen formda farklı renk taşların oluşturduğu zemin döşemeleri tasarlanmıştır. Anıtın olduğu bölüme ulaşmak için altıgen platformun kısa kenarlarına üçer cepheli merdivenler yerleştirilmiştir (Resim 2.29). Kaidenin merdivenlere denk gelen yüzeylerinde şehit askerlerin isimlerin bulunduğu bir mühür konulmuş ve ön yüzde bazı kitabeler yazılmıştır. Bu kitabelerin olduğu bölümde bodrum katını aydınlatan ızgaralar bulunmaktadır. Anıtın etrafı bir mozaik taşlarla döşemeli bir yolla çevrilidir (Ertuğrul 2007, 30-32).

Şekil 2.29: Abide-i Hürriyet (Url-13)

Dönemin en önemli temsilcilerinden biri olan Arif Hikmet Koyunoğlu, 1881 yılında İstanbul'da dünyaya gelmiştir (Şekil 2.30). Babası İsmet Bey, Gebze kadısı olduğu sıralarda Osman Hamdi Bey ile tanışmıştır. Osman Hamdi Bey'in etkisiyle çocuk yaştan itibaren sanata yönelen Arif Bey, Ressam Hoca Ali Rıza Bey'den resim dersleri almaya başlamıştır. Babasını erken yaşta kaybetmesinden dolayı zor bir çocukluk geçirmiş ve hayatını devam ettirmek için çalışmak zorunda kalmıştır (Anonim 1982, 5-7).

1907 yılında Sanayi-i Nefise Mektebi mimarlık eğitimi almaya başlamıştır. Alexandre Vallaury, Giulio Mongeri gibi önemli mimarlardan ders almıştır. Bu dönemde Osman Hamdi Bey ve kardeşi Halil Ethem Eldem aracılığıyla Asar-ı Atika Müzesi'nde (İstanbul Arkeoloji Müzesi) çalışmıştır. Fotoğraf çekerek, resim yaparak ve yazma baskılarıyla para kazanıp geçimini sağlamıştır. Aynı zamanda Hocası Giulio Mongeri'nin İstanbul'daki yapısı Saint- Antonie Kilisesi'nde çalışmıştır (Ertuğrul 2007, 22).

Şekil 2.30: Arif Hikmet Koyunoğlu (Url-14)

Sanayi-i Nefise Mektebi'ni bitirdikten sonra 1. Dünya Savaşı'nın başlaması sebebiyle Kafkas Cephesinde dört sene subay olarak görevlendirilmiştir. 1914 yılında Erzurum İttihat ve Terakki Kulübü binasını yapmıştır. Savaş bittikten İstanbul'a dönen Arif Bey, kent işgal altında olduğu için mimarlık yapmamıştır (Kızıldere 2005, 37). Bu sebeple tabelacılık, fotoğrafçılık, foto muhabirliği gibi farklı işleri deneyerek bir süre hayatını devam ettirmiş ve Cağaloğlu'nda bir fotoğrafhane açmıştır. Kurtuluş Savaşı başladığı zamanlarda İstanbul'dan Ankara'ya taşınmıştır. Ankara'ya geldikten sonra ilk olarak Evkaf Vekaleti Heyet-i Fenniyesi'nde mimar olarak çalışmaya başlamıştır. Bu görevi çok uzun sürmeyen Arif Bey, kendisine ait bir büro açmış ve çalışmalarını bir süre bağımsız olarak devam ettirmiştir. Bu dönemde yapı malzemesi eksikliği gibi sebeplerden ötürü mimarlık mesleği çok zor şartlar altında sürdürülmüştür. Eksiklerin giderilmesi ve iyileştirilmesi için Akköprü yakınlarında briket, karo mozaik ve künt imalathanesi inşa ettirmiştir (Anonim 1982, 5-7). Kentteki konut sorununun çözülmesi için Evkaf, Arif Bey ve Kemalettin Bey ile birlikte dört adet iki katlı örnek ev projeleri tasarlamıştır (Sözen 1984, 40).

1925 yılında Emanet-i Mübareke adı verilen kutsal eşyaların ve camilerde saklanan tarihi eserlerin muhafaza edilmesi için bir yapı inşa edilmesine karar verilmiştir. Bu yapının tasarlanması için dönemin birçok önemli mimarları fikirlerini sunmuş ancak aralarından Arif Hikmet Bey birinci olarak seçilmiştir. Maarif Vekaleti tarafından yaptırılan bu yapı günümüzde Atatürk'ün geçici kabri olarak kullanılan Etnografya Müzesi'dir. Bu yıllarda Millî Eğitim Bakanlığı binası olarak tasarlanan ancak daha sonra Dışişleri Bakanlığı binası olarak kullanılan yapı inşa edilmiştir. Kısıtlı imkanlarla yapımı tamamlanan bu yapı günümüzde Gümrük ve Tekel Bakanlığı binası olarak kullanılmaktadır (Anonim 1982, 5-7, Sözen 1984, 40).

Ankara'nın en önemli yapılarından biri olan eski Türk Ocağı Merkez Binası'nı 1926 yılında uluslararası yapılan yarışmada birinci olan Arif Hikmet Bey tasarlamıştır. Tiyatrosu ve diğer mekanlarıyla ilgi gören bu yapı Türk Ocaklarının kapanmasının ardından daha sonra halkevi ve farklı kurumlarca kullanılmıştır. En son içerisinde düzenlemeler yapılarak Devlet Resim ve Heykel Müzesi'ne dönüştürülmüştür. Bunların yanı sıra Ankara'da birçok projenin tasarım ve uygulaması üzerine çalışmalarını sürdürmüştür. Bunların en önemlisi Himaye-i Etfal'dir (Çocuk Esirgeme Kurumu). Ankara'da inşa ettiği konutlara, Celal Bayar'ın Evi, Ruşen Eşref Ünaydın'ın Evi, Mithat Alam'ın Evi (İsrail Büyükelçiliği) ve günümüzde Polonya

Büyükelçiliği olan kullanılan Falih Rıfkı Atay'ın Evi örnek olarak gösterilebilmektedir (Anonim 1982, 5-7).

1930 yılında Türk Hava Kurumu tarafından Bursa'da Tayyare yarışması düzenlenmiştir. Bu yarışmada Arif Hikmet Bey birinci olmuş ve yapının uygulamasında da bulunmuştur. Daha sonra İstanbul'a gelerek burada yaşamaya başlamıştır. Taksim, Nişantaşı, Sultanahmet'te birçok ev ve apartman projeleri tasarlamıştır (Sözen 1984, 41).

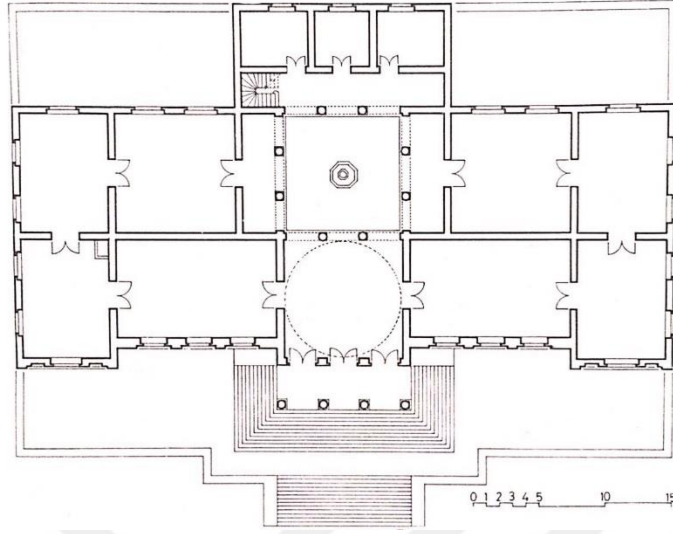
1980 yılında Kültür Bakanlığı tarafından "Devlet Sanatçısı" ödülünü almıştır. Dönem içinde anıtsal eserlerin onarımı için yaptığı çalışmalar, Türk Yurdu dergisi, Hakimiyet-i Millî Gazetesi ve Mimarlık dergisindeki yazılarıyla Birinci Ulusal Mimarlık üslubunun anlaşılmasına katkı sağlamıştır (Anonim 1982, 5-7). 27 Temmuz 1982 yılında vefat etmiştir (Kızıldere 2005, 39).

Arif Hikmet Koyunoğlu'nun tasarladığı yapılarına, Türk Ocağı Merkez Binası, Etnografya Müzesi, Hariciye Vekaleti Binası, Bursa Tayyare Sineması ve İş Hanı, Bursa İkizce ve Karacaoba göçmen evleri, Erbaa Tütüncü Hakimzade Köşkü ve deposu, Eskişehir Çarşı Camii, İzmir Hasan Rıza Sevsay ve Müfide Okaya Konutları, Kültür Bakanlığı, Ortaköy Tütüncü İskender Bey Köşkü, Billur Apartmanı, Sultan Mahmut Türbesi, Ziya Gökalp Mezarı örnek gösterilebilmektedir (Sözen 1984, 41).

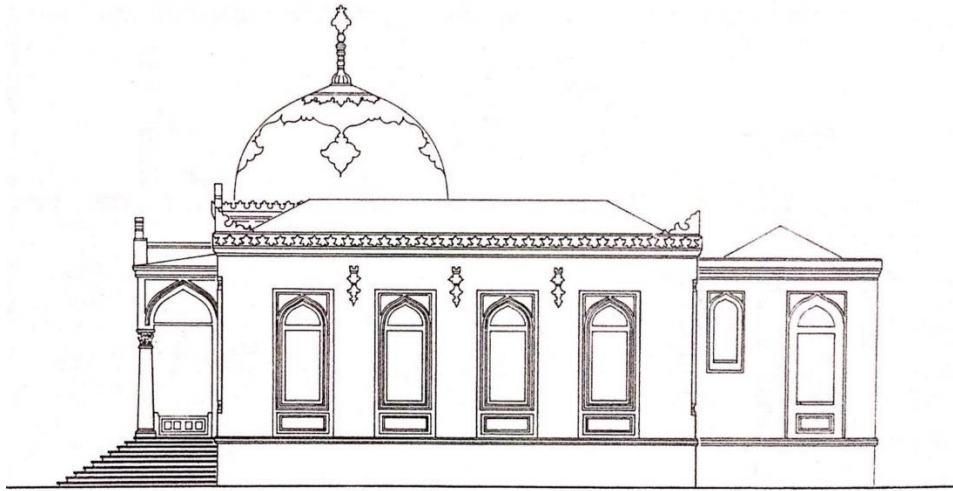
Etnografya Müzesi 1926 yılında Ankara Ulus Meydanı'nda inşa edilmiştir. Arif Hikmet Koyunoğlu tarafından tasarlanan yapı Cumhuriyet Dönemi'ne ait ilk müzedir (Hasol 2017, 50).

Betonarme yapı sistemi uygulanarak inşa edilmiştir. Dikdörtgen ve simetrik plana sahip olan yapı, dönemin diğer yapılarından farklı olarak Osmanlı dini mimari esinlenilmiştir (Şekil 2.31). Yapının arka bölümü iki katlı, ön bölümü ise tek katlı olarak yapılmıştır (Aslanoğlu 1980, 106). Giriş bölümünde Osmanlı mimarisini anımsatan yükseltilmiş anıtsal bir merdiven kullanılmıştır (Yaldız, Parlak 2018, 4934-4935). Aynı zamanda girişte kullanılan sivri kemerli sütunlar Osmanlı mimarisindeki son cemaat mahallini anımsatmaktadır (Şekil 2.32). Giriş bölümünü geniş tutularak üst çatısı sekizgen tabanlı Türk üçgeni ile döndürülmüş kubbeye örtülmüştür. Yapının merkezinde girişten mekanlara dağılmaya sağlayan sütunlu ve ortası havuzlu büyük bir avlu tasarlanmıştır (Karakul, Bakırer 2018, 179). Daha sonra bu avlunun üstü

örtülmesi ve havuzun taşınmasıyla Atatürk'ün geçici anıtkabiri olarak hizmet görmüştür (Hasol 2017,50).

Şekil 2.31: Etnografya Müzesi (Sözen, 1984)

Şekil 2.32: Etnografya Müzesi Yan Cephesi (Sözen, 1984)

Yapıda, mukarnaslı, baklavalı sütun başlıkları, kemer alınlarında bulunan rozetler bitkisel motifli süslemeler, beyaz mermer kaplamalar ve çini işlemleri, bezemeli tepelikler ve çörtenler kullanılmıştır (Yaldız, Parlak 2018, 4934-4941). Pencere üstlerindeki kemer taş kabarta yöntemi kullanılarak yapılmıştır (Şekil 2.33). Portik üzerinde bulunan tepelikler ve cephenin iki kenarında bulunan kuleler, geometrik bezemelerle süslenmiştir (Karakul, Bakırer 2018, 179).

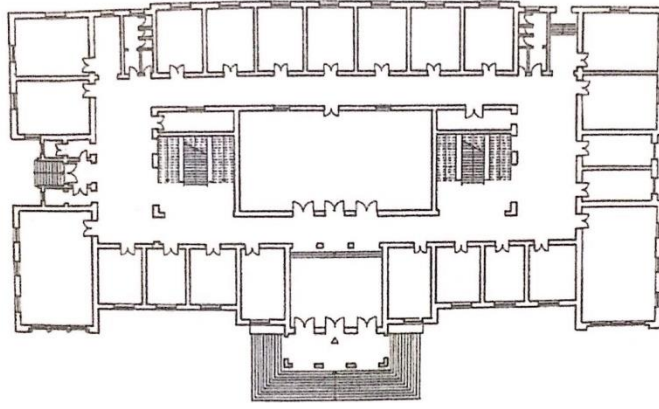

Şekil 2.33: Etnografya Müzesi (Url-15)

Dönemin önemli yapılarından biri olan Hariciye Vekaleti Binası, Maarif Vekaleti için 1927 yılında Arif Hikmet Koyunoğlu tarafından tasarlanmış ve ulusal mimarinin tüm özelliklerini yansıtmıştır (Hasol 2017, 51).

Eğimli bir arazi üzerine bodrum ile birlikte iki kat olarak inşa edilmiştir. Simetrik plan şeması uygulanan yapı, dikdörtgen formlu olarak tasarlanmıştır (Şekil 2.34). Yapının merkezinde büyük bir salonu çevreleyen bir koridor bulunmaktadır. Mekanlar bu koridora bakacak şekilde sıralanmıştır. Merdivenler salonun sağ ve solunda olacak şekilde yerleştirilmiştir (Yaldız, Parlak 2018, 4933).

Giriş bölümü basamaklarla yükselterek sütun, sivri kemer ve başlıktan oluşan üç açıklı bir portik oluşturulmuştur. Aynı zamanda giriş bölümünün üstü balkon olarak tasarlanmıştır. Cepheler simetrik olarak düzenlenmiş, ön cephe taş kullanılarak bezenirken yan cepheler sıvanarak sade bırakılmıştır (Hasol 2017, 51), (Şekil 2.35). Zemin katta basık kemerler üst katlarda ise sivri kemerler kullanılmıştır. Ön cephede orta ve yan kısımlar dışarı taşırılmış ve üzerlerine alınlık yapılmıştır. Bu alınlık ve köşe aksları taş rozetlerle süslenmiştir (Yaldız, Parlak 2018, 4939, Bozdoğan 2005, 62).

Şekil 2.34: Hariciye Vekaleti Binası Zemin Kat Planı (Sözen, 1984)

Şekil 2.35: Hariciye Vekaleti Binası (Url-16)

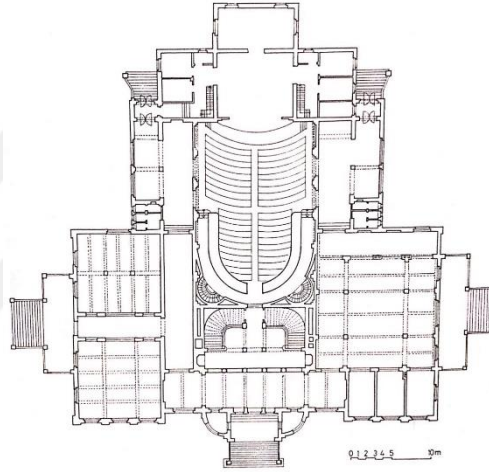
Ankara Türk Ocağı Binası, 1927 yılında mimari tasarım yarışmasını kazanan Arif Hikmet Koyunoğlu tarafından tasarlanmıştır.

Yığma yapım sistemi uygulanan bina, bodrumla birlikte toplam iki katlı olarak inşa edilmiştir (Şekil 2.37). Döşemelerde ve bazı kemerler betonarme sistem kullanılmıştır. Yapının sirkülasyonu U formlu koridorla sağlanmıştır (Şekil 2.36). Merkezde büyük balkonlu bir tiyatro salon bulunmaktadır. Merdivenler katlar arası geçiş için kullanılmaktadır (Yaldız, Parlak 2018, 4934).

Ana giriş ön cephede yapılmış anıtsal merdivenlerle sağlanmıştır. Bununla birlikte yan ve arka cephelerde de girişler bulunmaktadır (Hasol 2017, 52). Osmanlı mimarlığından esinlenen bu bölümde giriş saçağı oluşturulup daha sonraki yıllarda camla kapatılmıştır. Giriş saçağının üstü balkon olarak kullanılmıştır. Balkonların korkulukları taş oyma geometrik bezemeler, duvarlarında ise kabartmalı bitkisel bezemeler bulunmaktadır (Şekil 3.38).

Pencerelerin alt ve üst kısmında duvarlarda bulunanlardan daha farklı renk ve tonda mermerler seçilmiştir (Karakul, Bakırer 2018, 181). Pencere üstlerindeki kemerler taş kabartma yöntemi kullanılarak yapılmıştır. Yapının çatısı teras çatı olarak yapılmış, parapetler duvarları ise yükselttilerek taş işlemlerle süslenmiştir. Zemin kat pencereler basık kemerli, üst kat pencereleri ise sivri kemerli olarak tasarlanmıştır. Pencerelerin alt ve üst kısımlarında taş panolar bulunmaktadır. Ön cephe rüstik taş ve mermerlerle süslenmişken yan ve arka cepheler sıvanarak sade bırakılmıştır (Yaldız, Parlak 2018, 4940).

Eski Halkevi olarak bilinen yapı günümüzde Devlet Resim ve Heykel Müzesi olarak kullanılmaktadır (Aslanoğlu 1980, 105).

Şekil 2.36: Ankara Türk Ocağı Binası Zemin Kat Planı (Sözen, 1984)

Şekil 2.37: Ankara Türk Ocağı Binası (Url-17)

Şekil 2.38: Ankara Türk Ocağı Binası Giriş Bölümü (Url-18)

Birinci Ulusal Mimarlık temsilcilerinden olan Ali Talat Bey, 1869 yılında Tokat'ta dünyaya gelmiştir (Şekil 2.39). İstanbul'a küçük yaşta gelmiş ve eğitimine Eyüp Sultan Mekteb-i İbtidaisi'nde başlamıştır. Daha sonra Kocamustafapaşa Askeri Rüştîyesi'nde eğitimine devam etmiştir. Sanayi-i Nefise Mektebi'nde resim bölümü okuyan Ali Talat Bey, 1888 yılında Hendese-i Mülkiye Mektebi'ne girmiştir. Bu okuldan 1895 yılında birincilikle mezun olmuştur. Okulda okurken köprücülük, kagir ve ahşap inşaat derslerinde hocalık görevini yürütmüştür. Bu görevinin yanı sıra Meclis-i Maliye İstinaf Muhamminliği ve Şehremaneti Heyet-i Fenniye mimarlığında çalışmıştır. Türk mimarlığı üzerine çalışmalarını yoğunlaştırmak için Evkaf Nezareti'ne girmiştir. İlk olarak Heyet-i Fenniye'de müdür yardımcılığı yapmış yapmış daha sonra 1919 yılında Evkaf Nezareti Heyet-i Fenniye Reisliği'ne atanmıştır.

Şekil 2.39: Ali Talat Bey (Neftçi, 2013)

Bu dönemde Mimar Kemalettin gibi ulusal mimarlık fikrini savunmuş ve yaygınlaşması için çalışmalar yürütmüştür. Beşiktaş, Üsküdar, Kuzguncuk gibi Boğaziçi'nde birçok iskelenin projesini yapmıştır. Vakıflar Genel Müdürlüğü'ndeki arşivlere bakıldığında birçok projenin Mimar Kemalettin Bey ile Ali Talat Bey tarafından yapıldığı görülmektedir (Sözen 1984, 33-34). Aynı zamanda eski birçok yapının onarımında çalışmıştır. Mimarlık alanında ilginç kitapları bulunan Ali Talat Bey, Mimar Kemalettin ile birlikte Fenni Mimari'yi yazmıştır. İnşaat ve İmalatta İşçilik, Sanayii İnşaiye ve Mimariyeden Doğramacılık, Marangozluk, Silicilik gibi konularda da yazıları bulunmaktadır.

1922 yılında ölen Ali Talat Bey Mimar Sinan'a olan hayranlığının bilinmesi sebebiyle onun türbesine gömülmüştür (Kızıldere 2005, 38).

En önemli eseri olarak kabul edilen Beşiktaş İskelesi, 1913 yılında İstanbul Boğazı'nın Rumeli yakasında Beşiktaş'ta inşa edilmiştir. Şirket-i Hayriye tarafından yaptırılmak istenen yapı Ali Talat Bey tarafından tasarlanmıştır. Yapı, betonarme strüktürle inşa edilmiştir (Kızıldere 2005, 5).

Yapı, ana iskelenin yanına yerleştirilmiş alçak yan bloklardan oluşmaktadır. Neoklasik üslubu ulusal mimariye uyarlayan Ali Talat Bey, yapıda sivri kemerler, iç ve dış yüzeylerde ise bezemeler kullanmıştır. Yapının deniz tarafına bakan cephesinin zemin katında büyük pencere açıklıkları sivri kemerlerle geçilmiştir. İkinci kat pencerelerinde ahşap malzeme kullanılan yapının denize bakan cephesinde bir balkon tasarlanmıştır (Şekil 2.40). Yapının yan cephelerinde çini süslemeler bulunmaktadır (Kızıldere 2005, 5).

Şekil 2.40: Beşiktaş İskelesi (Url-19)

Ulusal mimari akımını benimsemiş yabancı mimarlara örnek olan Giulio Mongeri, 1875 yılında İstanbul'da doğmuştur. 19. Yüzyılda İtalya'dan İstanbul'a yerleşen levanten bir ailenin çocuğudur (Şekil 2.41). Milano Brera Akademisi'nde mimarlık eğitimini almış ve hocası Camilo Boito'nun en iyi öğrencilerinden biri olmayı başarmıştır (Dengiz 2005, 43). Okuldan mezun olduktan sonra 1900-1930 yılları arasında İstanbul'da ve Ankara'da dönüşümlü olarak çalışmıştır (Nasır 1991,339).

1900 yılında İstanbul'a gelen Mongeri, 1909 yılında Sanayi-i Nefise Mektebi'nde mimarlık derslerinde hocalık derslerini yürütmüştür. Türkiye'de ilk defa verilen mimarlık eğitiminde büyük emekleri bulunan mimar, Alexandre Vallaury'den sonra gelen en önemli ikinci yabancı mimar olmuştur. 1908-1928 yılları arasında Sanayi-i Nefise Mektebi'nde müdür olarak görev yapmıştır. Beaux Arts'ta uygulanan eğitim modelini burada da uygulamış aynı zamanda atölye derslerinde de eğitim vermiştir (Akın 2005, 282).

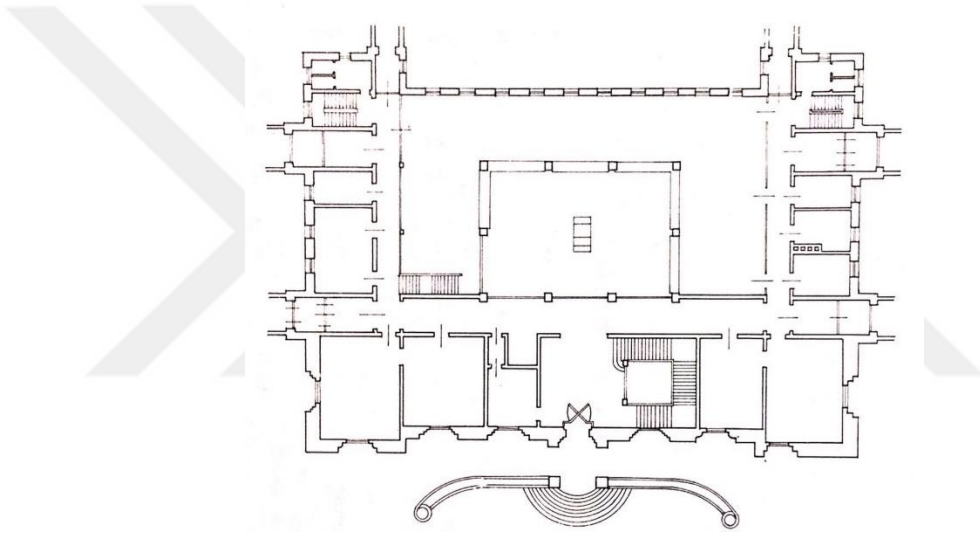
Şekil 2.41: Giulio Mongeri (Url-20)

Mimari alanda kullandığı üslubu, içinde bulunduğu dönemin zevklerine ve ihtiyaçlarına göre değişiklik gösterdiği görülmüştür. 1908'den sonra Birinci Ulusal Mimarlık üslubuna yönelik çalışmalar yaparken 1930'dan sonra modern tarza yönelmiştir (Kızıldere 2005, 39). 1912'de ülkesine dönen Mongeri, 1918'te İstanbul'a geri dönmüş ardından Ankara ve Bursa'da da çalışmıştır (Ertuğrul 2007, 18). Ulusal mimarlığın uygulandığı Türkiye'de, yeni oluşmaya başlayan modern akımı tanıyıp kendisine daha yakın olduğunu fark ettiğinde Sanayi-i Nefise Mektebi'nden istifa etmiştir. 1928 yılına kadar sürdüğü bu görevden sonra 1930 yılında atölyesini de

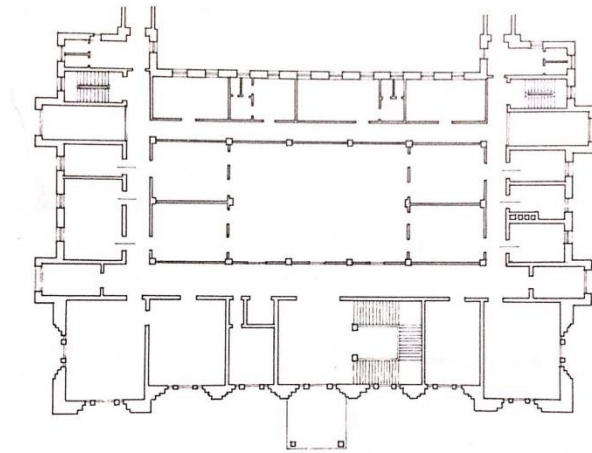
kapatmıştır (Kızıldere 2005, 39). Uygulamalarına bakıldığında daha çok İstanbul, Ankara ve Bursa’da sürdürmüştür.

Ulusal mimari akımının önemli eserlerinden biri olan Ankara Ziraat Bankası, 1926 yılında Ankara Ulus’ta Giulio Mongeri tarafından tasarlanmıştır (Hasol 2017,49).

Simetrik, dikdörtgen plan yapısına sahip olan yapı, bodrum, zemin üzerine iki kat, asma kat ve çatıdan oluşmaktadır. Zemin katta U formu koridorla sirkülasyon sağlanmıştır (Şekil 2.42). Bu alan üst katlarda galeri boşluğuna çevrilerek kullanılmıştır. Yapının merkezinde bulunan dikdörtgen hol tepedeki ışıklık sayesinde doğal ışık almaktadır (Şekil 2.43). İç mekân Osmanlı ve Selçuklu mimari elemanları kullanılarak süslenmiştir (Hasol 2017,49).

Şekil 2.42: Ankara Ziraat Bankası İdare Binası Zemin Kat Planı (Sözen, 1984)

Şekil 2.43: Ankara Ziraat Bankası İdare Binası Birinci Kat Planı (Sözen, 1984)

Giriş yükseltilerek simetri aksından verilmiş, merdiven de girişin hemen yanına konumlandırılmıştır. Yapı, betonarme iskelet sistemiyle inşa edilmiş, çatı kiremitle örtülü eğimli ahşap olarak tasarlanmıştır (Yaldız, Parlak 2018, 4932).

Yapının köşeleri öne çıkartılıp yükseltilerek kule görüntüsü elde edilmiştir. Köşeler hariç üst katlarda yapı boydan boya balkon olarak tasarlanmıştır. Balkonların korkuluklarında Selçuklu yıldız motifleri bulunmaktadır. Köşeler diğer bölümlere göre daha yüksek ve geniş saçaklı kırma çatı olarak tasarlanmıştır (Karakul, Bakırer 2018, 185). Çatının diğer bölümleri balkon olarak bırakılmış bu sayede anıtsallık etkisi arttırılmıştır. Her katta farklı bir pencere tipi kullanılmıştır (Şekil 2.44).

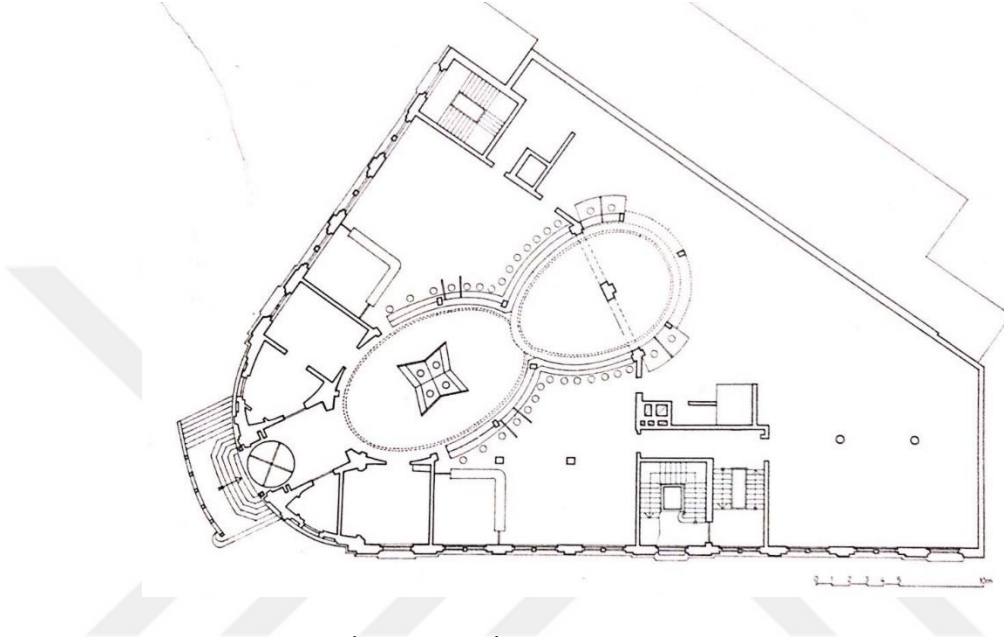
Zemin katta basık kemerli, birinci katta sivri kemerli, ikinci hatta ise üçlü grup pencereler bulunmaktadır. Bu üçlü kemerlerin üstüne taştan oyma rozetler eklenmiştir. Yapının katlar arasında uygulanan mukarnaslı korniş, korkuluk duvarlar, kabartmalı duvarlar ve baklavali sütun başlıkları ulusal mimariyi yansıtan elemanlardır (Yaldız, Parlak 2018, 4938). Ana caddeye bakan cepheleri görkemi bir şekilde süslenmişken arka cepheler sade tutulmuştur.

Şekil 2.44: Ankara Ziraat Bankası İdare Binası (Url-21)

Giulio Mongeri tarafından tasarlanmış bir diğer yapı olan Türkiye İş Bankası İdare Merkezi, 1929 yılında inşa edilmiştir. Yapının bulunduğu arsanın köşede olması sebebiyle giriş köşeden verilmiş ve bölüm oval olarak tasarlanmıştır. Üçgen bir plana sahip olan yapının bir cephesi, sonradan eklenen bazı bölümler nedeniyle şu an algılanamamaktadır (Şekil 2.45). Betonarme yapı sistemiyle inşa edilen yapı, bodrum dahil altı katlı olarak yapılmıştır. Ön cephe kendi içinde simetrik olarak

oluşturulmuştur. Binanın banka olarak tasarlanması sebebiyle çok fazla mekâna bölünmemiş, açık ofis şekilde planlanmıştır. Merdivenler yapının köşe cephelerine bitişik olarak yerleştirilmiştir (Şener 2016, 213). Bu sayede ana giriş haricinde diğer cephelerden de yapıya giriş sağlanmıştır. Dönemin diğer yapılarından farklı olarak yapının merkezinde iki elipsin birleşiminden oluşan bir orta hol bulunmaktadır. Giriş aksından sonra oval salona ulaşılmaktadır.

Şekil 2.45: Türkiye İş Bankası İdare Merkezi Zemin Kat Planı (Sözen, 1984)

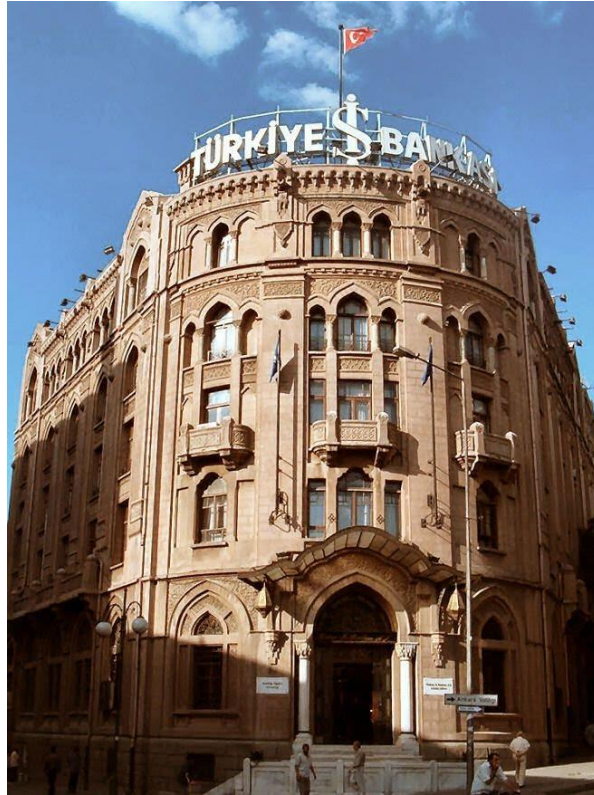
Girişin hemen karşısında öne çıkan sütun ve ayaklar alçı işlemlerle süslenmiştir. Üst katta galeri boşluğu olarak kullanılan bu hol ve diğer katlardaki koridorlar, tepedeki oval ışıklık sayesinde aydınlatılmıştır. Birinci kat galeri boşluğu korkulukları Selçuklu mimarisi geometrik desenli panolarla oluşturulmuştur. Nadir görülen diğer özellikleri ise kış bahçesi ve asansör tasarlanmış olmasıdır (Yaldız, Parlak 2018, 4932).

Yapının cephesi yatak olarak mukarnaslı taş oyma kornişlerle Rönesans üslubu anlayışına göre keskin olarak üçe ayrılmıştır (Şekil 2.46). Giriş aksı yükseltilerek sivri kemer bir kapı ve iki adet sütun kullanılmıştır. Girişin üstünde demir strüktürlü, geniş, eğrisel bir cam saçak bulunmaktadır. Yapının genel hatlarının kıvrımları ve girişin üstünde tasarlanan eğrisel saçak, Art Nouveau üslubuna benzerlik göstermektedir. Saçak altı duvar bitkisel desenli taş oymalarla süslenmiştir. Üst katlarda bulunan pencere ve kapıların üstleri taş oyma kemerlerle geçilmiştir (Şener 2016, 214-216). Katları ayıran kornişlerin altlarında ve duvar yüzeylerinde bezemeli duvar panoları

bulunmaktadır. Oval giriş cephesinde bulunan balkon korkulukları taştan oyma geometrik bezemeli olarak tasarlanmıştır (Şekil 2.47). Üst katta bulunan kapıların önlerinde ve alt katta bulunan pencerelerin kemer tablalarında metal bezemeli parmaklık ve korkuluk kullanılmıştır (Karakul, Bakırer 2018, 187).

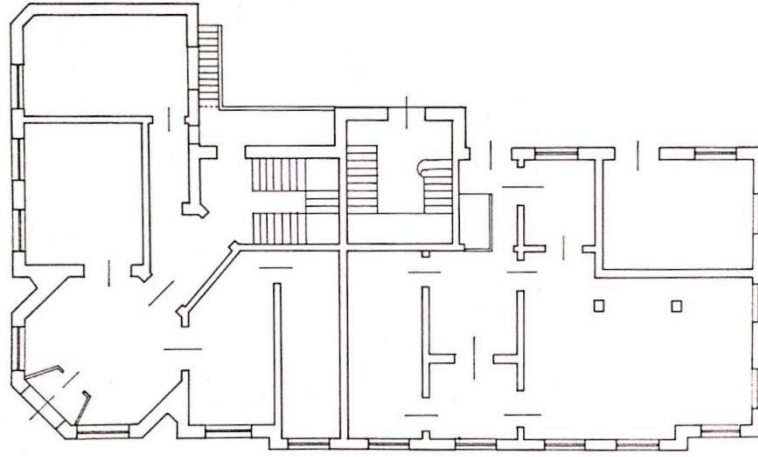

Şekil 2.46: Türkiye İş Bankası İdare Binası (Url-22)

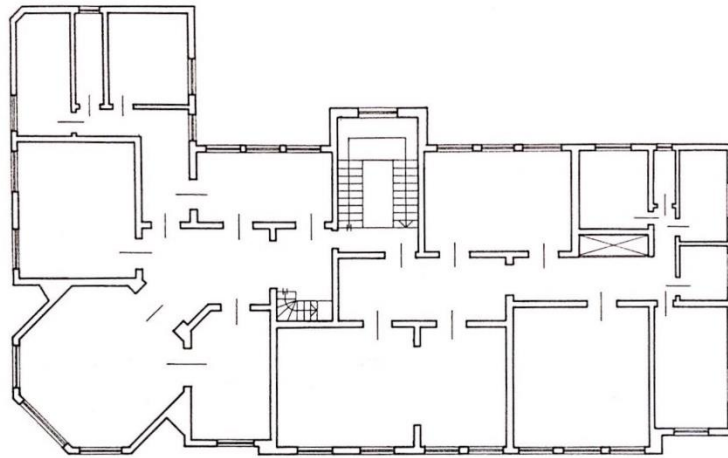

Şekil 2.47: Türkiye İş Bankası İdare Binası Giriş Bölümü (Url-23)

Mongeri tarafından tasarlanan Ankara İnhisarlar (Tekel) Başmüdürlük Binası, 1928 yılında inşa edilmiştir. Bulunduğu arsanın köşede olması sebebiyle L plan tipi uygulanmıştır (Şekil 2.48). Yapı, bodrum kat üzerine üç kat daha eklenerek oluşturulmuştur. Giriş aksı arsanın köşesinden verilmiş ve sekizgen olarak tasarlanmıştır (Hasol 2017, 47). Sekizgen bölüm yapının diğer bölümlerinden yükseltilerek üstü kurşun kaplı bir kubbeyle örtülmüş ve kule görünümü elde edilmiştir. Yapının iç kısmına yerleştirilen merdivenler dönemin diğer yapılarına benzer olarak doğal ışıkla aydınlatılmıştır (Yaldız, Parlak 2018, 4932). Sekizgen formlu giriş holü üst katta baş müdür odası olarak kullanılmaktadır. Kat içindeki diğer mekanlar büro olarak kullanılmış ve koridorların etrafına dizilmiştir (Şekil 2.49). Yapının en üst katının bir bölümü lojman olarak işlev görmüştür (Hasol 2017, 47).

Şekil 2.48: Ankara İnhisarlar Başmüdürlüğü Zemin Kat Planı (Sözen, 1984)

Şekil 2.49: Ankara İnhisarlar Başmüdürlüğü Birinci Kat Planı (Sözen, 1984)

Cephe düzenlemesinde Osmanlı mimarisini yansıtan dekoratif elemanları sıkça kullanılmıştır. Üçgen ayaklı kemer sütunları, alçı kabartma kemer alınlıkları, taş rozetler ve motifli demir dökme korkuluklar bunlara örnek olarak verilebilmektedir. Yapının ön cephesinin birinci ve ikinci katının köşe iki aksı çıkma olarak tasarlanmıştır (Şekil 2.50). Çıkma yapılan bölümlerde taş işlemler yapılarak diğer alanlardan farklılaştırılmıştır. Zemin ve ikinci katta bulunan pencereler sivri kemerlidir (Yaldız, Parlak 2018, 4940).

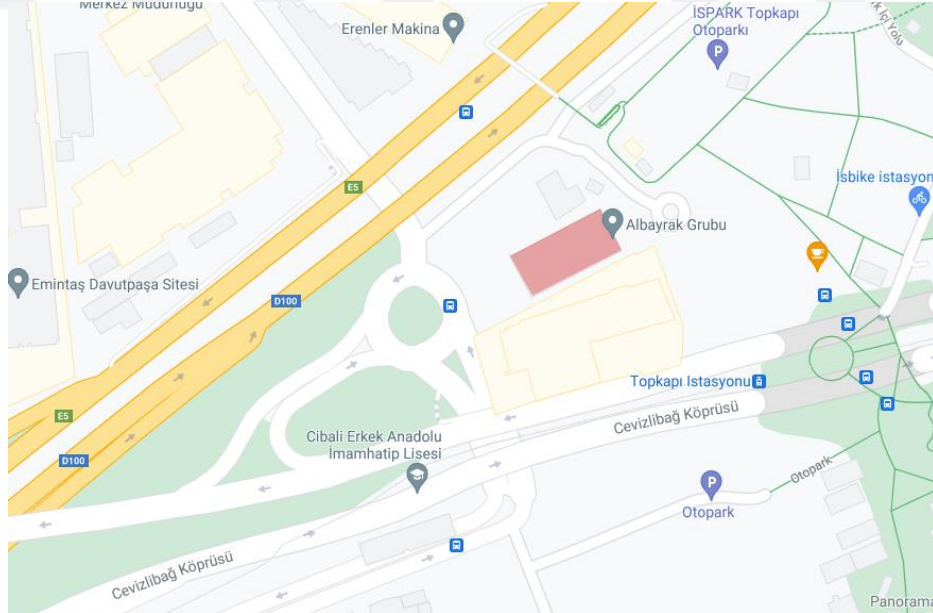
Şekil 2.50: Ankara İnhisarlar Başmüdürlüğü (Url-24)

3 BİRİNCİ ULUSAL MİMARLIK STİLİNİN GÜNÜMÜZDEKİ YANSIMALARI

3.1 Albayrak Holding

Albayrak Holding, İstanbul'un Zeytinburnu ilçesi, Maltepe Mahallesi Fetih Caddesi'nde 3043. Ada 494. Pafta 13. Parselde bulunmaktadır. Topkapı parkının doğusu, Panorama 1453 Tarih müzesinin kuzeybatısı, Yeni Şafak Gazetesi binasının kuzeyinde beşgen formlu arsa üzerinde inşa edilmiştir. Yapı, E-5 yolunun kenarında Topkapı mevkiinde konumlandırılmıştır (Şekil 3.1).

Yapıya ulaşım iki farklı şekilde sağlanabilmektedir. Toplu taşıma araçlarıyla birlikte E-5 yolu üzerinde bulunan metrobüs hattının Topkapı durağı ya da Topkapı otobüs durağı kullanıldığında yapının hemen önünde inmek mümkün olmaktadır. Özel araç kullanıldığında Cevizlibağ Köprüsü yolu üzerindeki kavşaktan girilerek Davutpaşa Caddesi bağlantı yolundan binaya giriş yapılabilir.

Şekil 3.1: Albayrak Holding Binası ve Yakın Çevresi Konumu (Url-25)

Albayrak Holding Genel Merkez binası 1992 yılında Albayrak İnşaat A.Ş. tarafından inşa edilmiştir. Mevcut binada 2015-2016 yılları arasında güçlendirme ve plan-cephe yenileme çalışmaları Scala Mimarlık ve Müşavirlik Ltd. Şti. tarafından yapılmıştır.

Yapının 5718 m² ada parseli içerisinde 1060 m² oturum alanı bulunmaktadır. Demir korkuluk ve bitkilerle çevrelenen arsaya giriş, güneybatı yönündeki Fetih Caddesi yolu üzerinden yapılmaktadır.

Şekil 3.2: Albayrak Holding (Url-26)

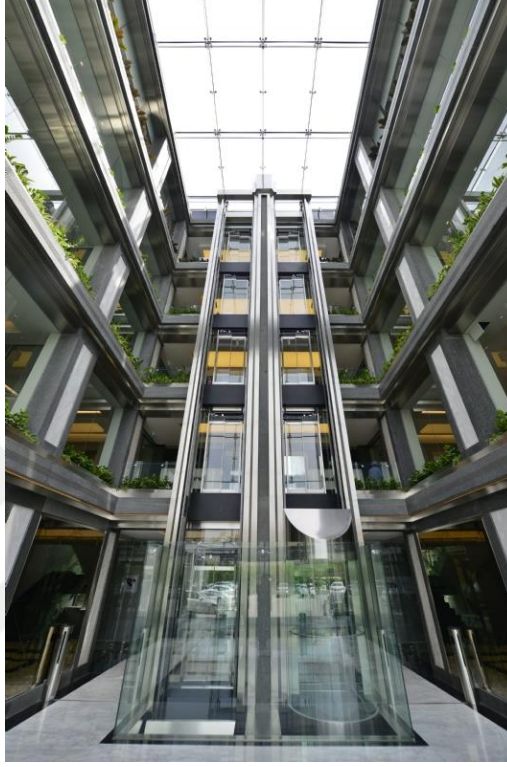
Yapı, bodrum katları üzerine toplam yedi kat olarak inşa edilmiştir. Kuzeydoğu güneybatı yönünde aksiyal simetrik şekilde uzanan yapı, dikdörtgen formu bir kütleye ve orta avlulu plan şemasına sahiptir. Kütle kurgusunda yapının merkezinde bulunan giriş cephesi ve köşe aksları dışa taşkın tasarlanmıştır. Yapıya giriş yol kotundan üç basamaklı bir merdivenle yükseltilmiştir (Şekil 3.2).

Ana giriş, yapının kuzeybatı cephesinden verilmektedir. Giriş bölümü doğrudan bir orta avluya açılmaktadır (Şekil 3.3). Yapının birinci ve diğer üst kat planlarında, zemin kattaki avlu galeri boşluğuna dönüştürülerek çatıda açılan ışıklıklarla tüm binanın ışık alması sağlanmıştır. (Şekil 3.4).

Şekil 3.3: Albayrak Holding İç Avlu Galerisi Boşluğu (Url-26)

Yapının galeri boşluğu üzerindeki avluya bakan bölümlerin etrafında kısa boylu saksı bitkileri kullanılarak peyzaj uygulaması yapılmıştır. Aynı zamanda galeri boşluğundaki kat döşemelerine ve kolonlara denk gelen bölümleri granit kaplama ile süslenmiştir. Döşemelerde gri, kolonlarda ise gri ve beyaz olarak farklı iki renk kullanılmıştır (Şekil 3.3).

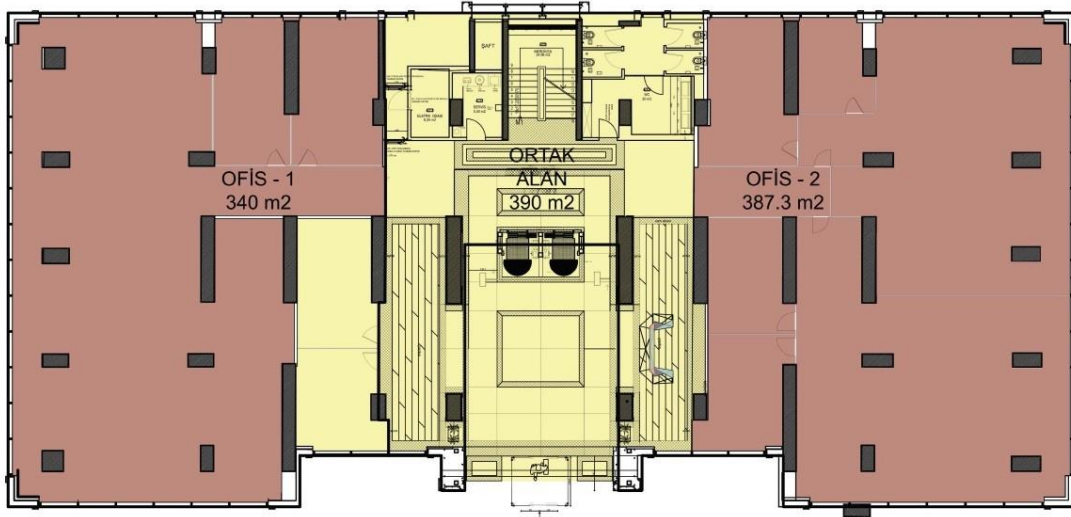
Şekil 3.4: Albayrak Holding Çatı Işıklığı (Url-26)

Yapının kütle organizasyonunda giriş cephesi ve köşe aksları dışa taşkın şekilde tasarlanmıştır. Planlardaki mekân dizilimine bakıldığında giriş, avlu, sirkülasyon ve ortak alanların merkez kütle aksında, ofis ve yönetici odaları gibi diğer ana mekanların ise köşelerdeki kütle aksında konumlandırıldığı görülmektedir.

Zemin kat planında, iki kanatlı giriş kapısı orta avluya açılmaktadır. Mekân dizilimi orta avlunun etrafında çözümlenmiştir. Bu katta bulunan 727 m² alana sahip ofis mekanları yapının kuzeybatı ve güneydoğu yönündeki uçlarına yerleştirilmiştir (Şekil 3.5.). Ofis mekanlarına geçiş doğrudan avlunun sağ ve sol bölümünden gerçekleştirilmektedir.

Katlar arasındaki sirkülasyon, iki adet asansör ve merdivenle sağlanmaktadır. Asansörler girişin hemen karşısında yapının merkezine konumlandırılmıştır. Merdiven ise yapının merkez aksında girişin tam karşı cephesinde en uca gelecek şekilde

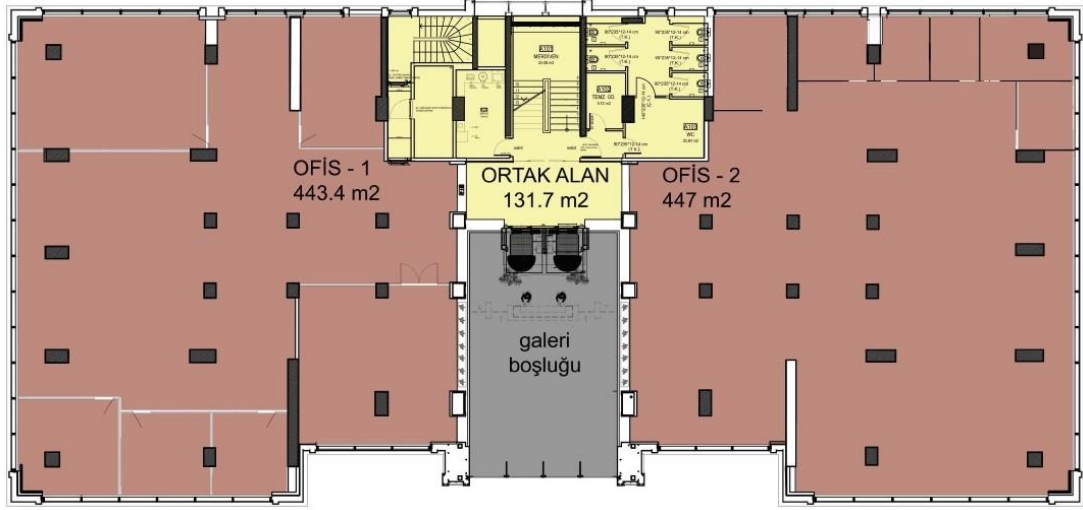
yerleştirilmiştir. Bodrum ve üst katlara geçiş 18 basamaklı bu merdivenle sağlanabilmektedir. Islak hacimler merdivenin sağında, yangın merdiveni ise merdivenin sol tarafında şaft boşluğunun hemen yanında bulunmaktadır. Elektrik odası ve mutfak, yangın merdiveninin güneyinde yer almaktadır. Bu ortak mekanlardan elektrik odası hariç hepsine asansörlerin kuzeyinde yer alan I formundaki holden geçiş sağlanmıştır. Elektrik odasına yangın merdiveninin duman holünden ulaşılmaktadır (Şekil 3.5).

Şekil 3.5: Albayrak Holding Zemin Kat Planı (Albayrak Holding A.Ş.)

Yapının birinci ve üst katlardaki mekân diziliminin, birinci kattan itibaren galeri boşluğuna dönüşen avluya göre şekillendiği görülmektedir. Katların tam merkezinde bulunan galeri boşluğuyla bağlantılı asansörler ve merdiven ortak alanların koridoruna açılmaktadır (Şekil 3.6). Kat içindeki mekanlara dağılım da I formu bu koridor üzerinden gerçekleşmektedir. Ofis mekanları zemin katta olduğu gibi yapının ve galeri boşluğunun sağ ve sol iki uç aksına yerleştirilmiştir. Islak hacimler zemin kattaki gibi merdivenin sağında bulunmaktadır. Merdiven ve ıslak hacimlerin arasında kalan bir bölümde temizlik odası konumlandırılmıştır. Bu iki mekâna geçiş küçük ortak bir holden sağlanmıştır. Mutfak bölümü ve yangın merdiveni de merdiven boşluğunun solunda yer almaktadır.

Bodrum katında ise, ofisler, toplantı salonları, sirkülasyon ve ortak alanlar bulunmaktadır. Planlardaki mekân dizilimi incelediğinde giriş, sirkülasyon ve orta avlunun yapının merkez aksına yerleştirilmiştir. Islak hacim, teknik birimler, mutfak gibi ortak alanlar yapının arka cephesinde en uçta çözümlenmiştir.

Şekil 3.6: Albayrak Holding Birinci Kat Planı (Albayrak Holding A.Ş.)

Albayrak Holding Binası, alüminyum ve cam giydirme cephe sistemiyle inşa edilmiştir. Cephe düzeni giriş aksına göre simetrik düzenlenen yapının kuzeydoğu güneybatı mekanları dışarı taşırılarak cephede hareketlilik sağlanmıştır (Şekil 3.7).

Şekil 3.7: Albayrak Holding Giriş Cephesi (Url-27)

Ana giriş kapısı yol kotundan 3 basamak merdivenle yükseltilmiştir. Giriş kapısıyla birlikte üst katlara kadar olan tüm bölüm saydam olarak tasarlanmıştır. Bu saydam bölümün çıkıntı oluşturacak şekilde dışarı taşırılmış ve sağ sol iki köşesi dikey aksta alüminyum malzemeye kaplanmıştır. Taç kapı şeklinde tasarlanan bölümdeki alüminyum bordürün üzerinde geometrik girih motif süsleme kullanılarak giriş bölümü farklılaştırılmıştır (Şekil 3.8). Cephelerde ağırlıklı olarak pencere boşlukları bulunmaktadır.

Giydirme cephe olarak tasarlanan yapıda birinci ve dördüncü katta alüminyum silmeler yapılarak katlar arasındaki fark belli edilmiştir. Yapının cephelerinde kullanılan alüminyum paneller zeminden dördüncü kata kadar yatay çizgili desenli olarak yerleştirilmiş, en üst katta ise dikey olarak kullanılmıştır. Bu sayede en üst kat diğer katlardan farklılaştırılarak tasarlanmış ve cephede hareketlilik elde edilmiştir.

Yapının kütlelerinde ve her bir alüminyum kat silmesi arasında birbirinden farklı pencere modülleri kullanılmıştır (Şekil 3.7). Zemin ve dördüncü kat pencereleri ince uzun dikdörtgen formunda tasarlanırken, ara katlardaki pencerelerin kat silmesinde denk gelen bölümleri alüminyum bordür yerine yatay ince dikdörtgen formlu pencereler kullanılarak farklılaştırılmıştır. Giriş kütlesi dikeyde dört eşit bölüme ayrılarak boydan boya dikdörtgen formlu pencereleri düzeniyle tasarlanmıştır. Yan ve arka cephelerde dikdörtgen form düzeni devam ettirilmiştir (Şekil 3.2).

Şekil 3.8: Albayrak Holding Giriş Cephesi (Url-27)

Yapının her cephesi dışardan net bir şekilde görülebilmektedir. Bu nedenle bu cephe düzeni diğerlerinde de devam ettirilmiştir. Yan cephelerde kütlelerde çıkıntı olmaması sebebiyle ön ve arka cepheye göre daha sade düzenlenerek tasarlanmıştır. Birinci bodrum katın bir cephesi kot farkından dolayı dışarı görülebilmektedir. Bu cephede diğerlerinden daha farklı olarak geniş dikdörtgen formunda pencereler kullanılmıştır (Şekil 3.9).

Yapıda alüminyum kırma kenet çatı sistemi kullanılmıştır. Çatıda çıkmalar kullanılarak geniş saçaklar oluşturulmuştur (Şekil 3.10).

Şekil 3.9: Albayrak Holding Yan Cephesi (Url-27)

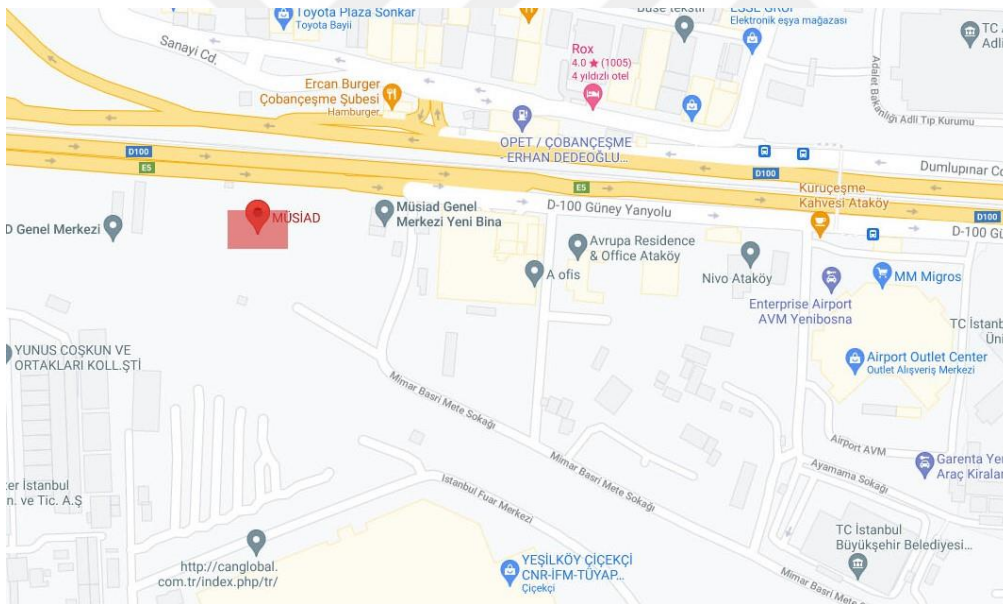

Şekil 3.10: Albayrak Holding Çatı Çıkması (Url-27)

3.2 MÜSİAD Genel Merkez Binası

MÜSİAD Genel Merkez Binası, İstanbul'un Bakırköy ilçesi Ataköy 7-8-9-10. Mahallesi Çobançeşme E-5 Yanyol Caddesi'nde 62. Ada, 129. Parselde bulunmaktadır. DTM İstanbul Fuar Merkezinin kuzeyi, Airport AVM ve İstanbul Kültür Üniversitesi'nin batısında yaklaşık dikdörtgen formlu bir arsa üzerinde inşa edilmiştir. Yapı, E-5 yolunun hemen kenarında Çobançeşme mevkiinde konumlandırılmıştır (Şekil 3.11).

Yapıya ulaşım iki farklı şekilde sağlanabilmektedir. Toplu taşıma araçlarıyla birlikte, E-5 yolu üzerinde bulunan metrobüs hattındaki Yenibosna durağında veya Kültür Üniversitesi otobüs durağında inilerek yaklaşık 10 dakika yürüme mesafesindeki yapıya ulaşılabilir. Özel araç kullanıldığında, E-5 yolu üzerindeki D-100 Güney Yanyolundan Mimar Basri Mete Sokağına girilerek yapı adasına giriş yapılabilir.

Şekil 3.11: MÜSİAD Genel Merkez Binası ve Yakın Çevresi Konumu (Url-28)

MÜSİAD Genel Merkez Binası, 2017-2018 yılları arasında Scala Mimarlık ve Müşavirlik Ltd. Şti. tarafından inşa edilmiştir. Yapının 1,45 hektar parsel alanı içinde, 2018 m² oturum alanı bulunmaktadır. Parsel alanı çoğunlukla beton blok ve bitkilerle, yapının etrafı ise demir korkuluklarla çevrilmiştir. Yapıya giriş, kuzey yönündeki Çobançeşme E-5 Yanyol Caddesi yolu ya da güney yönündeki Mimar Basri Mete Sokağı yolu üzerinden yapılmaktadır.

Yapı, bodrum katları üzerine toplam sekiz katlı olarak inşa edilmiştir. Doğu ve batı yönünde aksiyal simetrik şeklinde uzanan yapı, U formu bir kütleye bir orta avlulu bir plan yapısına sahiptir. Kütle kurgusuna bakıldığında yapının doğu ve batı köşesi dışarı taşkın olarak tasarlanmıştır (Şekil 3.12). Dışarı taşkın olarak tasarlanan bölümlerin ve yapının merkezinde yer alan avlu bölümünün, diğer bölümlerden farklı olarak yol kotundan itibaren üçüncü katta bitirilmesi kütlede hareketlilik sağlamıştır.

Şekil 3.12: MÜSİAD Genel Merkez Binası (Url-29)

Yapıya giriş, kuzey yöndeki cepheden verilmektedir. Giriş bölümü doğrudan bir orta hole açılmaktadır. Yapının birinci katından üçüncü katına kadar olan bölümde, zemin kattaki avlu galeri boşluğuna dönüştürülerek çatıda açılan ışıklıklarla tüm yapının doğal ışık alması sağlanması sağlanmıştır (Şekil 3.13) (Şekil 3.14).

Şekil 3.13: MÜSİAD Genel Merkez Binası Çatı Işıklığı (Url-29)

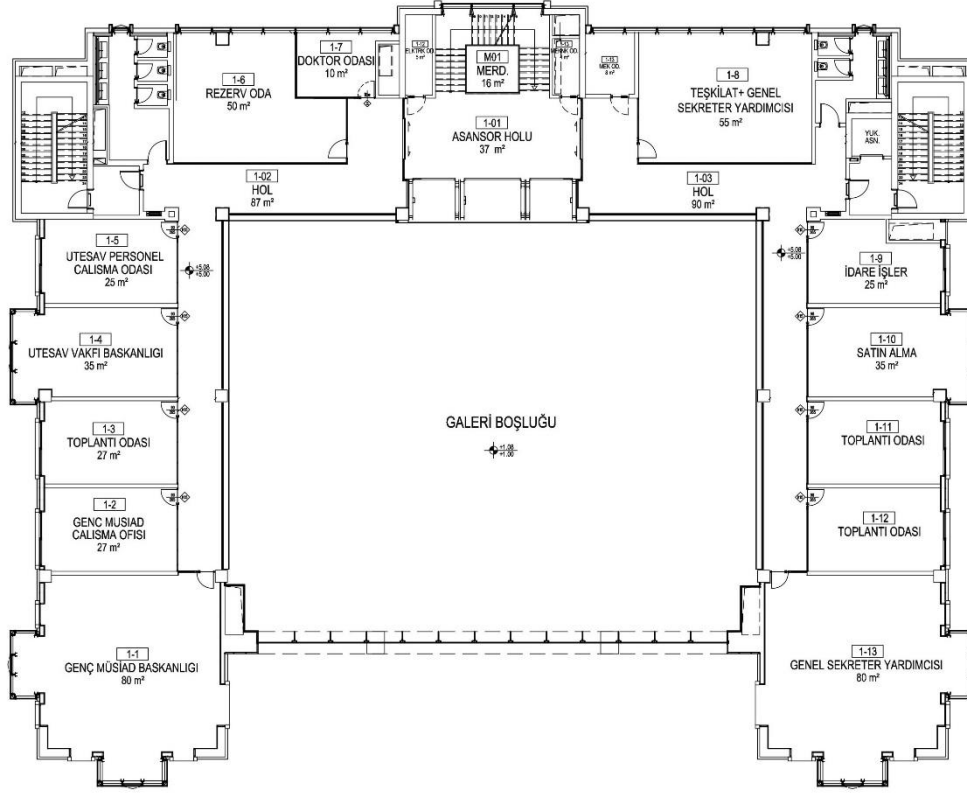
Yapının hole bakan galeri boşluklarının çevresinde iç mekân peyzaj uygulaması yapılmıştır (Şekil 3.14). Galeri boşluklarının cam korkuluklarının önlerinde, kısa boylu saksı bitkileri ve sarkan bitkiler kullanılmıştır. Zemin, galeri boşluğunda kat döşemelerine denk gelen bölümler ve kolonlar granit malzeme ile kaplanmıştır. Zemin döşemesinin granit kaplamalarında geometrik motiflerle süsleme yapılmıştır. Kolonlarda dikey ve avluya bakan kat döşemelerde ise yatay dikdörtgen motifler iki farklı renk kullanılarak süslenmiştir.

Şekil 3.14: MÜSİAD Genel Merkez Binası Galeri Boşluğu (Url-30)

Zemin kat planında ana giriş, doğrudan fuaye alanı olarak kullanılan orta avluya açılmaktadır. Yapının mekân dizilimi bu avlu etrafında gerçekleştirilmiştir. Kütüphane, misafir salonları, toplantı salonları ve rezerv odası bu katta konumlandırılmıştır. Kütlenin U formu almasını sağlayan ön cephenin doğu ve batı yönünde çıkıntı yapan mekanlar toplantı salonu olarak tasarlanmıştır. Kütüphane yapının doğu yönünde, misafir odaları ve rezerv odası ise batı yönüne yerleştirilmiştir. Diğer toplantı salonları ise yapının arka cephesinde servis elemanlarının iki yanında bulunmaktadır. Yapının arka cephesinde iki adet balkon yer almaktadır (Şekil 3.15).

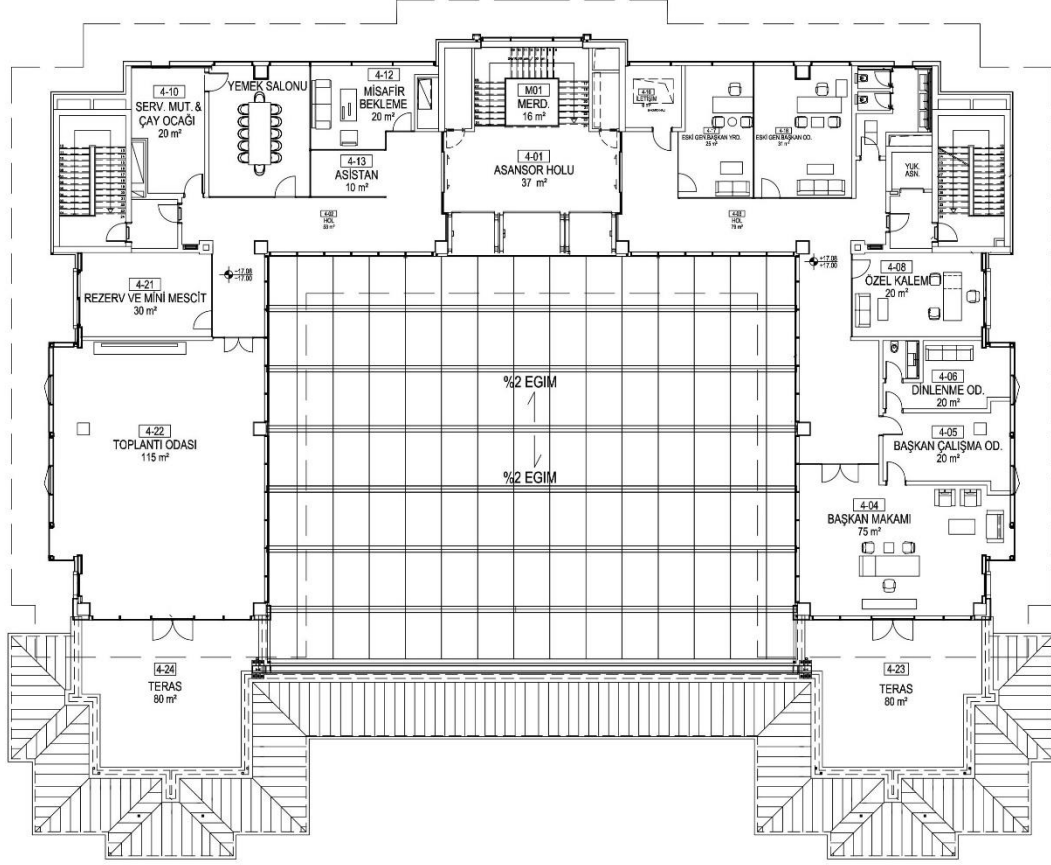
Katlar arasındaki sirkülasyon, üç adet asansör ve merdivenle sağlanmaktadır. Aynı zamanda yapının arka cephesindeki doğu ve batı iki ucuna iki adet yangın merdiveni, bir adet yük asansörü ve ıslak hacimler yerleştirilmiştir. Katlar arası geçişi sağlayan

Şekil 3.16: MÜSİAD Genel Merkez Binası Birinci Kat Planı (Scala Mimarlık Ltd. Şti.)

Yapının dördüncü katı U formulu bir kütleden oluşmaktadır. Birinci kattan itibaren galeri boşluğuna dönüşen iç avlu bu katta bulunmamaktadır. Mekân dağılımını sağlayan koridordan bu avlunun üçüncü katta dönüştüğü çatı ışıklığı görülmektedir. Aynı zamanda kuzey cephede çıkıntı oluşturan kütle bu katta yer almamaktadır. Bu kütlelerin çatısının bir bölümü teras olarak düzenlenerek, doğu ve batı yönde yerleştirilen mekanlardan bu alanlara geçiş sağlanmıştır. Katta genel olarak en yetkili yönetici odaları, özel kalemler, başkanlar ve bunların toplantı salonları bulunmaktadır. Katın doğu yönüne toplantı odası ve mescit, batı önüne ise başkan odası, başkan çalışma odası, dinlenme ve özel kalem odası yerleştirilmiştir. Yangın merdivenleri diğer katlarda yerleştirildiği düzende devam etmektedir. Merkez aksta bulunan asansör holünün sağ bölümünde eski genel başkan, eski başkan yardımcısı, iletişim odası ve ıslak hacimler, sol bölümde ise asistan, misafir bekleme, yemek odası ve mutfak/çay ocağı yer almaktadır (Şekil 3.17).

745 m² alana sahip konferans salonu yapının birinci ve ikinci bodrum katında bulunmaktadır. Islak hacimler, fuaye ve basın odaları da bu katlarda yer almaktadır. Yapının üçüncü bodrum katı otopark olarak kullanılmaktadır.

Şekil 3.17: MÜSİAD Genel Merkez Binası Dördüncü Kat Planı (Scala Mimarlık Ltd. Şti.)

MÜSİAD Genel Merkez Binası, alüminyum ve cam giydirme cephe sistemiyle inşa edilmiştir. Kütledeki farklı kat yükseklikleri ve planda uygulanan ileri-geri kütle hareketleri ile birlikte yapının cephelerinde hareketlilik sağlanmıştır. Yapının ön ve arka cephe düzeni giriş aksına göre simetrik, yan cepheler ise asimetrik olarak tasarlanmıştır (Şekil 3.18).

Şekil 3.18: MÜSİAD Genel Merkez Binası Giriş Cephesi (Url-31)

Yapının ana girişı beş basamaklı bir merdivenle yükseltilmiştir. Giriş bölümü yapının merkez aksında ve giriş kapısıyla birlikte üst katlara kadar saydam olarak tasarlanmıştır. Giriş kapısının etrafında yapılan alüminyum bordür kaplama ve bu bordürün üzerindeki MÜSİAD yazısıyla giriş farklılaştırılmıştır. Ön cephede doğu ve batı yönündeki kütleler dışarı taşırılmıştır. Yapının dördüncü kat planının diğer katlardan daha yüksek ve içe girintili tasarlanması cephenin hareketli olmasını sağlamıştır (Şekil 3.18).

Yapının cephelerinde birbirinden farklı pencere modülleri kullanılmıştır. Giriş aksı tamamen cam giydirme cephe olarak tasarlanmıştır. Bu bölümde dikdörtgen formlu pencereler bulunmaktadır. Doğu ve batı yönünde çıkıntı oluşturan kütlelerde üç farklı pencere tipi yer almaktadır. Kütlelerin merkez aksındaki birinci, ikinci ve üçüncü kat pencereleri cumbaya benzer şekilde dışarı taşırılmıştır. Bu çıkmaların kenarları dikey dikdörtgen formunda açık gri alüminyum malzemeye kaplanmış kalan bölümler ise cam giydirme cephe olarak tasarlanmıştır. Cam cephe dikey olarak üç bölüme ayrılmıştır. Dikdörtgen form kullanılan pencerelerden sadece merkezde bulunanları açılabilir. Katlara denk gelen döşemelerin önündeki pencereler yaklaşık olarak kare formlu düzenlenmiştir.

Cumba şeklinde dışarı taşırılan bölümün sağ ve sol yanındaki pencereler tek kanatlı dikdörtgen formda tasarlanmıştır. Zemin kat pencerelerinde ise merkezde ikili yanlarda tekli dikdörtgen formlu pencereler kullanılmıştır. Dışarı taşırılan kütlelerin ana giriş kapısına bakan yönlerinde çift kanatlı dikdörtgen pencereler yer almaktadır. Tek ve çift kanatlı tüm pencerelerin etrafında alüminyum malzemeli söve yapılmıştır (Şekil 3.19).

Şekil 3.19: MÜSİAD Genel Merkez Binası Ön Cephesi (Url-32)

Ön cephede dördüncü kata denk gelen bölümlerin pencereleri yapının diğer pencerelerine göre daha farklı tasarlanmıştır. Avlunun çatı ışıklığına bakan kısımlarında geniş dikdörtgen formlu pencereler kullanılmıştır. Terasa çıkılan pencerelerde ise geniş dikdörtgen pencereler kullanılmış ve bunlar üç kanata bölünmüştür.

Yapının yan cephelerinde ön cepheye benzer şekilde farklı tipte pencere modülleri bulunmaktadır. Ön cephede dışarı taşkın olarak tasarlanan kütlelerin yan cephelerine denk gelen bölümlerde birinci kattan üçüncü kata kadar olan pencereleri cumbaya benzer şekilde dışarı taşkın olarak tasarlanmıştır. Dışarı taşkın olarak oluşturulan bu bölümün sağ ve sol yanında ön cepheyle aynı düzendeki tek kanatlı dikdörtgen formlu pencereler bulunmaktadır. Zemin katta da tek ve çift kanatlı dikdörtgen formlu pencereler kullanılmıştır (Şekil 3.20).

Yan cephede nispeten daha taşkın olarak tasarlanmış diğer kütlelerin pencerelerinde de tek ve çift kanatlı pencereler yer almaktadır. Bu pencerelerin her birinde ön cephede olduğu gibi alüminyum söve bulunmaktadır. Aynı zamanda bu kütlelerin bir bölümünde birinci kattan dördüncü kata kadar olan pencereleri cumbaya benzer şekilde dışarı taşkın olarak tasarlanmıştır. Dışarı taşkın olarak tasarlanan bu pencerelerin düzenleri ön cephedekilerle benzerlik göstermektedir. Dikdörtgen formda tasarlanan pencerelerin kat döşemesine denk gelen bölümlerinde kare formlu camlar kullanılmıştır. Yan cephelerde pencerelerin yanı sıra bir de yangın çıkış kapısı bulunmaktadır (Şekil 3.20).

Şekil 3.20: MÜSİAD Genel Merkez Binası Yan Cephesi (Url-33)

Yapının arka cephesinde, merdivene denk gelen bölüm cepheden biraz taşırılmıştır. Merdiven kovalasına denk gelen bölümlerden bir kısmı cam giydirme cephe olarak inşa edilmiş ve bu bölüm tüm katlar boyunca saydam olarak tasarlanmıştır. Cam giydirme bölüm dikeyde üç bölüme ayrılmıştır. Geniş dikey dikdörtgen formu pencereler kullanılan bu bölümde merdiven döşemelerine denk gelen kısımlar, yatay dikdörtgen pencereler kullanılarak farklılaştırılmıştır (Şekil 3.21).

Dışarı taşkın tasarlanan merdiven bölümünün sağ ve sol yanındaki kütlelerde, birinci kattan dördüncü kata kadar olan pencereler dikdörtgen formu olarak tasarlanmıştır. Kat döşemeleri ve kolonlara denk gelen bölümlerde, pencerenin boyutları farklılaşmıştır. Döşemelerde yatay dikdörtgen formu kullanılırken, kolonlarda ise kolon boyutuna uygun dikey pencereler kullanılmıştır (Şekil 3.21).

Zemin kata denk gelen bölümde iki adet balkon bulunmaktadır. Konferans salonuna denk gelen bölümlerde tek kanatlı dikdörtgen pencereler kullanılmıştır. Üçüncü bodrum kat hizasında otoparka ulaşmak için bir adet kapı yer almaktadır. Cephenin yangın merdivenine denk gelen bölümünde ince dikdörtgen formu bir cam giydirme bölümü tasarlanmıştır. Zemin kattan dördüncü kata kadar oluşturulan bu bölümde dikdörtgen formu pencereler bulunmaktadır. Pencere ve giydirme cam kütlelerin etrafında alüminyum söveler yapılmıştır. Bu söveler pencerelerin üç yönünde açık krem rengi kullanılırken, pencerelerin altındaki kısım ve balkonların denizliği kahverengi renginde yapılmıştır (Şekil 3.21).

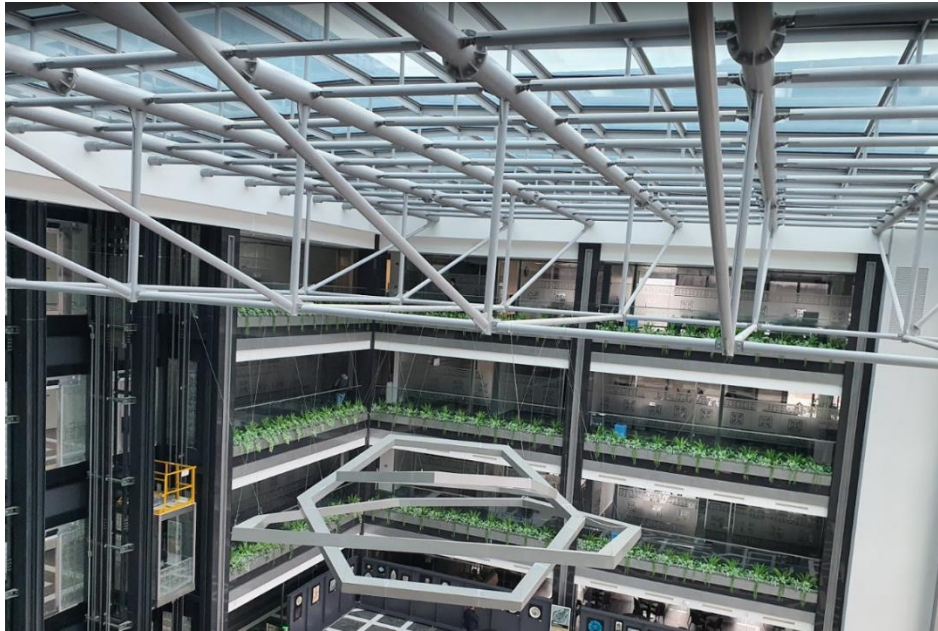

Şekil 3.21: MÜSİAD Genel Merkez Binası Arka Cephesi (Url-34)

Yapının en üst katında geniş saçaklı kırma çatı kullanılmıştır. Yapının en üst kat planında yapılan ileri geri kütle hareketleri nedeniyle doğu ve batı yönünde çıkma yapan mekanların bir kısmı bu katta geri çekilmiştir. Üçüncü katta geri çekilme sebebiyle ortaya çıkan bölümler teras olarak kullanılmıştır. Aynı zamanda bitkilerinde kullanıldığı bu alanların çevresinde çatı ışıklığı hizası boyunca geniş saçak tasarlanmıştır (Şekil 3.22). Orta holün üstünü kapatan çatı ışıklığı ise çelik çatı sistemi kullanılarak yapılmıştır (Şekil 3.23).

Şekil 3.22: MÜSİAD Genel Merkez Binası Çatı Düzeni (Url-35)

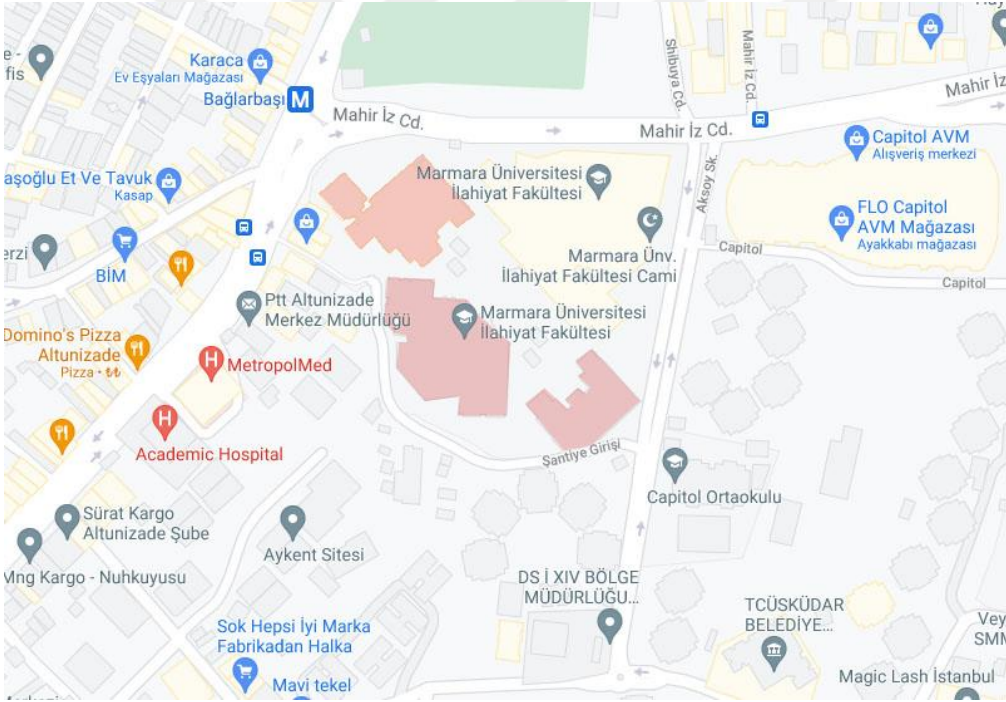

Şekil 3.23: MÜSİAD Genel Merkez Binası Çatı Işıklığı (Url-36)

3.3 Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi A Blok ve Dekanlık Binası

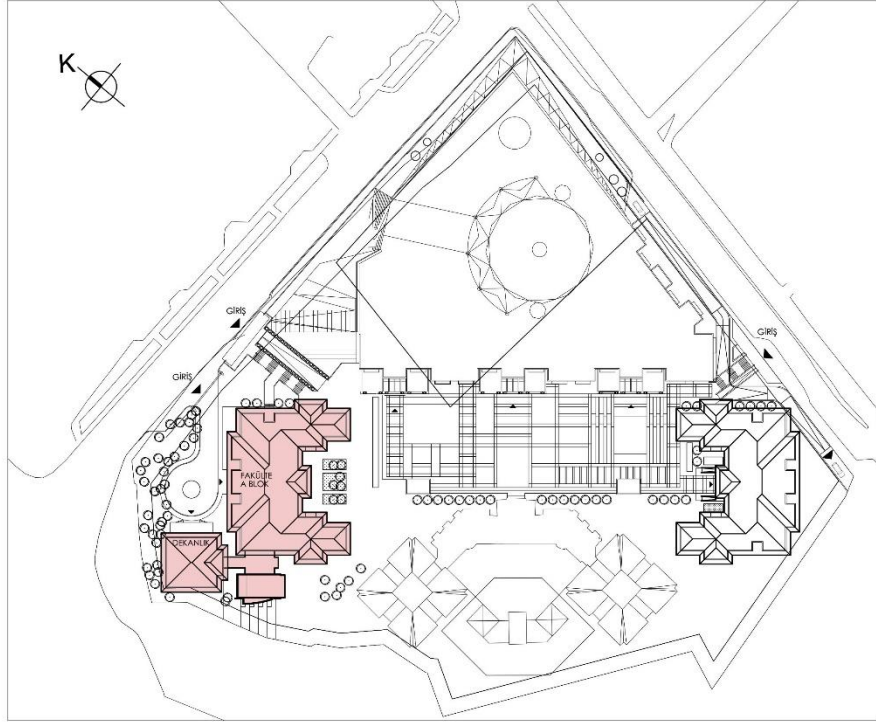
Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, İstanbul'un Üsküdar ilçesi Altunizade Mahallesi Mahir İz Caddesi'nde 11. Ada 172. Parselde bulunmaktadır. Üsküdar Belediyesi Binası'nın kuzeybatısı, Bağlarbaşı Surp Haç Ermeni Mezarlığı'nın güneyi, Capitol AVM'nin batısında sekizgen formlu bir arsa üzerinde inşa edilmiştir (Şekil 3.24).

Yapıya ulaşım iki farklı şekilde sağlanabilmektedir. Toplu taşıma araçları kullanılarak, M5 metro hattı üzerinde Bağlarbaşı durağında veya Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi otobüs durağında inilerek yapıya ulaşılabilir. Özel araç kullanıldığında, İstanbul Çevre Yolu üzerinde Kısıklı Caddesi mevkiine doğru ilerleyerek Bağlarbaşı metro durağı karşısındaki Nuhkuyusu Caddesi üzerinden yapının bulunduğu arsaya giriş yapılabilir.

Şekil 3.24: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yakın Çevresi Konumu (Url-37)

Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, 2012 yılında Tures Turizm Planlama Restorasyon San. Ve Tic. Ltd. Şti. tarafından tasarlanmıştır. Mimarı Mehmet Alper'dir. Yapı, 2013 yılında Cengiz Holding A.Ş. tarafından inşa edilmiştir. Yapının 2,92 hektar parsel alanı içerisinde toplam 14.000 m² inşaat alanı bulunmaktadır. Fakültenin bulunduğu kampüse, Mahir İz Caddesi üzerinden iki, Aksoy Sokak üzerinden ise bir yerden giriş sağlanmaktadır (Şekil 3.25).

Şekil 3.25: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kampüsü Vaziyet Planı
(Cengiz Holding)

Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kampüsü, üç ana blok binası ve bir dekanlık binasından oluşmaktadır (Şekil 3.25). Kampüsün bulunduğu arsanın, yolların kesiştiği kuzeydoğu yönündeki uç bölümünde Hassa Mimarlık Mühendislik İnş. San. Tic. Ltd. Şti. tarafından tasarlanan Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Camisi bulunmaktadır (Şekil 3.26). A blok ve dekanlık binası, kampüs içerisinde kuzeybatı yönüne konumlandırılmıştır (Şekil 3.25).

Şekil 3.26: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Camii (Url-38)

Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi A blok ve dekanlık binası, zemin ve bodrum katları üzerine toplam yedi katlı olarak inşa edilmiştir. Dışardan bakıldığında iki ayrı kütle hissini veren yapılar bir köprü yardımıyla birleştirilmiş ve yapının içinden kütleler bu sayede geçiş sağlanmıştır (Şekil 3.27). Aynı zamanda her iki binanın da kendine ait giriş bölümleri bulunmaktadır.

A blok binası, kuzeydoğu güneybatı yönünde aksiyal simetrik şekilde uzanan U formu bir kütleye sahiptir. Yapının kuzeydoğu ve güneybatı yönündeki köşeleri dışarı taşırılmıştır. Dekanlık binası merkez aksına göre simetrik ve kare formu olarak tasarlanmıştır. İki bina arasında yapılar arasında geçiş yapılacak bir köprü bulunmaktadır. Bu köprünün güneyinde ise köprüden geçiş sağlanan dikdörtgen formu bir yapı yer almaktadır.

Şekil 3.27: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi A Blok ve Dekanlık Binası (Url-39)

Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi A Blok binasına giriş kuzeybatı cephesinden verilmektedir. Ön cephenin zemin ve birinci kata denk gelen bölümlerinde, üst katta cumba düzeninde çıkmlar oluşturulan mekanlar, iki yanda sütunlara oturan kırık sivri kemerli taç kapıya dönüştürülerek yarı açık bir giriş bölümü oluşturulmuştur. Bu bölüm dört basamaklı merdivenle yükseltilerek ana giriş kapısına ulaşılmaktadır (Şekil 3.27) (Şekil 3.28).

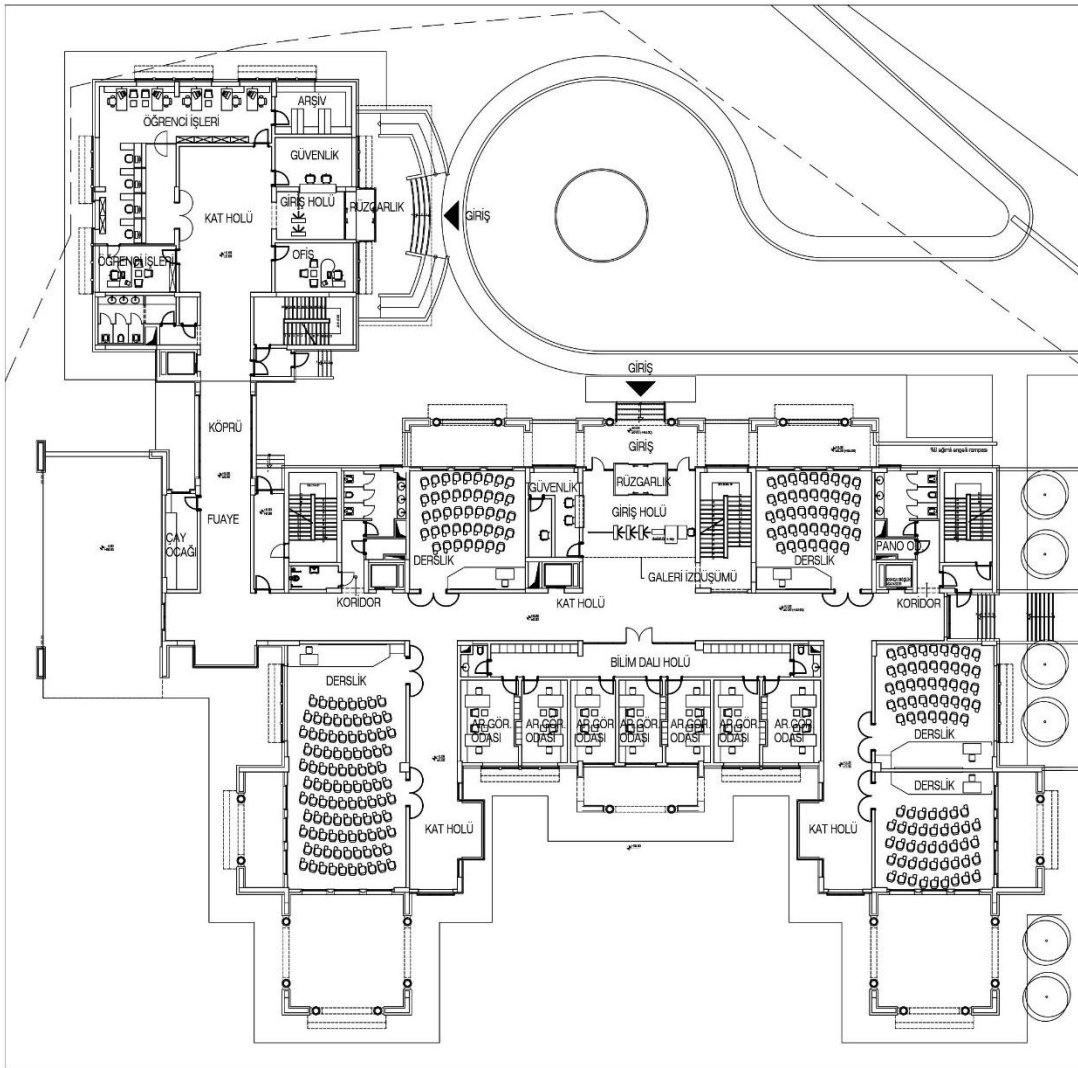
Dekanlık binasına giriş ise kuzeydoğu cephesinden verilmektedir. Yapıya giriş dört basamaklı bir merdivenle yükseltilmiştir (Şekil 3.27).

Zemin kat planları incelendiğinde, A blok binasının girişinde bir rüzgarlık alanı bulunmaktadır. Bu rüzgarlık alanı doğrudan giriş holüne açılmaktadır. Giriş holü, birinci katta galeri boşluğuna dönüştürülerek kullanılmıştır. Yapının girişinde ilk olarak tam karşıda bulunan dedektör x-ray cihazları ve sol kısımda bulunan güvenlik odası görülmektedir. Katlar arasındaki sirkülasyon üç adet asansör ve bir merdivenle sağlanmaktadır. Merdiven ön cephede, ana girişin hemen sağ bölümüne konumlandırılmıştır. Merdiven sahanlık girişinin hemen karşısında ise bir adet asansör bulunmaktadır. Bu sayede servis alanları girişe en yakın konumda olacak şekilde çözümlenmiştir (Şekil 3.28).

Katta mekanlar arasındaki dağılım U formu kat holü üzerinden gerçekleştirilmektedir. Giriş aksının ve kat holünün tam karşısında araştırma görevlilerinin odaları bulunmaktadır. Bu bölümün kendine ait I formu bir holü ve iki ayrı uçta ıslak hacimleri yer almaktadır. Arka cephede kütleden çıkmalar yapan mekanlar derslik olarak kullanılmaktadır. Aynı zamanda merdiven ve güvenlik odasının yanında da iki adet derslik bulunmaktadır. Yangın merdivenleri ön cephenin iki uç bölümünde yer almaktadır. Ortak bir koridorları bulunan ıslak hacimler ve pano odaları da yangın merdiveninin tam karşısında bulunmaktadır. Kalan iki asansör de girişi kat holüne bakacak şekilde pano odalarının önüne yerleştirilmiştir.

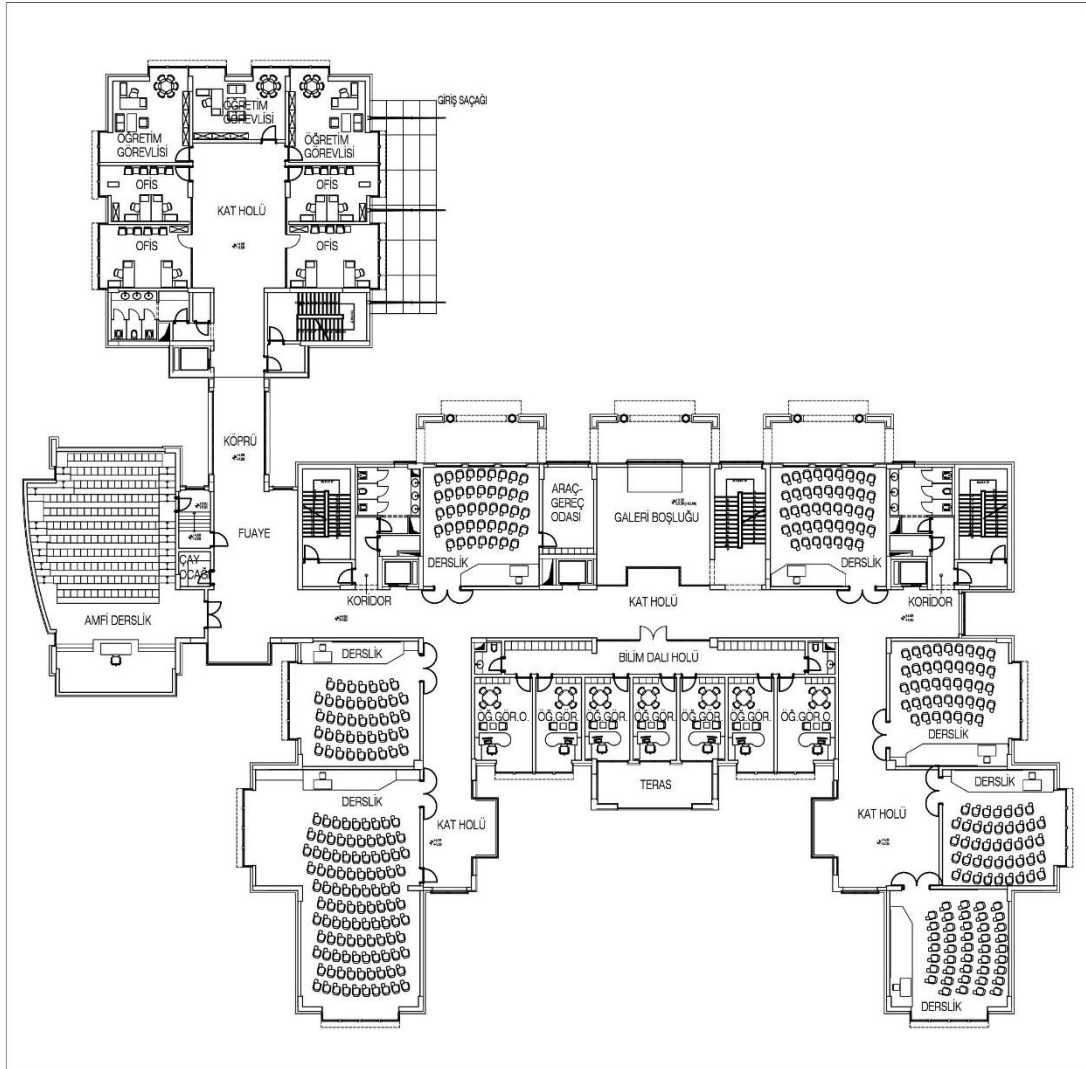
Dekanlık binasına girişinde de rüzgarlık bölümü bulunmaktadır. Rüzgarlık bölümü doğrudan giriş holüne açılmaktadır. Girişte dedektör x-ray cihazları ve güvenlik odası bulunmaktadır. Mekanlara dağılım dikdörtgen formu bir kat holünden gerçekleştirilmektedir. Öğrenci işleri, arşiv ve ofis mekanları yapının cephelerini çevrelemiştir (Şekil 3.28). Dekanlık binasının servis alanları ana kütleyle köprü arasındaki bölümde yer almaktadır. Katlar arasındaki sirkülasyonu sağlayan asansör köprü'nün kuzeyine ve yapının arka cephesine gelecek şekilde yerleştirilmiştir. Islak hacimler ve pano odası asansörün kuzeyinde arka cephede konumlandırılmıştır. Yangın merdiveni ise bu alanların tam karşısında ön cepheye denk gelen bölümde bulunmaktadır. (Şekil 3.28)

Bu iki bina arasındaki geçişi sağlayan I formu hol, A bloğa yakın olan güney bölümde fuaye olarak kullanılmıştır. Bu bölümün hemen yanında küçük bir çay ocağı bulunmaktadır. Fuayenin kuzeyinde, dışardan ayrı bir kütle olarak görünen etrafı cam tasarlanmış bir köprü alanı bulunmaktadır (Şekil 3.28).

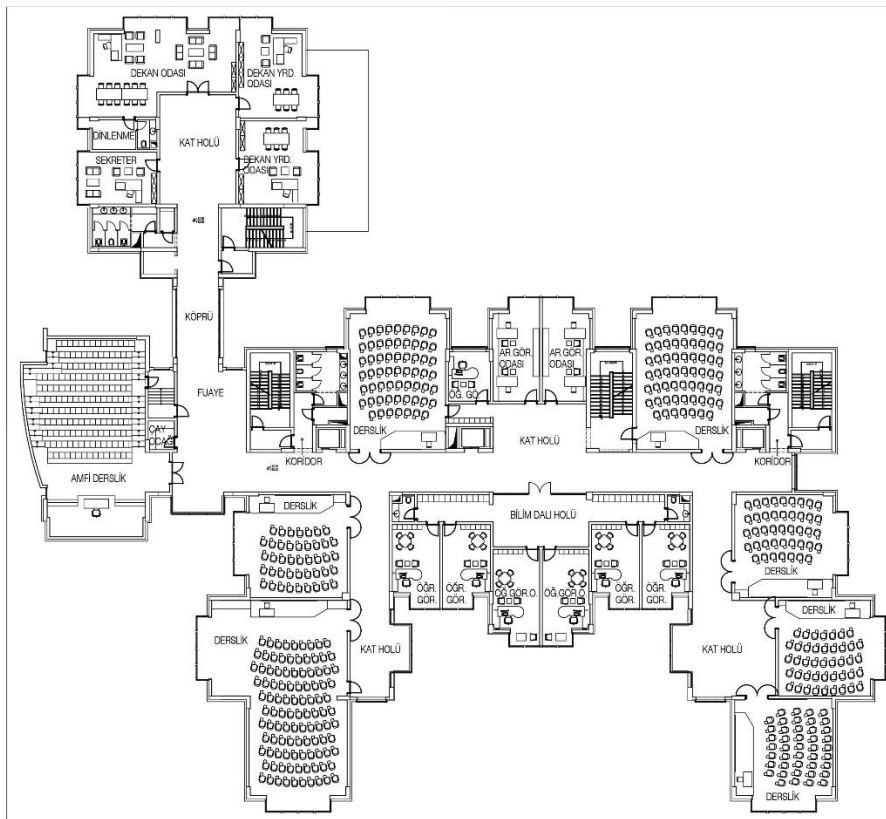
Dekanlık binasının birinci kat planına bakıldığında, zemin katta bulunan giriş holü bu katta galeri boşluğuna dönüştürülmemiş ve bu alan ofis olarak kullanılmaya başlanmıştır (Şekil 3.29). Mekanlara dağılım zemin katta olduğu gibi dikdörtgen formlu kat holünden gerçekleştirilmektedir. Ofis ve öğretim görevlileri odaları bu kat ofisinin etrafında sıralanmıştır. Katlar arasındaki sirkülasyonu sağlayan asansör, yangın merdiveni, ıslak hacim ve pano odası zemin katta olduğu düzende ana mekanların güneyine yerleştirilmiştir.

İki yapı arasındaki geçişi sağlayan bölümde bulunan fuayenin sol yanındaki dikdörtgen kütle bu katta amfi olarak kullanılmıştır. Fuayeyle amfi arasında kalan bölümde amfinin acil çıkış bölümü ve çay ocağı bulunmaktadır (Şekil 3.29).

Şekil 3.29: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi A Blok ve Dekanlık Binası Birinci Kat Planı (Cengiz Holding)

Dekanlık binasının ikinci ve üçüncü kat planları incelendiğinde mekân dağılımının diğer katlarda olduğu gibi kat holünden gerçekleştiği görülmektedir. İkinci kat planında, birinci katta olduğu gibi öğretim görevlisi odaları ve ofisler bulunmaktadır. Üçüncü kat planında ise dekan, dekan yardımcıları, sekreter ve dinlenme odası kat holünü çevreleyecek şekilde yerleştirilmiştir. Asansör, yangın merdiveni, ıslak hacim ve pano odası diğer katlarda olduğu düzende ana mekanların güneyine yerleştirilmiştir. Birinci katta bulunan amfi sınıfı, amfiye hizmet eden acil çıkış bölümü ve çay ocağı ikinci ve üçüncü katta da bulunmaktadır (Şekil 3.30).

84

A Blok binasının dördüncü kat planı mekân dizilimi de diğer katlarda olduğu gibi U formu kat holü üzerinden gerçekleştirilmektedir (Şekil 3.10). Merkez aksta ön cepheye denk gelen bölümdeki mekanlar, bölüm başkanı ve sekreteri olarak düzenlenmiştir. Merkez aksın arka cepheye denk gelen bölümünde öğretim görevlileri odaları ve dekanlık çalışması odası bulunmaktadır. Derslikler diğer katlarda olduğu düzende yerleştirilmiştir. Servis elemanları, ıslak hacimler ve teknik mekanlar aynı kat düzeninde yapının kuzey ve batı ucunda bulunmaktadır. Bu kat planında, zemin katta taç kapı olarak düzenlenip ikinci ve üçüncü katta sınıf içerisinde dahil edilen alanlar teras olarak tasarlanmıştır (Şekil 3.31).

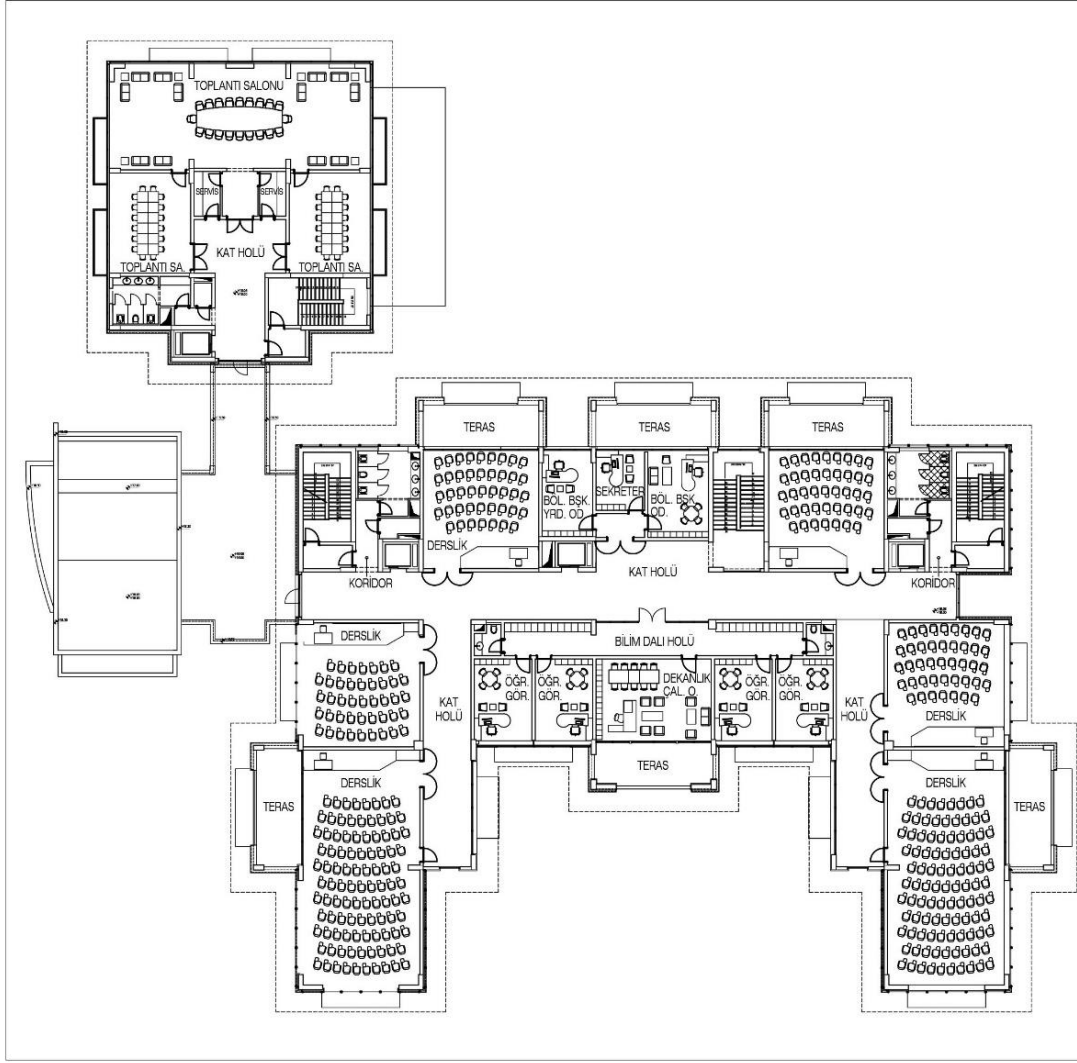
Dekanlık binası dördüncü katında mekân dağılımının daha küçük dikdörtgen formu bir kat holünden yapıldığı görülmektedir. Bu kat sadece toplantı salonlarına ayrılmıştır. En büyük toplantı salonu kat holünün kuzeyine yerleştirilmiştir. Aynı zamanda bu alana hizmet eden iki adet servis bölümü de bulunmaktadır. Asansör, yangın merdiveni, ıslak hacim ve pano odası diğer katlarda olduğu düzende kat holünün güneyine yerleştirilmiştir (Şekil 3.31).

İki yapı arasındaki bağlantı köprüsü bu katta bulunmamaktadır. Bunun yerine kat hollerinden bu geçiş alanının çatısına geçiş sağlanmıştır (Şekil 3.31).

A blok binasının birinci bodrum katı, yemekhane, mutfak, bulaşıkhanesi, yemek servisi, depo, gişe ve teknik alanlara ayrılmıştır. Aynı zamanda yemekhane bölümüne avludan giriş sağlanabilmektedir. İkinci bodrum katında ise, ana teknik odalar, sığınak ve depo bulunmaktadır.

Dekanlık binasının birinci ve ikinci bodrum katlarında mescit, abdesthane ve ıslak hacimler yer almaktadır.

Bodrum katlarında da iki yapı arasındaki geçişi sağlayan holde depolar bulunmaktadır. Holün sol tarafında bulunan dikdörtgen kütle, birinci bodrum katında gölge oturma alanı olarak kullanılırken ikinci bodrum katında teknik hacim olarak düzenlenmiştir.

Şekil 3.31: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi A Blok ve Dekanlık Binası Dördüncü Kat Planı (Cengiz Holding)

Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi blokları alüminyum ve cam giydirme cephe sistemiyle inşa edilmiştir. Yapıların planlarında uygulanan ileri-geri kütle hareketleri ve pencerelerde cumbaya benzer çıkımlar kullanılması cephede hareketlilik sağlamıştır (Şekil 3.32).

A Blok binasının ana girişi dört basamaklı bir merdivenle yükseltilmiştir. Yapının ön cephesi merkez aksına göre simetrik olarak düzenlenmiştir. Giriş bölümünün çıkma yapan üç kütlein zemin ve birinci kata denk gelen bölümlerinde yarı açık mekanlar oluşturularak taç kapılarla süsleme yapılmıştır. Bu taç kapılar, sivri kemerli ve iki sütunlu olarak tasarlanmıştır. Taç kapıların üst kısmında ise cumba şeklinde çıkımlar yapan pencere bölümleri bulunmaktadır. En üst kat planında bulunan teras bölümlerinde metal korkuluklar kullanılmıştır (Şekil 3.32).

Dekanlık binası girişi de dört basamaklı bir merdivenle yükseltilmiştir. Ön cephesi merkez aksa göre simetrik düzenlenmiştir. Ana giriş bölümü yapıdan dışarı taşırılmış ve bu bölümün üstünde geniş cam bir saçak tasarlanmıştır. Bu sayede giriş bölümü cephenin diğer bölümlerinden farklılaştırılmıştır (Şekil 3.32). Yapının birinci katından üçüncü katına kadar olan pencere bölümleri cumbaya benzer şekilde dışarı taşırılarak cephede hareketlilik sağlanmıştır.

İki yapı arasındaki bağlantıyı sağlayan köprü, cam ve alüminyum giydirme cephe olarak tasarlanmıştır. Çatısı teras olarak kullanılan bu bölüme üst katlardan geçiş sağlanmıştır. Bu nedenle parapetlerin üstünde metal korkuluklar kullanılmıştır (Şekil 3.32).

Şekil 3.32: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi A Blok ve Dekanlık Binası Giriş Cephesi (Url-40)

A Blok Binası arka cephesi merkez aksa göre simetrik olarak tasarlanmıştır. Planlarda uygulanan ileri geri hareketlerle birlikte doğu ve batı yönündeki mekanlar dışarı taşırılmıştır. Aynı zamanda belirli katlardaki pencerelerin cumbaya benzer şekilde dışarı taşkın olarak düzenlenmesi cephede ve kütlede hareketlilik sağlamıştır. Yapının öne çıkan üç ana kütesinin zemin ve birinci katına denk gelen bölümlerde yarı açık mekanlar oluşturularak bu mekanlara girişlerde taç kapı tasarlanmıştır. Arka cephenin sol bölümünde yer alan dikdörtgen kütlelerin bir kısmı alüminyum malzemeyle kaplanırken bir kısmı da boyalı beton yüzey olarak bırakılmıştır. Bu kütlelerin zemin ve birinci kata denk gelen bölümleri kolonlarla desteklenerek gölgelik alanı olarak yarı açık bir mekân şeklinde kullanılmıştır (Şekil 3.33).

Şekil 3.33: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi A Blok Arka Cephesi (Url-41)

A Blok Binası yan cepheleri merkez aksa göre asimetrik olarak tasarlanmıştır. Kütlede yapılan çıkmlar ve pencerelerin cumba şeklinde dışarı taşırılması cephede hareketlilik sağlamıştır. Yangın merdivenine denk gelen bölümler tamamen alüminyum kaplanarak katlar arasındaki fark belli edilmemiştir. Bu bölgeye okulun ismi ve logosu eklenerek diğer bölümlerden farklılaşması sağlanmıştır. Öne taşırılan kütlelerin en üstünde bulunan terasta metal korkuluk bulunmaktadır. Yan cephelerde de diğer cephelerde olduğu gibi yarı açık mekân oluşturularak taç kapı uygulaması yapılmıştır (Şekil 3.34).

Şekil 3.34: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi A Blok Yan Cephesi (Çolak, 2021)

Dekanlık binasının yan ve arka cephe düzeni, ön cephe düzenine benzer şekilde tasarlanmıştır. Planların bu cephelere denk gelen bölümlerde herhangi bir ileri geri hareket bulunmamaktadır. Bu sebeple cephelerde hareketlilik, pencerelerin kütleden dışarı taşırılmasıyla sağlanmıştır (Şekil 3.35).

Şekil 3.35: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanlık Binası Yan ve Arka Cephesi (Çolak, 2021)

Yapıların cephelerinde birbirinden farklı pencere modülleri bulunmaktadır. Yapının pencerelerinde geleneksel Türk evinin 1:2 pencere oranı kullanılmıştır. Pencereler genellikle cumba şeklinde dışarı taşırılarak kullanılmış ve dikey aksta dört eşit parçaya bölünerek ince uzun dikdörtgen formlu pencereler elde edilmiştir. Bu pencereler altta kareye yakın açılmaz kanat üstte ise dikdörtgen ve alt kısımdan dışarı yönde açılan pencere kanatlarından oluşmaktadır (Şekil 3.32).

Çıkma yapan bölümlerde cephenin diğer alüminyum kaplamalarından farklı bir renk olarak gri kullanılmış ve cephede bu bölümlerin farklılaşması sağlanmıştır. Ayrıca bu bölümlerde döşemelere denk gelen bölümler alüminyum malzemeyle kaplanarak katlar arasındaki fark belli edilmiştir. Cephelerin diğer bölümlerinde ise alüminyum malzemeler arasında bir farklılık bulunmaması sebebiyle katlar arasındaki farklılık hissedilmemektedir (Şekil 3.24).

Yapıların en üst katlarında cephe hattı boyunca kesintisiz devam eden pencereler kullanılmıştır. Diğer pencere boyutlarına göre daha kısa dikdörtgen formlu olan bu pencerelerin etrafında alüminyum bordür geçilerek diğer alanlardan farklılaşması sağlanmıştır (Şekil 3.35).

Yapılar arasında geçişin sağlandığı köprü bölümünde boydan boya ince uzun dikdörtgen formlu pencereler kullanılmıştır. Döşemelere denk gelen bölümler ise alüminyum malzemeyle kaplanmıştır. Köprü'nün yanında bulunan dikdörtgen kütlenin herhangi bir pencere sistemi bulunmamaktadır (Şekil 3.32).

Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi A Blok ve Dekanlık Binası'nda geniş saçaklı kırma çatı sistemi kullanılmıştır (Şekil 3.36). İki yapı arasındaki geçişi sağlayan köprü ve amfi derslik olarak kullanılan dikdörtgen kütlede ise teras çatı sistemi bulunmaktadır (Şekil 3.33).

Şekil 3.36: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi A Blok ve Dekanlık Binası Çatı Sistemi (Url-42)

4 DEĞERLENDİRME

20. Yüzyıl başlarında mimari alanda görülen batı etkisine karşı bir tepki olarak doğan Birinci Ulusal Mimarlık üslubu, günümüz yapılarının plan, cephe, mekân organizasyonuna olan etkisi devam etmektedir. Bu çalışmada, Birinci Ulusal Mimarlık üslubunun günümüz yapılarındaki mimari tasarım yaklaşımları incelenerek değerlendirilmiştir. Bu amaçla, İstanbul'da Birinci Ulusal Mimarlık üslubunun, yapının mimari tasarımını etkilediği üç örnek seçilmiş, bu örnekler üzerinden yapıların kütle, plan, mekân organizasyonu, genel mimari özellikleri, cephe ve çatı sistemi incelenmiştir. Çalışma için seçilen örnekler, 1992 ile 2018 yılları arasında inşa edilmiş yapılardır (Çizelge Ek 1).

Çalışma kapsamında ele alınan Albayrak Holding Binası dikdörtgen, MÜSİAD Genel Merkez Binası U, Marmara İlahiyat fakültesi ise, U, dikdörtgen ve kare formlu kütlelere sahiptir. MÜSİAD Genel Merkez Binası'nın planlarındaki kat yükseklikleri farklılığından dolayı daha hareketli bir kütlesi bulunmaktadır.

Yapıların plan şemasında aksiyal simetrisinin kullanıldığı görülmektedir. Dikdörtgen bir plan şemasına sahip olan Albayrak Holding Binası giriş aksına göre simetrik tasarlanmıştır. Birinci Ulusal Mimarlık üslubuna uygun olarak planda uygulanan ileri-geri kütle hareketleriyle kuzeybatı güneydoğu ve ana giriş bölümü dışarı taşırılarak farklılaştırılmıştır. Aynı şekilde U formlu bir plan şemasına sahip olan MÜSİAD Genel Merkez Binası da giriş aksına göre simetrik tasarlanmış ve yapının doğu-batı yönündeki mekanları dışarı taşırılmıştır. Bunlardan farklı olarak, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi A Blok ve Dekanlık Binası'nın her bir kütlesi kendi içerisinde simetrik bir düzene sahip olsa da bir köprüyle birbirleriyle bağlanmalarından dolayı bütün olarak simetrik bir plan şemasına sahip değildir. A Blok Binası U formlu bir plan şemasına sahipken, dekanlık binası kare formlu bir plan şemasıyla tasarlanmıştır. Bu iki yapı arasındaki geçişi sağlayan köprü ve köprünün yanındaki amfi sınıfı bölümü dikdörtgen plan şemasına sahiptir. A Blok planında yapılan kütle hareketleri ile bazı mekanlar dışarı taşkın olarak tasarlanmıştır.

Aynı zamanda çalışma kapsamında incelenen yapıların plan şemalarında ortak olarak orta avlu kullanılmaktadır. Albayrak Holding, MÜSİAD Genel Merkez Binası ve Marmara İlahiyat Fakültesi A Blok Binası ana girişleri doğrudan bir orta hole açılmaktadır. Albayrak Holding ve MÜSİAD Genel Merkez Binası orta holleri birinci kattan itibaren galeri boşluğuna dönüştürülerek çatıdaki Birinci Ulusal Mimarlık üslubu mimari özelliklerinden olan ıslıklık sayesinde tüm yapının doğal ışık alması sağlanmıştır. Marmara İlahiyat Fakültesi A Blok Binası orta holü ise sadece birinci kat planında galeri boşluğuna dönüştürülmüş sonraki katlarda bu alanlar ofis mekanları olarak kullanılmıştır. Marmara İlahiyat Fakültesi Dekanlık Binası girişinin açıldığı giriş holü ise diğer katlarda galeri boşluğuna dönüştürülmemiş ve sadece mekanlar arasında geçiş yapılan sirkülasyon alanı olarak yer almıştır.

Yapıların içindeki sirkülasyon I, U ya da dikdörtgen formu koridorlarla sağlanmıştır. Albayrak Holding ve MÜSİAD Genel Merkez Binası zemin katında bulunan dikdörtgen formu orta hol birinci kattan itibaren galeri boşluğunun etrafındaki U formu koridora dönüşmüştür. Marmara İlahiyat Fakültesi A Blok Binası'nda mekanlar arası geçiş zemin katından itibaren bağlantılı U formu koridor üzerinden gerçekleştirilmiştir. Dekanlık binasında ise dikdörtgen formu kat holü üzerinden mekanlara geçiş sağlanmıştır. Yapıların hepsinde ortak olarak dikdörtgen formu mekanlar orta hol ya da koridorların etrafına sıralanmıştır.

İncelenen yapıların servis elemanlarının ve ıslak hacimlerinin ortak bir düzende yerleştirildiği görülmüştür. Albayrak Holding ve MÜSİAD Genel Merkez Binası ana servis elemanları yapının merkez aksında arka cepheye yerleştirilmiştir. Bu iki yapının girişinin tam karşısında merkezde asansör bulunmaktadır. Albayrak Holding binasının ıslak hacimleri ve yangın merdiveni ana servis elemanlarının bulunduğu merkez aksındaki arka cephede çözülmüştür. MÜSİAD Genel Merkez Binası'nda ise bu mekanlar yapının arka cephesinde yan cephelerin iki ayrı ucunda yer almaktadır.

Diğerlerinden farklı olarak Marmara İlahiyat Fakültesi A Blok Binası'ndaki ana servis elemanları ön cephede giriş holünün hemen iki yanına yerleştirilmiştir. Yangın merdivenleri, ıslak hacimler ön cephede yapının iki ayrı ucunda yer almaktadır. Bunlar dışında kalan diğer asansörler ise kat holünün kuzeyinde eşit aralıklarla konumlandırılmıştır.

Marmara İlahiyat Fakültesi Dekanlık Binası'nda ise ıslak hacim ve yangın merdiveni ana mekanlarla köprü arasındaki dışarıdan cephesi kısmen daha az olan bölümde bulunmaktadır.

Tez kapsamında incelenen tüm yapılar cam ve alüminyum giydirme cephe sistemiyle inşa edilmiştir. Albayrak Holding ve MÜSİAD Genel Merkez Binası ön ve arka cepheleri merkez aksa göre simetrik tasarlanmıştır. Her iki yapının da ana giriş bölümü boydan boya cam cephe tasarlanarak diğer bölümlerden farklılaşması sağlanmıştır. Albayrak Holding Binası giriş ve köşe aksları dışarı taşkın olarak tasarlanmıştır. Tüm cepheleri merkez aksa göre simetrik olarak düzenlenmiştir. MÜSİAD Genel Merkez Binası doğu ve batı yönündeki mekanları çıkma oluşturacak şekilde dışarı taşkın olarak düzenlenmiştir. Yapının en üst kat planında U formunda bir kütle oluşacak şekilde geri çekilmeler yapılarak daha hareketli kütle ve cephe düzeni elde edilmiştir. Ön ve arka cephesi simetrik olarak düzenlenirken yan cepheleri asimetrik olarak tasarlanmıştır.

Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi A Blok ve Dekanlık Binası diğer yapılardan farklı olarak iki ayrı ana girişe sahiptir. Yapı birbirleri arasında geçişi sağlayan bir köprüye sahip olsa da ana girişler ve cepheler ayrı ayrı değerlendirilmiştir. A Blok Binası ön cephesinin zemin ve birinci kata denk gelen bölümlerinin bir kısmında diğer binalarında cephelerinde görmediğimiz kırık sivri kemerli taç kapılarla yarı açık mekanlar oluşturularak cephede hareketlilik sağlanmıştır. Aynı zamanda merdivenle yükseltilmiş ana giriş kapısı geniş cam sürgülü kapı olarak düzenlenerek bu yapıda da diğer alanlardan farklılaştırılmıştır. Yapının ön ve arka cephesi simetrik olarak düzenlenirken yan cephesi asimetrik olarak tasarlanmıştır. Arka cephesinde köşe akslara gelen mekanlar çıkma oluşturacak şekilde dışarı taşkın tasarlanmıştır ve kütle Birinci Ulusal Mimarlık üslubunun karakteristik özelliklerinden biri olan U formunu almıştır. Dekanlık binasının ise üç cephesi diğer yapılarda da görüldüğü gibi simetrik olarak tasarlanmıştır. Aynı şekilde daha geniş cam giriş kapısı ve diğerlerinden farklı olarak cam giriş saçağı kullanılarak bu bölüm farklılaştırılmıştır.

Yapıların cephelerinde birbirinden farklı dikdörtgen formunda pencere modülleri kullanılmıştır. İncelenen yapılarda, zemin ve en üst kat pencere modülleri ara katlarda bulunan pencere boyutlarından farklı olarak tasarlanmıştır. Cephelerdeki pencere düzenine bakıldığında en çok ilgi çeken detay ise en üst kat pencerelerinin diğer katlardan bağımsız bir düzende ve oranda yerleştirilmesidir. MÜSİAD Genel Merkez

Binası ve Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi A Blok ve Dekanlık Binası'nın pencere düzeninde cumba düzeninde çıkmalar tasarlanarak Birinci Ulusal Mimarlık cephe algısı vurgulanmıştır. Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi A Blok ve Dekanlık Binası'nın pencerelerinde diğerlerinden farklı olarak geleneksel Türk evinin 1:2 pencere oranı kullanılmıştır.

İncelenen yapılarda genel olarak zengin süsleme öğeleri bulunmamaktadır. Dış cephede süsleme öğesi sadece Albayrak Holding Binasının giriş bölümünde bulunmaktadır. Saydam bir şekilde tasarlanan bu bölümün iki kenarı alüminyum bordürle kaplanmış ve bu bordürün üstünde geometrik girih motif süsleme yapılarak giriş bölümü farklılaştırılmıştır. Aynı zamanda diğer binalardan farklı olarak katlar arasındaki farkın belli edilmesi için birinci ve dördüncü katın alt hizasına alüminyum malzemedен silmeler yapılmıştır. Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi A Blok Binası'nın cephelerinde ise bulunan kırık sivri kemerli taç kapılarla süslemeler yer almaktadır. Yapıların dış mekânında alüminyum malzemedен paneller kullanılmış ve bunlar farklı renk ve düzende yerleştirilmiştir. İç mekânda ise farklı renklerde granit malzemeler kullanılarak ve çeşitli motifler verilerek süsleme yapılmıştır. Yapıların iç mekânında duvar, kolon, döşemelere denk gelen bölümlerde farklı renkli malzemelerle dikdörtgen formu veya şerit çizgiler oluşturularak motifler oluşturulmuştur. Diğer yapılardan farklı olarak MÜSİAD Genel Merkez Binası'nın orta hol döşemesinde granit malzeme üzerine girih geometrik motif süsleme yapılarak diğer alanlardan farklılaşması sağlanmıştır.

Çalışma kapsamında ele alınan yapılar betonarme yapım sistemiyle inşa edilmiştir. Yapıların dış cepheleri ise cam ve alüminyum malzemedен panellerle kaplanmıştır. İç mekanlarda duvarlar ve döşemeler seramik, granit malzemeleriyle kaplanarak süslemeler yapılmıştır. Aynı zamanda bu alanlarda metal veya cam korkuluklar yer almaktadır. Albayrak Holding Binası ve MÜSİAD Genel Merkez Binası'nın iç mekânında aynı zamanda peyzaj çalışması da yapılmıştır.

Yapıların üst örtüsü, geniş saçaklı kırma çatı şeklinde inşa edilmiştir. Albayrak Holding Binası çatısında alüminyum kırma kenet paneller kullanılmıştır. Orta holün çatısını oluşturan ışıklık bölümünde çelik çatı sistemi kullanılmıştır. MÜSİAD Genel Merkez Binası'nda da Albayrak Holding Binası'na benzer şekilde alüminyum paneller kullanılarak kırma çatı sistemi oluşturulmuştur. Son kat planında yapılan geri çekilmelerle üçüncü katın çatı bölümünde oluşan mekanlar teras çatı olarak

düzenlenmiş ancak çatının cephe sınırlarında alüminyum panellerle kırma şeklinde geniş saçaklar oluşturulmuştur. Yapının orta holünün çatısında inşa edilen ışıklık bölümünde Albayrak Holding Binasında olduğu gibi çelik çatı sistemi kullanılmıştır. Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi A Blok ve Dekanlık Binası çatısı ise diğer yapılarda görüldüğü gibi geniş saçaklı kırma çatı şeklinde tasarlanmıştır. Bu çatı sisteminde örtü Marsilya tipi kiremitlerle kaplanmıştır. İki yapı arasındaki bağlantıyı sağlayan köprü ve amfi sınıf olarak kullanılan kütlenin çatısı ise teras çatı olarak inşa edilmiştir.

Birinci Ulusal Mimarlık yapılarında genel olarak yatay hatlı aksiyal simetrik kütle kurgusu kullanılmaktadır. Dönem yapılarının plan özelliklerine bakıldığında ise genelde dikdörtgen, kare, U ve L formunda plan şeması uygulandığı görülmektedir. Çalışma kapsamında değerlendirilen yapılardan Albayrak Holding Binası ile MÜSİAD Genel Merkez Binası'nın plan şemalarında ulusal mimarlık karakteristik özelliği olan aksiyal simetri kullanılmıştır. Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi A Blok ve Dekanlık Binası ise bütün olarak asimetric bir plan şemasına sahip olsa da kütleler tek tek ele alındığında Birinci Ulusal Mimarlık üslubuna uygun olarak tasarım yapıldığı görülmektedir. Dönemin plan şemalarındaki karakteristik diğer mimari özellik olan orta avlu çalışma kapsamında incelediğimiz tüm binalarda bulunmaktadır.

Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi yapılarında sirkülasyon, I, U, dikdörtgen ya da kare formu koridorlar üzerinden gerçekleştirilmiştir. Çalışma kapsamında incelenen yapıların tümünde Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi üslubuna uygun sirkülasyon alanları tasarlanmıştır. Albayrak Holding ve MÜSİAD Genel Merkez Binası'nda mekanlar arası dağılım orta hol ve üst katlarda galeri boşluğuna dönüşen alanın etrafında oluşturulan U formu koridor üzerinden gerçekleştirilmektedir. Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi A Blok ve Dekanlık Binası'nda ise I, U ve dikdörtgen formu sirkülasyon alanları üzerinden mekanlara geçiş sağlanmıştır. Bu sebeple yapı içlerinde kullanılan sirkülasyon alanları Birinci Ulusal Mimarlık üslubuna uygunluk göstermektedir.

Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi yapıları mekân organizasyonunda, katlar arasındaki geçişi sağlayan servis elemanları ve ıslak hacimlerin yapının merkez aksında arka cephede ya da ön cephede girişe yakın bir konumda çözüldüğü görülmüştür. Tez kapsamında incelediğimiz yapılarda da bu düzende yerleştirme yapılmıştır. Albayrak Holding ve MÜSİAD Genel Merkez Binası servis bölümü merkez aksta yapının arka

kısımında yerleştirilirken, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi A Blok Binası'nda ön cephede girişe yakın ve yapının iki ayrı ucunda olacak şekilde olarak yerleştirilmiştir. Bu sebeple Birinci Ulusal Mimarlık üslubunda servis alanlarının yerleştirilme düzenine benzerlik gösterilmektedir. Diğerlerinden farklı olarak Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanlık Binası'nda bulunan servis ve ıslak hacim alan yerleşiminin dönem yapılarının yerleşiminden daha farklı bir düzende olduğu görülmektedir.

Birinci Ulusal Mimarlık üslubunun cephe düzeninde görülen aksiyal simetri, incelenen tüm yapıların ön ve arka cephelerinde görülmektedir. Aynı zamanda üslubun en karakteristik özelliği olan ana girişi vurgulama özelliği yapıların hepsinde bulunmaktadır. Üslubun karakteristik bir diğer özelliği ise çıkmalar kullanılarak cephe hattının belirginleştirilmesidir. Albayrak Holding, MÜSİAD Genel Merkez Binası ve Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi A Blok Binası planlarında yapılan ileri-geri kütle hareketleri ve cephelerdeki çıkmalarla hareketlilik sağlanmıştır.

Birinci Ulusal Mimarlık dönem yapılarının katları arasında birbirinden farklı pencere modülleri bulunmaktadır. Pencere üzerindeki açıklıklar düz, sivri, sepet kulplu kemerlerle geçilebilmektedir. Yapıların en üst katlarında ikiz veya üçüz pencere kullanılmaktadır. Aynı zamanda kat silmeleri kullanılarak cephe hattında katlar arasındaki fark belli edilmektedir. İncelenen yapılarda, Birinci Ulusal Mimarlık yapılarının çoğunda görüldüğü gibi zemin ve en üst kat pencere modülleri ara katlarda bulunan pencere boyutlarından farklı olarak tasarlanmıştır. Yapıların tümünde dikdörtgen formunda pencereler tercih edilmiş, ulusal mimaride görüldüğü gibi kemerli pencereler cephelerde kullanılmamıştır. Dönem yapılarında sıkça görülen ikiz veya üçüz pencere kullanımı incelenen yapıların hiçbirinde bulunmamaktadır.

Birinci Ulusal Mimarlık dönem yapıları incelendiğinde, cephelerde karakteristik olarak Osmanlı ve Selçuklu motifleri, duvarlardan örtü elemanlarına geçişlerde fonksiyonel olmayan dekoratif öğeler ve klasik biçimlerde mimari detaylar, kat silmeleri kullanıldığı görülmektedir.

Tez kapsamında incelenen yapıların cepheleri, Birinci Ulusal Mimarlık üslubu süsleme özellikleri bakımından oldukça sadedir. Dönem yapılarının cephelerinde kullanılan Osmanlı ve Selçuklu motifleri, incelenen yapılar arasında sadece Albayrak Holding Binası'nın giriş bölümünde bulunmaktadır. Yapının girişindeki alüminyum

bordür üzerinde geometrik girih motifiyle süsleme yapılmıştır. Aynı zamanda üslubun karakteristik bir diğer özelliği olan kat silmeleri de incelenen yapılar arasında sadece Albayrak Holding Binası'nda bulunmaktadır. Alüminyum panellerle yapının birinci ve dördüncü katları silmeler oluşturularak belli edilmiştir. Dönem yapılarının bir diğer karakteristik özelliği olan kemer detayı ise sadece Marmara İlahiyat Fakültesi A Blok Binası cephelerindeki yarı açık mekanların taç kapılarında görülmektedir. Bu sayede cephede hareketlilik sağlanmış ve giriş bölümü diğer alanlardan farklılaştırılmıştır.

Çalışma kapsamında incelenen yapıların iç mekânında Birinci Ulusal Mimarlık üslubundan daha sade olarak, duvarlar ve döşemeler seramik veya granit malzemeleriyle kaplanarak süslemeler yapılmıştır. Albayrak Holding Binası ve MÜSİAD Genel Merkez Binası'nın döşeme ve kolonlara denk gelen bölümleri farklı renklerle dikdörtgen formda granit malzeme kullanılarak süslenmiştir. Aynı zamanda MÜSİAD Genel Merkez Binası'nın orta holünün döşemesinde, Birinci Ulusal Mimarlık üslubuna uygun olarak granit malzemelerle geometrik motifler oluşturulmuştur.

Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi yapılarında örtü ögesi olarak kırma çatı sistemi kullanılmıştır. O dönemde yeni gelişen inşaat teknikleri sebebiyle kırma çatı uygulaması Birinci Ulusal Mimarlık üslubunun karakteristik özelliği olmuştur. Aynı zamanda saçak altlarında geniş saçakları taşıyan eli böğründeler yapı elemanı olarak yer almıştır. İncelenen yapıların tümünde geniş saçaklı kırma çatı sistemi bulunmaktadır. Bunun yanında MÜSİAD Genel Merkez Binası'nın planlarında çıkma yapan mekanların üçüncü kat örtüsünün ve Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi A Blok Binası'nda bulunan amfi sınıf kütesinin çatı bölümünde teras çatı uygulaması yapılmıştır. Albayrak Holding ve MÜSİAD Genel Merkez Binası'nın orta avlu bölümün çatı ışıklığı bölümünde günümüz mimari özelliklerinden olan çelik çatı uygulaması kullanılmıştır. Yapıların çeşitli kütlelerinde farklı çatı sistemleri kullanılmış olsa da genel olarak geniş saçaklı kırma çatı sistemi kullanılarak ulusal mimarlık üslubuna uygun tasarımlar yapılmıştır. Saçak altlarında dönemin mimari üslubuna uygun olarak eli böğründe veya konsol kullanımı incelenen yapıların hiçbirinde bulunmamaktadır.

Yapıların tümü betonarme yapım sistemiyle inşa edilmiştir. Bununla birlikte özellikle orta holün bulunduğu bölümlerde çelik sistem kullanılarak tasarımlar yapılmıştır. Bu

sebeple yapıların inşa sisteminde ve kullanılan malzemelerle Birinci Ulusal Mimarlık üslubunun yanında yeni mimari inşa teknikleri de uygulanmıştır.

Çalışma kapsamında incelenen yapıların, Birinci Ulusal Mimarlık üslubunun karakteristik özelliklerini gösterdiği ve buna uygun tasarımlar yapıldığı görülmüştür.

5 SONUÇ

1908 yılında II. Meşrutiyet'in ilanıyla birlikte mimari alanda başlayan milliyetçilik akımı Birinci Ulusal Mimarlık akımının temelini oluşturmuştur. 1930 yılı sonrasında Türkiye Cumhuriyeti'nin çağdaşlık yolunda geliştirmeye çalıştığı devrimlerle ters düşmesi sebebiyle Birinci Ulusal Mimarlık akımı etkisini yitirmiştir.

Bu tez çalışması ile, Birinci Ulusal Mimarlık akımının günümüz yapılarındaki uygulamalarının değerlendirilmesi amacıyla, İstanbul'da seçilen üç çağdaş yapının kütle, plan, cephe, süsleme, mekân organizasyonu, cephe ve çatı sistemi, yapım tekniği, malzeme gibi mimari özellikleri incelenmiş ve dönem yapılarıyla karşılaştırma yapılmıştır.

Tez kapsamında ele alınan yapıların tümünün kütle ve plan şeması, Birinci Ulusal Mimarlık üslubunun karakteristik özelliklerine uygun olarak tasarlanmıştır. Cephe tasarımı, dönem yapılarına göre daha sade tasarımlar oluşturulsa da Birinci Ulusal Mimarlık üslubunun tipik özellikleri uygulanarak düzenlemeler yapılmıştır. Yapıların mekân organizasyonu ve sirkülasyon alanları ulusal mimarlık üslubunun dönem yapılarına benzerlik göstermektedir. Çağdaş yapılarda göze çarpan bir diğer ulusal mimarlık tasarım özelliği ise planlarda orta avlu kullanımı olmuştur. Yapıların inşaatında betonarme yapım sistemi kullanılarak çağdaş yapım teknikleri uygulanmıştır. İncelenen yapıların örtü sisteminde Birinci Ulusal Mimarlık üslubunun karakteristik özelliklerinden olan kırma çatı sistemi uygulanmıştır. Aynı zamanda yapıların bazı kütlelerinde günümüz teknolojisine uygun olarak çelik ve teras çatı uygulaması yapılarak modern çözümler de üretilmiştir. Çatı ve cephelerde dönem yapılarına uygun olarak tasarım yapılsa da bu tasarımlarda alüminyum malzeme kullanılarak günümüz mimari şartlarına uyum sağlanmıştır.

Yapılan araştırma ve inceleme sonucunda, tez kapsamında incelenen yapıların, kütle, plan, cephe, süsleme, mekân organizasyonu, çatı sistemi, yapım tekniği, malzeme gibi özellikleri bazı ayrıntılarda farklılıklar gösterse de genel olarak Birinci Ulusal Mimarlık üslubunun tipik özelliklerini taşıdığı görülmüştür.

KAYNAKLAR

- Akın, G.** (2005). "*Mongeri'nin Komşuları*", *Afife Batur'a Armağan, Mimarlık ve Sanat Tarihi Yazıları*. Literatür Yayınları, İstanbul.
- Anonim.** (1982). "Arif Hikmet Koyunoğlu ve Yaşamı", *Mimarlık Dergisi*. 82/7. Sayı: 181, Ankara.
- Aslanoğlu, İ.** (1980). *Erken Cumhuriyet Dönemi Mimarlığı*. ODTÜ Mimarlık Fakültesi Basım İşliği, Ankara.
- Bağbaşı, T.** (2019). "Ankara'nın İki İncisi: II. TBMM Binası ve Ankara Palas", *Asya Studies-Academic Social Studies/Akademik Sosyal Araştırmalar*, Sayı:10, s. 108-121.
- Batur, A.** (1985). *Batılılaşma Döneminde Osmanlı Mimarlığı*. Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi, 4, İstanbul, s. 1038-1067.
- Batur, A.** (2003). *M. Vedat Tek Kimliğinin İzinde Bir Mimar*. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Bozdoğan, S.** (2002). *Modernizm ve Ulusun İnşası*. Metis Yayınları, İstanbul.
- Bozdoğan, S.** (2005). *Türkiye'de Modernleşme ve Ulusal Kimlik*. Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- Can, S.** (2002). "Osmanlı Mimarlık Teşkilatının XIX. Yüzyıldaki Değişim Süreci ve Eserleri ile Mimar Seyyid Abdülhalim Efendi", (Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Anabilim Dalı, İstanbul.
- Cephanecigil, V. S. ve Akın, G.** (2010). "Geç Osmanlı ve Erken Cumhuriyet Dönemi Türkiye'sinde Milliyetçilik ve Mimarlık Tarihi", *İtü Dergisi/a*, Cilt: 9, Sayı: 2, 29-40, İstanbul.
- Demirbel, Y. R.** (1941). "Meşhur Mimarlar V: Prof. Mimar M. Vedat Tek", *Arkitekt, İstanbul*, 9-10(129-130), 231-233.
- Dengiz, N.; Konuk, G.; Antel, A.** (2005). *Mimarlık Eğitime Yön Verenler I: 1883-1928 Sanayi-i Nefise Mektebi*. MSGSÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları, İstanbul.
- Erdem, Y.** (1971). Mimar Muzaffer (1881-1920), *Bizim Anadolu Gazetesi*, s.5, İstanbul.
- Erdoğan, Ü. ve Eynallı, E.** (2015). "Mimar Vedat Tek.". *Restorasyon Yıllığı Dergisi*, 11: 44-55.
- Ertuğrul, Z.** (2007). "Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi Mimarlarından Muzaffer Bey: Eserleri ve Sanat Anlayışı", Yayınlanmamış Doktora Tezi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Gençaydın, E. E.** (1996). "Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi, Mekansal Sorunlara Yaklaşımı ve Etkileri", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Güçlü, M.** (1990). "Kent İçindeki Tarihi Çevrelerin Korunması ve Geliştirilmesi, II. Ankara Vakıf Apartmanı Örneği". Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Hasol, D.** (2017). *20. Yüzyıl Türkiye Mimarlığı*, Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul.
- İrgin Uzun, T., Abidin, M. Z. E.** (2017). "Hicaz Demiryolu Genel Müdürlük Binası/ "Hicaz Demiryolu Müdiriyyet-i Umumiyyesi Binası Projesi" Özgün Çizimleri Üzerinden Bir Okuma". *MEGARON*, 12(4), 572-588.
- Karakaya, E.** (2006). "Türk Mimarlığında Sanayi-i Nefise Mektebi/Güzel Sanatlar Akademisi'nin Yeri ve Restorasyon Alanına Katkıları (1883-1960)", (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı Türk İslam Sanatları Programı, İstanbul.
- Karakul Ö. ve Bakırer Ö.** (2018). "Tarihi Yapılarda Zanaat-Mimari Bütünlüğü ve Çağdaş Tasarımlarda Sürdürülebilirliği Üzerine Bir Değerlendirme", *Art Sanat*, 10, s. 168–195.
- Kasalak, K.** (2012). "Teşvik-i Sanayi Kanunları ve Türkiye'de Sanayileşmeye Etkileri", *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı:27, ss.65-79.
- Kerimoğlu, Ö.** (2018). "Büyük Postane İç Donanımı ve Koruma Sorunları". (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Kültür Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Mimarlık Tarihi ve Restorasyon Programı, İstanbul.
- Kızıldere, S.** (2005). "İstanbul'daki Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi Yapılarının Kent Bütünü İçindeki Yerinin Değerlendirilmesi", Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
- Koçak, K.** (2019). "İstanbul'un Anadolu Yakasında Birinci Ulusal Mimarlık Döneminde (1900-1930) Yapılmış Eğitim Yapıları", (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kongar, E.** (1981). *İmparatorluk'tan Günümüze Türkiye'nin Toplumsal Yapısı*. Remzi Kitabevi, Cilt: 1-2, İstanbul.
- Küçük, Y.** (1984). *Aydın Üzerine Tezler (1830-1980)*. Mızrak Yayınları, İstanbul.
- Mimar Nihat.** (1933). "Mimar Kemalettin ve Eserleri", *Mimar*, s.19-21, İstanbul.
- Nasır, A.** (1991). "Türk Mimarlığında Yabancı Mimarlar", (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Neftçi A.** (2013). "Ali Talat Bey". *Vakıf Restorasyon Yıllığı*, Sayı:6, s. 151-154.
- Özcan, B.** (2002). "Ankara Anafartalar Caddesi ve Çevresindeki Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi Yapıları". Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Özkan, S.** (1972). "Mimar Vedat Tek (1873-1942)", *Mimarlık Dergisi*, Sayı: 11-12, 45-51, İstanbul.

- Sıkıçakar, A.** (1991). ‘‘Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi Giriş Cepheleri Analizi’’, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Sözen, M.** (1984). *Cumhuriyet Dönemi Türk Mimarlığı*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara.
- Sözen, M. ve Dülgerler, O. N.** (1978). *Mimar Muzaffer’in Konya Öğretmen Lisesi*. O.D.T.Ü Mimarlık Fakültesi Basım İşliğı. Cilt: 4, Sayı: 1, Ankara.
- Sözen, M. ve Tapan, M.** (1973). *50. Yılın Türk Mimarisi*. İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- Şener, M.** (2016). ‘‘Cumhuriyetin İlk Yıllarında Ziraat Bankası ve İş Bankası Hizmet Binaları: Milli Mimarlık ve Banka Yapıları’’, *Tarih ve Uygarlık İstanbul Dergisi*, Cilt:1, Sayı: 9, s. 205-227.
- Tanilli, S.** (1981). *Uygarlık Tarihi*. Cumhuriyet Kitapları Yayınları, İstanbul.
- Tanyeli, U.** (1998). ‘‘Türkiye’de Mimari Modernleşmenin Büyük Dönemeci’’, *Arredemento Mimarlık*; s: 100+7; 64-7.
- Tekeli, İ.** (1983). ‘‘Türkiye’de Mimarlığın Gelişiminin Toplumsal Bağlamı 1923-1950’’. *Yeni Boyut Plastik Sanatlar Dergisi*, 2/11, Ankara.
- Turani, A.** (1983). *Dünya Sanat Tarihi*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara.
- Ural, S.** (1974). ‘‘Türkiye’nin Sosyal Ekonomisi ve Mimarlık 1923-1960’’. *Mimarlık Dergisi*, Sayı: 1-2, s. 5-53.
- Ünalın, Ç.** (2002). *Cumhuriyet Mimarlığının Kuruluşu ve Kurumlaşması Sürecinde Türk Mimarlar Cemiyeti’nden Mimarlar Derneğı 1927’ye*. Mimarlar Derneğı Yayınevi, Ankara.
- Ünlüsoy Koç, A.** (2010). ‘‘Yozgat İli 1.Ulusal Mimarlık Dönemi Yapılarının Analizi ve Üslup Değerlendirmesi’’, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Ünsal, B.** (1973). ‘‘Mimarlığımız 1923-1950’’, *Mimarlık Dergisi*, Sayı:2, s. 19-62.
- Yaldız, E., Parlak, Ö.** (2018). ‘‘Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi Kamu Yapıları’’, *International Social Sciences Studies Journal*, 4(24): 4930-4947.
- Yavuz, Y.** (1976). ‘‘İkinci Meşrutiyet Döneminde Ulusal Mimari Üzerinde Batı Etkileri (1908-1918)’’. *O.D.T.U Mimarlık Fakültesi Dergisi*. Cilt: 2, Sayı: 1, Ankara.
- Yavuz, Y.** (1981). *Mimar Kemalettin ve Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi*. O.D.T.Ü Mimarlık Fakültesi Basım İşliğı. Cilt: 7, Sayı: 1, Ankara.
- Yavuz, Y.** (1984). ‘‘1923-1928 Ankara’sında Konut Sorunu ve Konut Gelişmesi’’, *Tarih İçinde Ankara Eylül 1981 Seminer Bildirileri*, Ankara: O.D.T.Ü Mimarlık Fakültesi, 235-256.

İnternet Kaynakları

URL-1

<https://2.bp.blogspot.com/j7Z8A3tkm9c/W_CLiocdr5I/AAAAAAAAALtA/7mwHnWhI_SMJPAy9cS6dnenAVEJ88L4wwCK4BGAYYCw/s1600/20180420_154247.jpg>, alındığı tarih: 18.12.2020.

URL-2 <<https://islamansiklopedisi.org.tr/kemaleddin-bey-mimar>>, alındığı tarih: 18.12.2020.

URL-3 <<https://kulturenvanteri.com/wp-content/uploads/190B255A-A6B9-4AAD-B641-2086186B3688-scaled.jpeg>>, alındığı tarih: 18.12.2020.

URL-4 <<https://blog.legacyottomanhotel.com/wp-content/uploads/2020/11/legacy-ottoman-hotel-1.jpg>>, alındığı tarih: 18.12.2020.

URL-5

<https://www.google.com/imgres?imgurl=https%3A%2F%2Feminedemircioglu.files.wordpress.com%2F2018%2F11%2F6181044446_cd6708885a_b.jpg%3Fw%3D736&imgrefurl=https%3A%2F%2Feminedemircioglu.wordpress.com%2F2018%2F11%2F20%2Ftayyare-apartmanlari%2F&tbid=-BXUgyFOoT-t5M&vet=12ahUKEwii35eDydfuAhVFKxoKHb6RAUAQMygLegUIARCtAQ..i&docid=iu2l6mM431mSZM&w=736&h=489&q=harikzedegan%20apartmanlar%C4%B1&ved=2ahUKEwii35eDydfuAhVFKxoKHb6RAUAQMygL egUIARCtAQ>, alındığı tarih: 19.12.2020.

URL-6<<https://ankaram.net/wp-content/uploads/2018/11/Cumhuriyet-M%C3%BCzesi.jpg>>, alındığı tarih: 19.12.2020.

URL-7

<<https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/d/dd/TurkishStateTheatresHeadOfficeInAnkara.JPG/1200px-TurkishStateTheatresHeadOfficeInAnkara.JPG>>, alındığı tarih: 19.12.2020.

URL-8 <<https://csb.gov.tr/cevre-insan-ve-sehir---mimar-vedat-tek-makale>>, alındığı tarih: 19.12.2020.

URL-9<<https://www.arkolik.net/wp-content/uploads/2020/12/Bu%CC%88yu%CC%88k-Postane-Nerede.jpg>>, alındığı tarih: 19.12.2020.

URL-10<<http://www.kalinti-istanbul.com/wp-content/uploads/2016/03/Defter-i-Hakani-1.jpg>>, alındığı tarih: 26.12.2020.

URL-11 <<https://static.rotasenin.com/wp-content/uploads/2016/04/cumhuriyet-muzesi-gezi-rehberi.jpg>>, alındığı tarih: 27.12.2020.

URL-12

<https://www.google.com/imgres?imgurl=https%3A%2F%2Flookaside.fbsbx.com%2Flookaside%2Fcrawler%2Fmedia%2F%3Fmedia_id%3D2371151309646417&imgrefurl=https%3A%2F%2Fhi.in.facebook.com%2Fistanbullular.dernegi%2Fposts%2Fmimar-muzaffer-bey-abidei-h%25C3%25BCriyet-an%25C4%25B1t%25C4%25B1istanbul-%25C5%259Fi%25C5%259Flideki-abide-i-h%25C3%25BCriyet-an%25C4%25B1t%2F2371152076313007%2F&tbid=c8aFK_97oJOoBM&>

[vet=10CAMQxiAoAGoXChMIuJfr_HX7gIVAAAAAB0AAAAAEAY..i&docid=M3TZDNRyDq4xpM&w=771&h=932&itg=1&q=muzaffer%20bey%20mimar&ved=0CAMQxiAoAGoXChMIuJfr_HX7gIVAAAAAB0AAAAAEAY](https://www.10camqxiAoAGoXChMIuJfr_HX7gIVAAAAAB0AAAAAEAY..i&docid=M3TZDNRyDq4xpM&w=771&h=932&itg=1&q=muzaffer%20bey%20mimar&ved=0CAMQxiAoAGoXChMIuJfr_HX7gIVAAAAAB0AAAAAEAY), alındığı tarih: 02.01.2021.

URL-13<<https://loveistanbulodulleri.com/wp-content/uploads/2019/09/abidei-hurriyet-580x408.jpg>>, alındığı tarih: 02.01.2021.

URL-14
<[https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/Arif_Hikmet_Koyuno%C4%9Flu_\(1889-1982\)](https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/Arif_Hikmet_Koyuno%C4%9Flu_(1889-1982))>, alındığı tarih: 02.01.2021.

URL-15 <<https://seyahatdergisi.com/etnografya-muzesi-ankara/>>, alındığı tarih: 03.01.2021.

URL-16<<https://kulturenvanteri.com/yer/eski-disisleri-bakanligi-binasi/hariciye-vekaleti/>>, alındığı tarih: 03.01.2021.

URL-17 <<https://guzelsanatlar.ktb.gov.tr/Resim/342353,img9802jpg.png?0>>, alındığı tarih: 03.01.2021.

URL-18 <<https://mapio.net/images-p/43003205.jpg>>, alındığı tarih: 13.01.2021.

URL-19 <<http://pekerler.com.tr/tr/proje-detay/besiktas-iskelesi>>, alındığı tarih: 13.01.2021.

URL-20
<https://tr.wikipedia.org/wiki/Giulio_Mongerini#/media/Dosya:Giulio_Mongerini.jpg>, alındığı tarih: 03.02.2021.

URL-21<<https://lcivelekoglu.blogspot.com/2015/11/152-yil-once-bugun-ziraat-bankasinin.html>>, alındığı tarih: 03.02.2021.

URL-22<<https://kultur.ankara.bel.tr/detay/turkiye-is-bankasi-iktisadi-bagimsizlik-muzesi-1594210169>>, alındığı tarih: 03.02.2021.

URL-23 <<https://mapio.net/pic/p-120581538/>>, alındığı tarih: 03.02.2021.

URL-24<<https://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/necati-yalcin/500-metrede-5-eser-40556898>>, alındığı tarih: 06.02.2021.

URL-25<<https://www.google.com/maps/@41.0195942,28.9174034,17.75z>>, alındığı tarih: 07.02.2021.

URL-26
<<http://www.scalamimarlik.com.tr/default.asp?lng=en&p=projectDetails&pid=29>>, alındığı tarih: 12.04.2021.

URL-27
<https://www.google.com/maps/uv?pb=!1s0x14caba501a206db7%3A0x3c107465f95fefad!3m1!7e115!4shttps%3A%2F%2F1h5.googleusercontent.com%2Fp%2FAF1QipO6c0oNvGW35UNBRW2gz0ZBz5j8nwRi_i_Mue5n%3Dw240-h160-k-no!5salbayrak%20holding%20-%20Google%27da%20Ara!15sCgIgAQ&imagekey=!1e10!2sAF1QipNt5lvP5I0kEHJ_w5llaWd2toSW_pLVRRv1A_E3&hl=tr&sa=X&ved=2ahUKEwj4tYWMntvwAhVsgv0HHarLB5AQoiowL3oECGQQAw>, alındığı tarih: 12.04.2021.

URL-28

<<https://www.google.com/maps/place/M%C3%9CS%C4%B0AD/@40.9913321,28.8252015,17.25z/data=!4m5!3m4!1s0x0:0x5f5fe2246ed1aa6e!8m2!3d40.9923081!4d28.8247199>>, alındığı tarih: 13.04.2021.

URL-29

<<http://www.scalamimarlik.com.tr/default.asp?lng=tr&p=projectDetails&pid=74>>, alındığı tarih: 13.04.2021.

URL-30 <<https://granitcenter.com.tr/proje/72/musiad-genel-merkez>>, alındığı tarih: 27.04.2021.

URL-31

<https://www.google.com/maps/place/M%C3%9CS%C4%B0AD+Genel+Merkezi/@40.9922456,28.8233346,3a,75y,90t/data=!3m8!1e2!3m6!1sAF1QipMVXxWRQfIHITicIhhWvt1Fo_BPGQ_N4APYDAME!2e10!3e12!6shttps:%2F%2Fh5.googleusercontent.com%2Fp%2FAF1QipMVXxWRQfIHITicIhhWvt1Fo_BPGQ_N4APYDAME%3Dw203-h152-k-no!7i5120!8i3840!4m12!1m6!3m5!1s0x0:0xe6eab58b178ab5bf!2sM%C3%B0Csiad+Genel+Merkezi+Yeni+Bina!8m2!3d40.9923551!4d28.8259399!3m4!1s0x0:0x99c775a38818234e!8m2!3d40.9922456!4d28.8233346?hl=tr>, alındığı tarih: 27.04.2021.

URL-32

<https://www.google.com/maps/place/M%C3%9CS%C4%B0AD/@40.9927235,28.8247582,3a,75y,90t/data=!3m8!1e2!3m6!1sAF1QipOFdNUQ-ftIZSyh37q4SlyVUs5_h1b8ZE4oG9Vn!2e10!3e12!6shttps:%2F%2Fh5.googleusercontent.com%2Fp%2FAF1QipOFdNUQ-ftIZSyh37q4SlyVUs5_h1b8ZE4oG9Vn%3Dw129-h86-k-no!7i6720!8i4480!4m12!1m6!3m5!1s0x0:0xe6eab58b178ab5bf!2sM%C3%B0Csiad+Genel+Merkezi+Yeni+Bina!8m2!3d40.9923551!4d28.8259399!3m4!1s0x0:0x5f5fe2246ed1aa6e!8m2!3d40.9923081!4d28.8247199?hl=tr>, alındığı tarih: 27.04.2021.

URL-33

<<https://www.google.com/maps/place/M%C3%9CS%C4%B0AD/@41.054089,28.947991,3a,75y/data=!3m8!1e2!3m6!1sAF1QipOPWkl0qUIxugKzgzFnPjhRb6HhuPQXtg1Quyp!2e10!3e12!6shttps:%2F%2Fh5.googleusercontent.com%2Fp%2FAF1QipOPWkl0qUIxugKzgzFnPjhRb6HhuPQX-tg1Quyp%3Dw203-h114-k-no!7i4160!8i2340!4m12!1m6!3m5!1s0x0:0xe6eab58b178ab5bf!2sM%C3%B0Csiad+Genel+Merkezi+Yeni+Bina!8m2!3d40.9923551!4d28.8259399!3m4!1s0x0:0x5f5fe2246ed1aa6e!8m2!3d40.9923081!4d28.8247199?hl=tr>>, alındığı tarih: 02.05.2021.

URL-34 <<https://sehirharitasi.ibb.gov.tr/>>, alındığı tarih: 02.05.2021.

URL-35 <<https://www.termodinamik.info/isidem-yalitim-musiad-yeni-genel-merkezi>>, alındığı tarih: 12.05.2021.

URL-36

<<https://www.google.com/maps/place/M%C3%9CS%C4%B0AD/@40.9927235,28.8247582,3a,75y,90t/data=!3m8!1e2!3m6!1sAF1QipPj13ApHbBYQD4vLutQNjGln9e3mJJNV5j7WZt6!2e10!3e12!6shttps:%2F%2Fh5.googleus>>

[ercontent.com%2Fp%2FAF1QipPj3ApHbBYQD4vLutQNJGIN9e3mJJNV5j7WZt6%3Dw203-h152-k-no!7i4032!8i3024!4m5!3m4!1s0x0:0x5f5fe2246ed1aa6e!8m2!3d40.9923081!4d28.8247199?hl=tr](https://www.google.com/maps/place/Marmara+%C3%9Cniversitesi+%C4%B0lahiyat+Fak%C3%BCltesi/@41.0206611,29.0370856,17.75z/data=!4m5!3m4!1s0x0:0x5f5fe2246ed1aa6e!8m2!3d40.9923081!4d28.8247199?hl=tr)>, alındığı tarih: 12.05.2021.

URL-37

<<https://www.google.com/maps/place/Marmara+%C3%9Cniversitesi+%C4%B0lahiyat+Fak%C3%BCltesi/@41.0206611,29.0370856,17.75z/data=!4m5!3m4!1s0x0:0xdbc2b4fcc68716f6!8m2!3d41.0201622!4d29.0365866>>, alındığı tarih: 05.06.2021.

URL-38

<https://ilahiyat.marmara.edu.tr/dosya/ilh/fakulte/fotogaleri/orj_DJI_0029.jpg>, alındığı tarih: 05.06.2021.

URL-39

<<https://www.cengizholding.com.tr/sosyal-sorumluluk/egitim/marmara-universitesi/>>, alındığı tarih: 06.06.2021.

URL-40

<<https://www.google.com/maps/uv?pb=!1s0x14cab7fa2c0a58bd%3A0xdbc2b4fcc68716f6!3m1!7e115!4shttps%3A%2F%2Fh5.googleusercontent.com%2Fp%2FAF1QipNa4ApBR3pqgiHnXrxmdirREYkftHEycXs4rKAf%3Dw257-h160-k-no!5smarmara%20%C3%BCniversitesi%20ilahiyat%20fak%C3%BCltesi%20-%20Google%27da%20Ara!15sCgIgAQ&imagekey=!1e10!2sAF1QipPktu5eshjKKPJ4GUiGeVa-h1hPCAXHkCjgYdn&hl=tr&sa=X&ved=2ahUKEwj8hpTEngHxAhXRhv0HHYr9D2MQoiowHXoECEYQAw>>, alındığı tarih: 06.06.2021.

URL-41

<https://www.google.com/maps/uv?pb=!1s0x14cab7fa2c0a58bd%3A0xdbc2b4fcc68716f6!3m1!7e115!4shttps%3A%2F%2Fh5.googleusercontent.com%2Fp%2FAF1QipNa4ApBR3pqgiHnXrxmdirREYkftHEycXs4rKAf%3Dw257-h160-k-no!5smarmara%20%C3%BCniversitesi%20ilahiyat%20fak%C3%BCltesi%20-%20Google%27da%20Ara!15sCgIgAQ&imagekey=!1e10!2sAF1QipOoQj0DcyX28XTRD36QU7cp4z-jQk3RU0TF9zJE&hl=tr&sa=X&ved=2ahUKEwjrgfqYxqPxAhVO_aQKHQl8CWQQoiowKXoECFQQAw>, alındığı tarih: 07.06.2021.

URL-42

<<https://www.youtube.com/watch?v=a8hVYiUxmYc>>, alındığı tarih: 07.06.2021.

EKLER

EK 1: Birinci Ulusal Mimarlık Stilinin Günümüzdeki Yansımaları

Çizelge Ek 1: Ele Alınan Yapıların Genel Tablosu

Yapının Adı ve Yapım Yılı	Bulunduğu İl	Genel Görünümü	Planı	Plan Özelliği	Kütle Kurgusu	Cephe Özelliği	Çatı Özelliği	Ana Mekân Organizasyonu	Sirkülasyon Alanları	Süsleme Ögeleri
Albayrak Holding (1992)	İstanbul			Dikdörtgen Orta Hollü Plan Şeması	Aksiyal Simetrik Yatay Dikdörtgen Kütle Kurgusu	Cam ve Alüminyum Giydirme Cephe	Geniş Saçaklı Kıрма Çatı, Çelik Çatı	Ana mekanlar yapının iki köşe aksında, orta hol etrafında sıralanmıştır.	Giriş Holü, Galeri Boşluğu Etrafında U Formlu Koridor	Alüminyum Bordür, Geometrik Girih Motif, Alüminyum Silmeler
MÜSİAD Genel Merkez Binası (2017-2018)	İstanbul			U Formlu Orta Hollü Plan Şeması	Aksiyal Simetrik Yatay Dikdörtgen Kütle Kurgusu	Cam ve Alüminyum Giydirme Cephe	Geniş Saçaklı Kıрма Çatı, Çelik Çatı, Teras Çatı	Ana mekanlar orta hol etrafında sıralanmıştır.	Giriş Holü, Galeri Boşluğu Etrafında U Formlu Koridor	Geometrik Girih Motif
Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi (2012)	İstanbul			U Formlu Orta Hollü Plan Şeması	Aksiyal Simetrik Yatay Dikdörtgen Kütle Kurgusu	Cam ve Alüminyum Giydirme Cephe	Geniş Saçaklı Kıрма Çatı, Teras Çatı	Ana mekanlar koridor etrafında sıralanmıştır.	Giriş Holü, U ve Dikdörtgen Formlu Koridor	Kırık Sivri Kemerli Taç Kapılar

